

SEANCE DU MERCREDI 26 NOVEMBRE 1986
VERGADERING VAN WOENSDAG 26 NOVEMBER 1986ASSEMBLEE
PLENAIRE VERGADERING

SOMMAIRE:

CONGES:

Page 206.

COMMUNICATIONS:

Page 206.

1. Pouvoirs spéciaux;
2. Cour d'arbitrage;
3. Cour des comptes;
4. Evolution de l'économie agricole et horticole;
5. Consultation du Conseil d'Etat.

COMPOSITION DE COMMISSIONS (Modifications):

Page 206.

INTERPELLATIONS (Demandes):

Page 207.

M. Gryp au secrétaire d'Etat à l'Environnement et à l'Emancipation sociale sur « les graves dangers qui mettent notre environnement en péril ».

M. A. Geens:

- a) Au secrétaire d'Etat à la Santé publique et à la Politique des Handicapés, au secrétaire d'Etat à l'Environnement et à l'Emancipation sociale, au ministre de l'Emploi et du Travail, au ministre des Relations extérieures et au ministre de l'Intérieur, de la Fonction publique et de la Décentralisation, sur « la prévention et la lutte contre les accidents chimiques éventuels à l'occasion de la catastrophe écologique de Bâle et de ses conséquences »;

Ann. parl. Sénat — Session ordinaire 1986-1987
Parlem. Hand. Senaat — Gewone zitting 1986-1987

INHOUDSOPGAVE:

VERLOF:

Bladzijde 206.

MEDEDELINGEN:

Bladzijde 206.

1. Bijzondere machten;
2. Arbitragehof;
3. Rekenhof;
4. Evolutie van de land- en tuinbouweconomie;
5. Raadpleging van de Raad van State.

SAMENSTELLING VAN COMMISSIES (Wijzigingen):

Bladzijde 206.

INTERPELLATIES (Verzoeken):

Bladzijde 207.

De heer Gryp tot de staatssecretaris voor Leefmilieu en Maatschappelijke Emancipatie over « de grote gevaren die ons leefmilieu bedreigen ».

De heer A. Geens:

- a) Tot de staatssecretaris voor Volksgezondheid en Gehandicaptenbeleid, tot de staatssecretaris voor Leefmilieu en Maatschappelijke Emancipatie, tot de minister van Tewerkstelling en Arbeid, tot de minister van Buitenlandse Betrekkingen en tot de minister van Binnenlandse Zaken, Openbaar Ambt en Decentralisatie, over « het voorkomen en bestrijden van mogelijke chemische rampen naar aanleiding van de milieuramp te Bazel en de gevolgen hiervan »;

b) Au Premier ministre sur « la conformité des récentes décisions du gouvernement à la déclaration gouvernementale et à l'accord de gouvernement ».

M. Vervaeke à M. Coens, ministre de l'Éducation nationale, sur « les conséquences désastreuses des économies de Val-Duchesse, respectivement sur les plans pédagogique, cognitif et éducatif, pour les écoles, les enseignants et les élèves ».

M. Van In au Premier ministre, au Vice-Premier ministre et ministre de la Justice et des Réformes institutionnelles et au ministre des Affaires sociales et des Réformes institutionnelles sur « l'inexécution de la loi du 28 décembre 1984 pour ce qui est des organismes s'occupant du logement social ».

M. Mouton à M. Damseaux, ministre de l'Éducation nationale, sur « le coût d'un élève dans les différents réseaux d'enseignement ».

M. Valkeniers :

a) Au ministre des Affaires sociales et des Réformes institutionnelles sur « la programmation des lithotriteurs et le remboursement par l'Inami des traitements effectués au moyen de ceux-ci »;

b) Au Vice-Premier ministre et ministre du Budget, de la Politique scientifique et du Plan, sur « la réduction prévue de 10 p.c. des effectifs des cabinets ministériels ».

M. Meyntjens au ministre des Travaux publics sur « le danger d'inondation dans la commune de Kruikebe et l'exécution du plan Sigma dans cette commune ».

PROJET DE LOI (Discussion) :

Projet de loi modifiant l'article 116 de la loi du 8 juillet 1976 organique des centres publics d'aide sociale.

Discussion et vote de l'article unique, p. 207.

INTERPELLATIONS (Discussion) :

Interpellation de M. Henrion au Premier ministre sur « les observations du 143e Cahier de la Cour des comptes ayant trait à la carence constatée au niveau de « l'élaboration et de la publication des arrêtés d'exécution des lois », qualifiée de « carence normative ».

Orateurs : M. Henrion, M. le Président, MM. de Wasseige, A. Geens, M. Martens, Premier ministre, p. 208.

Interpellation de M. Dehousse au Premier ministre sur « la discrimination pratiquée par le gouvernement dans l'exécution des arrêtés du Conseil d'État ».

Orateurs : MM. Dehousse, Van In, M. Martens, Premier ministre, p. 213.

Interpellation de M. Vandekerckhove au Vice-Premier ministre et ministre du Budget, de la Politique scientifique et du Plan, sur « les mesures relatives à la recherche scientifique ».

Orateurs : MM. Vandekerckhove, Secuws, Didden, Dehousse, M. Verhofstadt, Vice-Premier ministre et ministre du Budget, de la Politique scientifique et du Plan, p. 216.

b) Tot de Eerste minister over « de conformiteit van de recente regeringsbeslissingen met de regeringsverklaring en het regeerakkoord ».

De heer Vervaeke tot de heer Coens, minister van Onderwijs, over « de rampzalige gevolgen van de Hertoginnedalbesparingen respectievelijk op het pedagogische, cognitieve en educatieve vlak voor school, leerkracht en scholier ».

De heer Van In tot de Eerste minister, tot de Vice-Eerste minister en minister van Justitie en Institutionele Hervormingen en tot de minister van Sociale Zaken en Institutionele Hervormingen, over « de niet-uitvoering van de wet van 28 december 1984 inzake de instellingen voor sociale huisvesting ».

De heer Mouton tot de heer Damseaux, minister van Onderwijs, over « de kostprijs per leerling in de verschillende onderwijsnetten ».

De heer Valkeniers :

a) Tot de minister van Sociale Zaken en Institutionele Hervormingen, over « de programmatie van de niersteenvergruizers en de terugbetaling door het Riziv van de uitgevoerde behandelingen »;

b) Tot de Vice-Eerste minister en minister van Begroting, Wetenschapsbeleid en het Plan, over « de vooropgestelde inkrimping van de kabinetten met 10 pct. ».

De heer Meyntjens tot de minister van Openbare Werken, over « het overstromingsgevaar in de gemeente Kruikebe en de uitvoering van het Sigmaplan in deze gemeente ».

ONTWERP VAN WET (Bespreking) :

Ontwerp van wet tot wijziging van artikel 116 van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn.

Beraadslaging en stemming over het enig artikel, blz. 207.

INTERPELLATIES (Bespreking) :

Interpellatie van de heer Henrion tot de Eerste minister, over « de opmerkingen van het 143^e Boek van het Rekenhof met betrekking tot de leemte vastgesteld op het gebied van « de uitwerking en de bekendmaking van de uitvoeringsbesluiten van de wetten », bestempeld als « normatieve leemte ».

Sprekers : de heer Henrion, de Voorzitter, de heren de Wasseige, A. Geens, de heer Martens, Eerste minister, blz. 208.

Interpellatie van de heer Dehousse tot de Eerste minister, over « de discriminatie waarmee de regering optreedt bij de tenuitvoerlegging van de arresten van de Raad van State ».

Sprekers : de heren Dehousse, Van In, de heer Martens, Eerste minister, blz. 213.

Interpellatie van de heer Vandekerckhove tot de Vice-Eerste minister en minister van Begroting, Wetenschapsbeleid en het Plan, over « de maatregelen in verband met het wetenschappelijk onderzoek ».

Sprekers : de heren Vandekerckhove, Secuws, Didden, Dehousse, de heer Verhofstadt, Vice-Eerste minister en minister van Begroting, Wetenschapsbeleid en het Plan, blz. 216.

Interpellation de M. Somers à M. Coens, ministre de l'Education nationale, sur « les abus intolérables, à visées politiques, dans l'enseignement libre subventionné catholique et les mesures qu'il prend pour appeler l'attention des enseignants, des directions et des pouvoirs organisateurs sur leurs obligations déontologiques ».

Orateurs: MM. Somers, Pataer, M. Coens, ministre de l'Education nationale, p. 225.

Interpellation de M. Péciaux à M. Damseaux, ministre de l'Education nationale, sur « les mesures à prendre dès la fin de la présente année pour permettre à la Cinémathèque royale de Belgique de retrouver des conditions normales de fonctionnement ».

Orateurs: M. Péciaux, M. Damseaux, ministre de l'Education nationale, p. 228.

PROJETS DE LOI (Dépôt):

Page 230.

1. Projet de loi relatif aux redevances radio et télévision;
2. Projet de loi relatif à la contribution de la Belgique en faveur du « Fonds spécial d'aide, à l'Afrique subsaharienne ».

PROPOSITIONS DE LOI (Dépôt):

Page 230.

MM. Trussart et Gryp. — Proposition de loi modifiant la loi du 22 juillet 1985 sur la responsabilité civile dans le domaine de l'énergie nucléaire.

M. Valkeniers:

Proposition de loi organisant un cours d'« histoire de la Flandre » dans l'enseignement néerlandophone;

Proposition de loi modifiant l'arrêté ministériel du 1er juillet 1986 fixant le nombre, la circonscription et le siège administratif des cercles d'expertise de l'Institut d'expertise vétérinaire.

M. Bataille. — Proposition de loi modifiant l'article 36 de la loi du 13 juillet 1981 portant création d'un Institut d'expertise vétérinaire.

Interpellatie van de heer Somers tot de heer Coens, minister van Onderwijs, over « de ondulbare misbruiken tot politieke doeleinden in het vrij, gesubsidieerd katholiek onderwijs en de maatregelen die hij neemt om de leerkrachten, de directies en de inrichtende machten op hun deontologische plichten te wijzen ».

Sprekers: de heren Somers, Pataer, de heer Coens, minister van Onderwijs, blz. 225.

Interpellatie van de heer Péciaux tot de heer Damseaux, minister van Onderwijs, over « de maatregelen die vóór het einde van dit jaar genomen moeten worden om het Koninklijk Filmarchief van België in staat te stellen zijn werking in normale omstandigheden voort te zetten ».

Sprekers: de heer Péciaux, de heer Damseaux, minister van Onderwijs, blz. 228.

ONTWERPEN VAN WET (Indiening):

Bladzijde 230.

1. Ontwerp van wet betreffende het kijk- en luistergeld.
2. Ontwerp van wet betreffende de bijdrage van België ten gunste van het « Bijzonder Hulpfonds voor Subsaharaans-Afrika ».

VOORSTELLEN VAN WET (Indiening):

Bladzijde 230.

De heren Trussart en Gryp. — Voorstel van wet tot wijziging van de wet van 22 juli 1985 betreffende de wettelijke aansprakelijkheid op het gebied van de kernenergie.

De heer Valkeniers:

Voorstel van wet tot inrichting van een vak « geschiedenis van Vlaanderen » in het Nederlandstalig onderwijs;

Voorstel van wet tot wijziging van het ministerieel besluit van 1 juli 1986 tot vaststelling van het aantal, de gebiedsomschrijving en de administratieve zetel van de keurkringen van het Instituut voor veterinaire keuring.

De heer Bataille. — Voorstel van wet tot wijziging van artikel 36 van de wet van 13 juli 1981 tot oprichting van een Instituut voor veterinaire keuring.

PRESIDENCE DE M. LEEMANS, PRESIDENT VOORZITTERSCHAP VAN DE HEER LEEMANS, VOORZITTER

Le procès-verbal de la dernière séance est déposé sur le bureau.
De notulen van de jongste vergadering worden ter tafel gelegd.

La séance est ouverte à 14 h 10 m.
De vergadering wordt geopend te 14 u. 10 m.

CONGES — VERLOF

MM. Mommerency, pour raison de santé, et Vandenhove, pour d'autres devoirs, demandent un congé.

Vragen verlof: de heren Mommerency, om gezondheidsredenen, en Vandenhove, wegens andere plichten.

— Ces congés sont accordés.

Dit verlof wordt toegestaan.

MM. Laverge, pour des devoirs administratifs, et Wyninckx, pour raison de santé, demandent d'excuser leur absence à la réunion de ce jour.

Afwezig met bericht van verhindering: de heren Laverge, wegens bestuursplichten, en Wyninckx, om gezondheidsredenen.

— Pris pour information.

Voor kennisgeving.

COMMUNICATIONS — MEDEDELINGEN

Pouvoirs spéciaux — Bijzondere machten

M. le Président. — Par lettre du 18 novembre 1986, le Premier ministre transmet, conformément à l'article 6 de la loi du 27 mars 1986 attribuant certains pouvoirs spéciaux au Roi, le rapport complémentaire sur les mesures prises en exécution de ladite loi.

Bij brief van 18 november 1986 zendt de Eerste minister, overeenkomstig artikel 6 van de wet van 27 maart 1986 tot toekenning van bepaalde bijzondere machten aan de Koning, het aanvullend verslag over de maatregelen genomen in uitvoering van deze wet.

Ce rapport fait l'objet d'un document de la Chambre des représentants, qui sera distribué sous le n° 128-27.

Dit verslag is opgenomen in een gedrukt stuk van de Kamer van volksvertegenwoordigers, dat zal worden rondgedeeld onder nr. 128-27.

Par ailleurs, par lettre du 20 novembre 1986, le Premier ministre a transmis au Sénat, en exécution de l'article 3, § 3, de la loi du 27 mars 1986 attribuant certains pouvoirs spéciaux au Roi, deux arrêtés royaux et les documents y annexés, datés du 19 novembre 1986 et portant les numéros 475 et 476.

Bovendien, bij schrijven van 20 november 1986 zendt de Eerste minister aan de Senaat, ter uitvoering van artikel 3, § 3, van de wet van 27 maart 1986 tot toekenning van bepaalde bijzondere machten aan de Koning, twee koninklijke besluiten met bijhorende stukken, gedagtekend van 19 november 1986 en dragende de nummers 475 en 476.

Cour d'arbitrage — Arbitragehof

M. le Président. — Par dépêche du 19 novembre 1986, la Cour d'arbitrage notifie au Sénat, en application de la loi du 28 juin 1983 portant l'organisation, la compétence et le fonctionnement de la Cour d'arbitrage une copie d'un arrêt prononcé en cause du recours en annulation du décret de la Communauté française du 30 juin 1982 relatif à la protection de la liberté de l'emploi des langues et de l'usage de la langue française en matière de relations sociales entre les employeurs et leur personnel ainsi que d'actes et documents des entreprises imposés par la loi et les règlements, introduit par l'Exécutif flamand.

Bij dienstbrief van 19 november 1986 notifieert het Arbitragehof aan de Senaat, in toepassing van de wet van 28 juni 1983 houdende de oprichting, de bevoegdheid en de werking van het Arbitragehof, een afschrift van het arrest uitgesproken inzake het beroep tot vernietiging van het decreet van de Franse Gemeenschap van 30 juni 1982 inzake de bescherming van de vrijheid van het taalgebruik van de Franse taal in de sociale betrekkingen tussen de werkgevers en hun personeel, alsook van akten en documenten van ondernemingen opgelegd door de wet en de reglementen, ingesteld door de Vlaamse Executieve.

— Pris pour notification.

Voor kennisgeving aangenomen.

Cour des comptes — Rekenhof

M. le Président. — Par dépêche du 5 novembre 1986, la Cour des comptes transmet au Sénat le tome III A du 133e Cahier d'observations.

Bij dienstbrief van 5 november 1986 zendt het Rekenhof aan de Senaat deel III A van het 133e Boek van opmerkingen.

Il est donné acte de cette communication au premier président de la Cour des comptes.

Van deze mededeling wordt aan de eerste voorzitter van het Rekenhof akte gegeven.

*Evolution de l'économie agricole et horticole**Evolutie van de land- en tuinbouwconomie*

M. le Président. — Par dépêche du 25 novembre 1986, le secrétaire d'Etat aux Affaires européennes et à l'Agriculture transmet au Sénat, en exécution de la loi du 29 mars 1963 tendant à promouvoir la rentabilité de l'agriculture et son équivalence avec les autres secteurs de l'économie, le rapport sur l'évolution de l'économie agricole et horticole pour la période 1985-1986.

Bij dienstbrief van 25 november 1986 zendt de staatssecretaris voor Europese Zaken en Landbouw aan de Senaat, in uitvoering van de wet van 29 maart 1963 ertoe strekkende de rendabiliteit in de landbouw op te voeren en zijn gelijkwaardigheid met de andere sectoren van het bedrijfsleven te bevorderen, het verslag over de evolutie van de land- en tuinbouwconomie voor de periode 1985-1986.

— Dépôt sur le bureau.

Ter inzage op het bureau.

M. le Président. — Il est donné acte de cette communication au secrétaire d'Etat aux Affaires européennes et à l'Agriculture.

Van deze mededeling wordt aan de staatssecretaris voor Europese Zaken en Landbouw akte gegeven.

*Consultation du Conseil d'Etat**Raadpleging van de Raad van State*

M. le Président. — En application de l'article 2, § 1er, des lois coordonnées sur le Conseil d'Etat, modifié par l'article 17 de la loi ordinaire du 9 août 1980 de réformes institutionnelles, j'ai demandé l'avis motivé de la section de législation du Conseil d'Etat sur le texte de la proposition de loi relative aux connaissances linguistiques requises en vue d'exercer certains mandats politiques dans les circonscriptions plurilingues, de M. Valkeniers.

De Voorzitter. — Bij toepassing van artikel 2, § 1, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State, gewijzigd bij artikel 17 van de gewone wet van 9 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, heb ik het beredeneerd advies van de afdeling wetgeving van de Raad van State gevraagd over de tekst van het voorstel van wet van de heer Valkeniers betreffende de taalkennis vereist voor de uitoefening van bepaalde politieke mandaten in meertalige gebiedsomschrijvingen.

SAMENSTELLING VAN COMMISSIES

Wijzigingen

COMPOSITION DE COMMISSIONS

Modifications

De Voorzitter. — Bij het bureau zijn voorstellen ingediend tot wijziging van de samenstelling van sommige commissies:

1° In de commissie voor de Infrastructuur:

Zou de heer Swaelen de heer Cardoen als effectief lid vervangen;

Le bureau est saisi de demandes tendant à modifier la composition de certaines commissions:

1° A la commission de l'Infrastructure :

M. Swaelen remplacerait M. Cardoen comme membre effectif;

2° In de informatiecommissie voor de nucleaire veiligheid :

Zou de heer De Seranno de heer Gijs als effectief lid vervangen en zou de heer Gijs de heer De Seranno als plaatsvervangend lid vervangen.

2° A la commission d'information pour la sécurité dans le domaine nucléaire :

M. De Seranno remplacerait M. Gijs comme membre effectif et M. Gijs remplacerait M. De Seranno comme membre suppléant.

Geen bezwaar ?

N'y a-t-il pas d'opposition à ces remplacements ?

Dan is aldus besloten.

Il en est donc ainsi décidé.

INTERPELLATIE — INTERPELLATIONS

Verzoeken — Demandes

De Voorzitter. — Het bureau heeft de volgende interpellatieverzoeken ontvangen :

1° Van de heer Gryp tot de staatssecretaris voor Leefmilieu en Maatschappelijke Emancipatie over « de grote gevaren die ons leefmilieu bedreigen »;

Le bureau a été saisi des demandes d'interpellation suivantes :

1° De M. Gryp au secrétaire d'Etat à l'Environnement et à l'Emancipation sociale sur « les graves dangers qui mettent notre environnement en péril »;

2° Van de heer André Geens :

a) Tot de staatssecretaris voor Volksgezondheid en Gehandicaptenbeleid, tot de staatssecretaris voor Leefmilieu en Maatschappelijke Emancipatie, tot de minister van Tewerkstelling en Arbeid, tot de minister van Buitenlandse Betrekkingen en tot de minister van Binnenlandse Zaken, Openbaar Ambt en Decentralisatie, over « het voorkomen en bestrijden van mogelijke chemische rampen naar aanleiding van de milieuramp te Bazel en de gevolgen hiervan »;

2° De M. André Geens :

a) Au secrétaire d'Etat à la Santé publique et à la Politique des Handicapés, au secrétaire d'Etat à l'Environnement et à l'Emancipation sociale, au ministre de l'Emploi et du Travail, au ministre des Relations extérieures et au ministre de l'Intérieur, de la Fonction publique et de la Décentralisation, sur « la prévention et la lutte contre les accidents chimiques éventuels à l'occasion de la catastrophe écologique de Bâle et de ses conséquences »;

b) Tot de Eerste minister over « de conformiteit van de recente regeringsbeslissingen met de regeringsverklaring en het regeerakkoord »;

b) Au Premier ministre sur « la conformité des récentes décisions du gouvernement à la déclaration gouvernementale et à l'accord de gouvernement »;

3° Van de heer Vervaeke tot de heer Coens, minister van Onderwijs, over « de rampzalige gevolgen van de Hertoginnedalbesparingen respectievelijk op het pedagogische, cognitieve en educatieve vlak voor school, leerkracht en scholier »;

3° De M. Vervaeke à M. Coens, ministre de l'Education nationale, sur « les conséquences désastreuses des économies de Val-Duchesse, respectivement sur les plans pédagogique, cognitif et éducatif, pour les écoles, les enseignants et les élèves »;

4° Van de heer Van In tot de Eerste minister, tot de Vice-Eerste minister en minister van Justitie en Institutionele Hervormingen en tot de minister van Sociale Zaken en Institutionele Hervormingen over « de niet-uitvoering van de wet van 28 december 1984 inzake de instellingen voor sociale huisvesting »;

4° De M. Van In au Premier ministre, au Vice-Premier ministre et ministre de la Justice et des Réformes institutionnelles et au ministre des Affaires sociales et des Réformes institutionnelles sur « l'inexécution de la loi du 28 décembre 1984 pour ce qui est des organismes s'occupant du logement social »;

5° Van de heer Mouton tot de heer Damseaux, minister van Onderwijs, over « de kostprijs per leerling in de verschillende onderwijsnetten »;

5° De M. Mouton à M. Damseaux, ministre de l'Education nationale, sur « le coût d'un élève dans les différents réseaux d'enseignement »;

6° Van de heer Valkeniers :

a) Tot de minister van Sociale Zaken en Institutionele Hervormingen over « de programmatie van de niersteenvergruizers en de terugbetaling door het RIZIV van de uitgevoerde behandelingen »;

b) tot de Vice-Eerste minister en minister van Begroting, Wetenschapsbeleid en het Plan, over « de vooropgestelde inkrimping van de kabinetten met 10 pct. »;

6° De M. Valkeniers :

a) Au ministre des Affaires sociales et des Réformes institutionnelles sur « la programmation des lithotriteurs et le remboursement par l'Inami des traitements effectués au moyen de ceux-ci »;

b) Au Vice-Premier ministre et ministre du Budget, de la Politique scientifique et du Plan, sur « la réduction prévue de 10 p.c. des effectifs des cabinets ministériels »;

7° Van de heer Meyntjens tot de minister van Openbare Werken over « het overstromingsgevaar in de gemeente Kruibeke en de uitvoering van het Sigmaplan in deze gemeente ».

7° De M. Meyntjens au ministre des Travaux publics sur « le danger d'inondation dans la commune de Kruibeke et l'exécution du plan Sigma dans cette commune ».

De interpellaties vermeld in 1° en 2°, a), zijn op de agenda geplaatst; de datum van de andere interpellaties zal later worden bepaald.

Les interpellations reprises sous 1° et 2°, a), sont inscrites à l'ordre du jour; la date des autres interpellations sera fixée ultérieurement.

ONTWERP VAN WET TOT WIJZIGING VAN ARTIKEL 116 VAN DE ORGANIEKE WET VAN 8 JULI 1976 BETREFFENDE DE OPENBARE CENTRA VOOR MAATSCHAPPELIJK WELZIJN

Beraadslaging en stemming over het enig artikel

PROJET DE LOI MODIFIANT L'ARTICLE 116 DE LA LOI DU 8 JUILLET 1976 ORGANIQUE DES CENTRES PUBLICS D'AIDE SOCIALE

Discussion et vote de l'article unique

De Voorzitter. — Wij vatten de bespreking aan van het ontwerp van wet tot wijziging van artikel 116 van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn.

Nous abordons l'examen du projet de loi modifiant l'article 116 de la loi du 8 juillet 1976 organique des centres publics d'aide sociale.

De algemene beraadslaging is geopend.

La discussion générale est ouverte.

De rapporteur, mevrouw Maes, verwijst naar haar verslag.

Het woord is aan staatssecretaris Smet.

Mevrouw Smet, staatssecretaris voor Leefmilieu en Maatschappelijke Emancipatie, toegevoegd aan de minister van Sociale Zaken. — Mijnheer de Voorzitter, het enig artikel werd in de commissie eenparig aangenomen.

Voor mij is er natuurlijk geen probleem.

De Voorzitter. — Het verheugt ons bijzonder dat er voor een lid van de regering geen probleem is! (*Gelach.*)

Plus personne ne demandant la parole dans la discussion générale, je la déclare close.

Vraagt niemand meer het woord in de algemene beraadslaging? Zo neen, dan verklaar ik ze voor gesloten.

L'article unique du projet de loi est ainsi rédigé :

Article unique. L'article 116 de la loi du 8 juillet 1976 organique des centres publics d'aide sociale est remplacé par la disposition suivante :

« Art. 116. Il est institué auprès du ministre qui a l'aide sociale dans ses attributions un conseil supérieur de l'aide sociale chargé de donner

des avis au ministre sur toutes les matières le concernant, relatives à la politique de l'aide sociale.

Le Roi règle l'organisation et les attributions de ce conseil. »

Enig artikel. Artikel 116 van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn, wordt vervangen door de volgende bepaling:

« Art. 116. Bij de minister tot wiens bevoegdheid het maatschappelijk welzijn behoort wordt een hoge raad voor maatschappelijk welzijn ingesteld belast met het geven van advies aan de minister over alle hem aanbelangende aangelegenheden in verband met het beleid inzake maatschappelijk welzijn.

De inrichting en de bevoegdheden van die raad worden door de Koning geregeld. »

— Adopté.

Aangenomen.

De Voorzitter. — We stemmen morgen over het ontwerp van wet in zijn geheel.

Il sera procédé demain au vote sur l'ensemble du projet de loi.

REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN

ORDRE DES TRAVAUX

De Voorzitter. — Dames en heren, wij zullen trachten het lijstje van de interpellaties af te werken.

Het verheugt ons dat de Eerste minister, ondanks alle peripetieën, in ons midden is.

Etant donné que le Premier ministre, présent en ce moment, a également d'autres soucis, je propose d'inverser l'ordre des interpellations et d'entendre en premier lieu celle de M. Henrion, qui lui est adressée. (*Assentiment.*)

INTERPELLATION DE M. HENRION AU PREMIER MINISTRE SUR « LES OBSERVATIONS DU 143e CAHIER DE LA COUR DES COMPTES AYANT TRAIT À LA CARENCE CONSTATÉE AU NIVEAU DE « L'ÉLABORATION ET DE LA PUBLICATION DES ARRÊTÉS D'EXECUTION DES LOIS », QUALIFIÉE DE « CARENCE NORMATIVE »

INTERPELLATIE VAN DE HEER HENRION TOT DE EERSTE MINISTER OVER « DE OPMERKINGEN VAN HET 143e BOEK VAN HET REKENHOF MET BETREKKING TOT DE LEEMTE VASTGESTELD OP HET GEBIED VAN « DE UITWERKING EN DE BEKENDMAKING VAN DE UITVOERINGSBESLUITEN VAN DE WETTEN », BESTEMPELD ALS « NORMATIEVE LEEMTE »

M. le Président. — L'ordre du jour appelle l'interpellation de M. Henrion au Premier ministre sur « les observations du 143e Cahier de la Cour des comptes ayant trait à la carence constatée au niveau de « l'élaboration et de la publication des arrêtés d'exécution des lois », qualifiée de « carence normative ».

La parole est à l'interpellateur.

M. Henrion. — Monsieur le Président, on enseigne dans nos écoles de droit qu'il y a deux manières, pour une loi, de perdre la vie; tout d'abord l'abrogation expresse ou tacite par l'autorité compétente, c'est-à-dire le Parlement; ensuite, l'abrogation par désuétude, phénomène selon lequel certaines lois tombent dans l'oubli.

Cette dernière situation n'est pas exceptionnelle; les exemples en sont nombreux et parfois inattendus. Je songe ici à l'article 55 du Code civil qui prévoyait que le nouveau-né devait être présenté à l'officier d'état civil. Dès le milieu du XIXe siècle, les médecins ont fait observer avec raison que cette pratique était dangereuse pour la santé des enfants en hiver et la formalité a été abolie. C'est il y a deux ans seulement, à l'occasion d'une modification du Code civil, qu'on a consacré par la loi une désuétude qui existait depuis un siècle.

Portalis déjà évoquait « cette puissance invisible par laquelle, sans secousse et sans commotion, les peuples se font justice des mauvaises lois et qui semble protéger la société contre la surprise faite au législateur et le législateur contre lui-même. Et plus près de nous, Jossierand enseigne que « les dieux eux-mêmes meurent; les lois également. Elles s'usent à la longue et s'envelissent dans l'oubli comme les institutions et comme les mots ».

Avons-nous inventé, dans notre pays, une nouvelle forme de la désuétude et de la mort des lois résultant de l'oubli par les gouvernements d'apporter leur contribution organique à l'exécution des lois votées par un Parlement demeurant traditionnellement inerte en présence d'un tel phénomène?

On pourrait, à priori, le penser en lisant le 143e Cahier des observations de la Cour des comptes consacré notamment à ce qu'elle dénomme la « carence normative ».

La forme particulièrement incisive et le contenu exceptionnellement critique des conclusions de la Cour constituent, je crois, un événement qui doit être souligné.

Est-ce son installation dans de nouveaux locaux prestigieux, rue de la Régence, qui donne à la Cour une nouvelle jeunesse? Peu importe si le résultat est de remettre utilement au premier plan de l'actualité une institution prévue par la Constitution, avec pour missions essentielles l'examen et la liquidation des comptes de l'administration générale et de tous comptables envers le trésor public, et aussi de veiller à ce qu'aucun article du budget ne soit dépassé et à ce qu'aucun transfert n'ait lieu.

On l'oublie parfois: les membres de la Cour sont des magistrats de très haut rang. S'exprimant le 15 novembre 1844, il y a plus d'un siècle, le ministre des Finances de l'époque faisait la déclaration suivante dont vous goûterez peut-être le pittoresque: « La loi de 1807 n'assigne pas à la Cour des comptes un rang inférieur à la Cour de cassation; elle porte que la Cour des comptes jouit des mêmes prérogatives. Mais comme les deux corps ne peuvent marcher sur la même ligne, elle établit que la Cour des comptes prend rang immédiatement après la Cour de cassation. »!

La qualité de magistrat incite, cela va de soi, à une certaine réserve, mais on s'est parfois demandé si cette institution ne péchait pas par excès de précautions alors que son rôle, pour le bon ordre des finances publiques, consiste précisément à sensibiliser les assemblées, ainsi que l'opinion publique, sur ce qui ne convient pas dans le comportement du gouvernement.

Dans certains pays voisins, le rapport annuel de la Cour des comptes constitue un best-seller abondamment commenté par la presse.

S'il devait en être ainsi dorénavant chez nous, on ne pourrait que s'en réjouir, car le contrôle de la gestion des gouvernements est un élément essentiel du régime démocratique; et si le contrôle par le Parlement laisse souvent à désirer — on ne cesse de le regretter —, au moins ce dernier pourrait-il retrouver, dans les analyses devenues percutantes de la Cour, de nouveaux ressorts pour l'accomplissement de sa mission de contrôle.

Le phénomène de la carence normative était connu depuis longtemps et ce n'est pas d'aujourd'hui que les gouvernements s'abstiennent, volontairement ou non, d'élaborer et de publier les arrêtés d'exécution des lois. Mais les révélations de la Cour concernant, en particulier, les domaines de l'enseignement, dans les deux régimes, et de la prévoyance sociale font apparaître un véritable déni de remplir les actes de la fonction exécutive.

Dans certains des domaines considérés, l'abstention concerne des lois vieilles de quinze années.

Un tel comportement, attribuable — je tiens à le souligner, monsieur le Premier ministre — aux gouvernements successifs, constitue un manquement grave aux règles de fonctionnement des pouvoirs dans l'Etat et un signe supplémentaire de désinvolture du pouvoir exécutif à l'égard du Parlement.

Cette situation doit être rapidement corrigée et, comme parlementaires, nous ne pouvons plus longtemps demeurer sans réactions.

On doit pouvoir trouver un remède, par exemple dans les modalités ci-après:

- a) Etablir chaque année, dans chaque département ministériel national, la liste des lois le concernant et non exécutées;
- b) Faire rapport au Parlement sur les carences et les justifier;
- c) Définir, en exécution des articles 90 et 134 de la Constitution, les cas de responsabilité des ministres, spécialement pour ceux qui, par

négligence ou par abstention volontaire, feraient défaut dans leur mission exécutive et ce « après l'invitation qui leur en aurait été faite par le vote d'une motion spéciale de l'une ou l'autre assemblée ».

Des propositions de loi ayant cet objet ont été déposées au Sénat notamment par moi, voici quelques mois encore.

Peut-être d'autres mesures sont-elles à envisager : par exemple, la tenue à jour, par le bureau de coordination du Conseil d'Etat, d'une liste des carences, qui serait périodiquement publiée ?

Quoi qu'il en soit, je voudrais maintenant commenter brièvement les trois suggestions qui précèdent.

Ce qui peut, sans paradoxe, paraître le plus urgent, c'est l'exécution, par le gouvernement au pouvoir, des lois votées, à son initiative ou non, au cours de la législature.

Pourquoi ne pas faire en sorte que, dans chaque cabinet national, un membre soit chargé par le ministre d'une telle surveillance ?

Sans doute va-t-on m'objecter qu'ainsi je plaide pour une extension complémentaire du nombre des membres des cabinets.

Certainement pas et — je le dis en passant — j'approuve, par exemple, la proposition récemment déposée par nos collègues Valkeniers et Van In de limiter strictement, et par la loi, à sept le nombre des membres d'un cabinet plus, éventuellement, quatre membres par charge ministérielle supplémentaire.

La nécessité, pour un ministre, d'être assisté au plus près n'est pas contestable ; elle est reconnue dans toutes les démocraties parlementaires ; elle peut être spécialement justifiée lorsqu'il s'agit de nouveaux départements en voie d'organisation. Mais l'enflure croissante des cabinets ministériels est nuisible : elle décourage l'administration tenue souvent à l'écart ; elle développe la brigue des faveurs, elle accentue la politisation, elle maximise enfin la personnalisation du pouvoir.

Sans verser dans le mal d'une inflation supplémentaire, ne peut-on considérer qu'une mission nouvelle confiée à un membre de cabinet serait souvent plus utile que celle qui consiste parfois à vanter, dans les médias, les mérites de celui auprès duquel il se trouve affecté ?

La deuxième suggestion découle de la première. Il nous appartient ici — c'est une des modalités de notre mission de contrôle — d'être saisis d'un rapport annuel et d'organiser un débat sur les motifs de la carence.

Certains seront admissibles sans doute, d'autres pas.

On objectera peut-être que, alors qu'on se plaint beaucoup aujourd'hui d'un excès de réglementation, j'ai l'air de plaider pour un excès supplémentaire. Mon propos est évidemment différent, monsieur le Premier ministre. Il s'agit de savoir pourquoi les lois que nous avons votées ne sont pas exécutées. Hier, notre estimé collègue, M. Etienne Cerexhe, dans un article publié dans *La Libre Belgique*, sous le titre « L'Etat de droit, mythe ou réalité ? », considérait avec raison que « le législateur tolère trop souvent que sa règle reste inappliquée, accentuant ainsi la dégradation et la dévaluation de la règle de droit. Pour qu'il y ait tolérance réfléchie de notre part, encore faut-il que nous soyons informés et c'est à l'exécutif qu'incombe cette information ».

Enfin, la troisième suggestion est peut-être, à mes yeux en tout cas, la plus importante. Elle concerne la responsabilité ministérielle ; c'est un sujet délicat, souvent débattu et jamais organisé. Les gouvernements successifs ne sont pas parvenus, jusqu'à présent, à appliquer l'article 134 de la Constitution.

Les événements tragiques survenus le 29 mai 1985 ont relancé la question et suscité des études doctrinales de grande qualité ; je me réfère notamment aux articles fondamentaux du professeur Francis Delpérée dans le *Journal des Tribunaux* du 22 février 1986 et de M. Marc Uyttendaele, aspirant au FNRS, dans la même revue du 31 mai 1986, aux pages 357 à 369.

Il en résulte nettement au moins deux conclusions, me paraît-il :

1° La mise en œuvre de la responsabilité politique d'un ministre qui, à la limite, pourrait être une responsabilité sans faute personnelle, c'est une opération difficile, aux contours incertains ;

2° Dans un certain nombre de cas limitativement déterminables, il y aurait intérêt à légiférer pour appliquer enfin les articles 90 et 134 de la Constitution sur la responsabilité juridique et pénale d'un ministre.

Dans notre pays, comme dans toutes les démocraties parlementaires, on constate aujourd'hui un glissement du pouvoir du Parlement vers les gouvernements. Bien entendu, dans la mesure où les pouvoirs sont plus grands, la responsabilité augmente et il faut en tirer les conséquences.

Pour ce qui concerne notre sujet, on observera que l'hypothèse de la non-exécution d'une loi, par défaut de prendre les arrêtés d'exécution, était déjà évoquée aux débuts de l'Etat belge et avant même la promulgation de notre Constitution, par Charles de Brouckère, dans un projet de décret du 20 janvier 1831 déclarant, en son article 3, les ministres légalement responsables 1° « De l'inexécution des lois et règlements d'administration publique... ».

Cette même idée fut reprise, bien longtemps après, avant la guerre dans les travaux du Centre d'étude de la réforme de l'Etat et, ensuite, dans ceux du centre Paul Hymans en 1971 dont est issue une proposition de loi élaborée par les trois centres d'étude des partis, alors nationaux, transmise au ministre de la Justice.

Plus précisément cette proposition institue en infraction le fait, pour un ministre, de faire défaut dans sa mission exécutive « après l'invitation qui lui en aurait été faite par le vote d'une motion spéciale de l'une ou l'autre assemblée ».

J'ai moi-même repris cette suggestion dans une proposition de loi du 15 mai 1986, mais nous savons tous ce qu'il advient des propositions déposées par de modestes parlementaires : elles tombent comme des feuilles d'automne, mais elles nourriront rarement le terreau législatif sauf si, d'aventure, le gouvernement les trouve intéressantes et les incorpore dans ses propres projets.

M'adressant à vous, monsieur le Premier ministre, qui avez à maintes reprises manifesté votre attention à nos prérogatives, quelles mesures envisagez-vous de prendre pour remédier aux carences évoquées et comment comptez-vous nous associer à leur résorption ?

Je terminerai par une citation extraite de l'article de M. Uyttendaele, auquel je viens de faire allusion : « Le plus grand enjeu institutionnel des prochaines années sera, à notre sens, de revenir à un fonctionnement plus harmonieux des institutions, ce qui suppose entre autres que le Parlement soit à nouveau mis en mesure d'exercer pleinement sa mission de contrôle de l'activité gouvernementale. »

Tel était, monsieur le Premier ministre, le propos essentiel de mon interpellation. (*Applaudissements sur de nombreux bancs.*)

De Voorzitter. — Ik raad de fractievoorzitters aan aandacht te besteden aan wat de heer Henrion heeft gezegd. Meer commentaar heb ik hierbij niet.

La parole est à M. de Wasseige.

M. de Wasseige. — Monsieur le Président, comme l'a fort judicieusement dit notre collègue M. Henrion, ce 143e Cahier de la Cour des comptes fait la preuve d'une nouvelle jeunesse de cette institution, au moins si l'on en juge par le ton qui tranche sur l'habituel ronron des conclusions formulées dans les cahiers annuels. Si l'on se trouve aujourd'hui en présence d'un ton nouveau, non seulement nerveux mais, à certains moments, agressif tellement il est percutant, c'est, on doit bien s'en rendre compte, que les problèmes soulevés sont nécessairement très graves et sérieux.

Quelques phrases méritent d'être soulignées : « Une série de manquements dans les services ou d'insuffisances des procédures administratives font de plus en plus douter de la capacité de certains secteurs de l'administration à assurer correctement leur tâche. » Cela me paraît extrêmement grave.

Or, un des aspects de ces manquements — celui qu'a souligné principalement M. Henrion — est l'insuffisance ou l'absence d'arrêtés d'exécution des lois.

Le Cahier de la Cour des comptes est plus sévère encore lorsqu'il s'agit « des déficiences et des lacunes du contrôle interne exercé par les administrations » et aussi, bien entendu, des réponses qui sont faites à ses remarques ou recommandations. « Il subsistait », dit le Cahier de la Cour des comptes, « 1 673 lettres auxquelles les ministres n'avaient pas répondu. » Parmi celles-ci, 714 lettres — un peu moins de la moitié — étaient antérieures à l'année 1985.

Or, monsieur le Premier ministre, les membres du gouvernement n'ont pratiquement pas changé d'attribution depuis plus de six ans. Précédemment, lorsqu'on recevait le cahier de la Cour des comptes, le gouvernement concerné n'était généralement plus au pouvoir. Les remarques qu'on pouvait faire perdaient singulièrement de leur poids et de leur pertinence. Ce n'est plus le cas aujourd'hui puisque la plupart des ministres sont en place depuis plus de six ans. D'autres sont restés dans la majorité et vous devez, par conséquent, assumer la responsabilité de leurs actes et nous apporter une réponse.

Les remarques de la Cour des comptes visent pratiquement tous les départements. Je vous rappelle notamment, à propos du ministère des Travaux publics, la situation catastrophique de la comptabilité du Fonds des routes; je vous invite à lire scrupuleusement les remarques sur ce point. Ce problème n'est pas nouveau. Dans chacun de ses cahiers successifs, la Cour des comptes a attiré l'attention des différents ministres des Travaux publics.

L'an dernier, lors de la publication du 142e cahier, j'avais interpellé le ministre des Travaux publics sur le Fonds des routes. Il avait promis que tout serait mis en œuvre pour rétablir la comptabilité en retard depuis 1977, soit près de dix ans. A la lecture du Cahier de la Cour des comptes, on constate l'impossibilité de cette tâche. Mieux vaut établir pour le présent une comptabilité sérieuse plutôt que de s'occuper d'une comptabilité en retard. La Cour des comptes en est donc réduite à abandonner un problème du passé pour pouvoir se consacrer à la situation actuelle. Il s'agit d'un fait extraordinaire, surtout lorsqu'on lit les réponses du ministre des Travaux publics.

La Régie des Bâtiments est sur la même voie. On peut lire au moins vingt pages de critiques sur les marchés publics et la manière dont les comptes sont établis à l'issue des travaux. Nous n'avons pas d'explication sur cette carence formidable de l'administration.

J'en viens à un deuxième département, celui de la Défense nationale. L'OCASC et le contrat des F-16 font particulièrement l'objet de remarques pertinentes de la Cour des comptes.

Aux Affaires économiques, il n'y a toujours pas d'agent spécialement désigné pour récupérer les avances faites, par exemple, sur le Fonds des prototypes ou en application d'autres lois. Il s'agit à nouveau d'une carence administrative. Que fait le ministre?

En ce qui concerne le département de l'Education nationale, les comptes des universités ne sont pas déposés depuis quatre ou cinq ans. Le nombre d'universitaires sur lequel on se base pour le calcul de la subvention n'est plus vérifié depuis plusieurs années.

M. Martens, Premier ministre. — Ni même le chiffre des élèves des écoles du secondaire. Dans le secteur francophone, le nombre d'enfants des écoles secondaires n'a pas changé depuis plusieurs années, à une unité près.

M. de Wasseige. — En effet, vous me précédez sur ce point que j'allais évoquer, monsieur le Premier ministre.

M. Pécriaux. — M. Bertouille ne savait pas compter.

M. de Wasseige. — C'est à votre ministre de l'Education nationale que vous devriez en faire part, monsieur le Premier ministre, et non pas à nous, parlementaires.

M. Martens, Premier ministre. — Je vous donne de plus amples informations.

M. de Wasseige. — Quant au département de l'Agriculture, toute la tutelle sur l'Institut national de crédit agricole est dénoncée avec virulence.

Les bonifications accordées pour le commerce extérieur — tous les départements sont concernés! — sont payées simplement au vu du décompte adressé par les banques privées, sans aucun contrôle.

Des problèmes se posent également à l'AGCD et au ministère de la Prévoyance sociale. A ce sujet, j'attire tout particulièrement l'attention du Premier ministre, qui n'a peut-être pas le temps de lire la totalité du Cahier de la Cour des comptes, sur le fait que 2 000 dossiers concernant le minimex sont en souffrance au ministère de la Prévoyance sociale. Or, c'est sur la base de l'examen de ces dossiers que l'Etat rembourse les CPAS de leur intervention dans le cadre du minimex à concurrence de 50 p.c. On s'étonne ensuite que les CPAS et les communes sont en difficulté!

Une autre carence n'est pas dénoncée spécifiquement par la Cour des comptes bien qu'elle soit très réelle: sont en attente, plus de 9 000 dossiers relatifs à un complément de pension à charge de la République fédérale d'Allemagne pour les travailleurs belges déportés et affectés au travail obligatoire durant la guerre. Ces personnes, déjà pensionnées, attendent aujourd'hui qu'une partie de leur pension leur soit versée. Cette carence extraordinaire d'exécution d'une obligation de l'Etat mérite aussi d'être relevée.

Par ailleurs, à la date à laquelle la Cour des comptes a fait son rapport, le ministre des Finances n'avait toujours pas établi sa situation de caisse au 31 décembre 1985.

En outre, en ce qui concerne les parastataux, la loi prévoit que le budget de certains d'entre eux soit joint au budget du ministre qui en a la tutelle. Or, dans son cahier, la Cour des comptes signale que deux seulement ont été joints aux budgets. Quant aux comptes des parastataux, l'arriéré est de deux, trois, voire quatre ans. C'est de cette manière que vous gérez l'Etat, que vous gérez les finances publiques!

M. Martens, Premier ministre. — En ce qui concerne les parastataux, il s'agit de leur responsabilité.

M. de Wasseige. — Mais il y a le ministre de tutelle!

M. Martens, Premier ministre. — Et aussi les conseils d'administration!

M. de Wasseige. — Placez les conseils d'administration devant leurs responsabilités! Nous demandons uniquement une gestion correcte des pouvoirs publics et des parastataux.

Vous êtes habile et intransigeant quand il s'agit de prendre des mesures qui touchent les travailleurs ou les allocataires sociaux, quand il s'agit de pratiquer une politique d'austérité alors que des milliards s'envolent en fumée du fait de paiements en double, de manque de contrôle, de retards de toutes sortes, de manque d'application des lois. En matière de pure gestion, vos ministres n'agissent pas: ils restent cruellement passifs.

C'est la raison pour laquelle la commission des Finances a décidé d'inscrire à son ordre du jour et à celui de sa sous-commission l'élaboration d'un rapport à présenter devant cette assemblée. Le président de la sous-commission après avoir, selon toute vraisemblance, accepté cette proposition, pourra susciter un débat à la suite duquel seront prises des résolutions, allant dans le sens de celles suggérées par M. Henrion mais qui, sans doute, devront aller plus loin encore en matière d'organisation des services de certaines administrations. Leur suivi devrait, bien entendu, être assuré par le Parlement. (*Applaudissements sur les bancs socialistes.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer André Geens.

De heer A. Geens. — Mijnheer de Voorzitter, het Rekenhof, belast met de controle op de uitgaven ingevolge de financiële verbintenissen van de Staat, moet nagaan of deze uitgaven overeenstemmen met de machtigingen die door de Wetgevende Kamers worden verleend.

Het 143e boek is dan ook een buitengewoon interessant document. Het maakt een hele reeks toestanden kenbaar waarbij de regering blijk geeft van een ontoelaatbare onverschilligheid inzake de uitgaven en dit op een ogenblik waarop ze van de burgers een grote financiële inspanning vraagt.

Ik lees een citaat voor uit het boek omdat het zo kenschetsend is: «De vastgestelde toestand druist niet alleen in tegen de verwachtingen die men rechtmatig mag koesteren wat het openbaar beleid betreft, maar wegens zijn destabilisatie-effect roept hij ook meer algemene bedenkingen op inzake het beheersen van de belangrijke kostenfactor verbonden aan het gebruik van de administratieve middelen.»

Collega Henrion heeft reeds gewezen niet alleen op de complexiteit van de wetten, maar ook op het gebrek aan rechtszekerheid ingevolge het uitblijven van een normatieve wetgeving. Ik zal daarop niet verder ingaan, mijnheer de Eerste minister, maar wil er toch op wijzen dat het aantal wetten dat de jongste jaren is uitgevaardigd, astronomische groot is. De cijfers zijn in het boek van het Rekenhof vermeld.

Bij de controle zelf stelt ook het Hof belangrijke tekortkomingen vast. Ik geef in dit verband nog een citaat: «Deze vaststellingen sluiten aan op de praktijken die reeds bij andere gelegenheden bij wijze van synthetische informatie werden gesignaleerd en roepen vragen op omtrent de bekwaamheid van sommige administratieve diensten om hun taak naar behoren te vervullen.» Hiermee zij geen uitspraak gedaan over de kwaliteit van het personeel in de administratie als dusdanig; de uitspraak zou kunnen betekenen dat qua apparatuur, qua informatie, de administratie onvoldoende is uitgerust.

Het boek van het Rekenhof, mijnheer de Eerste minister, is feitelijk één grote aanklacht tegen sommige aspecten van het beleid. Wij mogen natuurlijk op deze tribune niet te veel overdrijven ten einde onze geloofwaardigheid niet te verliezen, maar het kan u toch niet ontgaan zijn,

wanneer u zelf of uw medewerkers dit 143e boek hebben doorgenomen, dat een aantal zaken jaarlijks terugkomen, onder meer het gebruik en het misbruik van VZW's. Ook vorig jaar hebben wij dienaangaande uitdrukkelijk gevraagd hoe dat kon worden verholpen. Er werden toen vage beloften geformuleerd, maar dit jaar verschijnen opnieuw dezelfde opmerkingen in het Boek.

Collega de Wasseige heeft reeds gesproken over het Wegenfonds. Ik zal zijn opmerkingen niet herhalen, mijnheer de Eerste minister, hoewel het interessant is, na te gaan welk soort aanklachten er zijn buiten die welke door de heer de Wasseige werden naar voren gebracht. Het ontbreken van rekeningen werd hier ook vorig jaar uitvoerig behandeld. Er werd ons verzekerd dat buitengewone maatregelen werden genomen om dit te verhelpen. Wij stellen echter vast dat het Rekenhof vóór een aantal jaren gewoon weigerde op te treden omdat het onmogelijk was in die «warboel» controle uit te oefenen.

Wat het Wegenfonds betreft, werden nog andere belangrijke klachten geformuleerd, waaronder de aantasting van het principe van de gelijkheid van de aannemers door het gedogen van kwalitatief minderwaardig werk. Dit is toch niet de geringste aanklacht, zou ik zo denken. Wij spreken dan nog niet over de onderhandse overeenkomsten en over de nalatigheid in hoofde van het bestuur om de nodige maatregelen te treffen met het oog op de toepassing van de tienjarige waarborg. Dit zijn toch ernstige zaken, mijnheer de Eerste minister. De burger die de opmerkingen zou lezen die in het kader van Openbare Werken werden gemaakt, zou de indruk krijgen dat Openbare Werken geen enkel contract op normale en correcte manier uitvoert.

De opmerkingen die in dit 143e boek werden gemaakt nopens tekortkomingen in de boekhouding van de Centrale Dienst voor sociale en culturele actie ten behoeve van de leden van de militaire gemeenschap vormen een merkwaardige bloemlezing. Men maakt gewag van gebrek aan bewijsstukken voor de rekeningen, onbewijsbare voorraad, vertekende balansvoorstelling. Tevens blijkt dat de exploitatieverliezen voor 1981 en 1982 veel hoger zijn dan de cijfers laten vermoeden, dit ingevolge overwaardering van de voorraad handelsgoederen, de onttrekking van de verplichte provisie voor de betaling van het vakantiegeld ten bedrage van 21 274 120 frank die niet werd aangerekend op het boekjaar 1982. Er is sprake van ongeoorloofde aanwending van terugvorderbare voorschotten. Deze instelling ging dure bankleningen aan terwijl niet minder dan 162 miljoen ongebruikte terugvorderbare voorschotten voorhanden waren die belegd werden tegen 2,5 pct. Van een goed beheer van de staatsgelden gesproken!

Over de achterstand van de dossiers betreffende de minimex, alsook over de lacunes bij Economische Zaken voor het terugvorderen van terugvorderbare voorschotten, heeft de heer de Wasseige reeds gesproken. In dit 143e boek werden ook belangrijke beheersgebreken vastgesteld. Ik wil er slechts enkele vermelden omdat het niet onze bedoeling is daar eindeloos op door te gaan. Wij stellen vast dat bij Openbare Werken een dubbele betaling van meer dan 18 miljoen werd ingeschreven bij wijze van afschrijving van bij het Gemeentekrediet aangegeven leningen, dat het Wegenfonds betalingen ten laste heeft genomen van meer dan 30 miljoen die door de NMBS moesten worden verricht, dat in de sociale voorzorg door het weglaten van een post in het aangifteformulier van de RSZ gedurende één jaar en negen maanden niet werd overgegaan tot de inning van de bijzondere bijdrage op het vakantiegeld van 1,6 pct. waardoor 100 miljoen inkomsten werden gederfd.

Mijnheer de Eerste minister, dit zijn toch allemaal vrij aanzienlijke tekortkomingen. Zoiets zou toch niet mogen gebeuren!

Ik ga niet herhalen wat de heer de Wasseige heeft gezegd over de parastatale instellingen. Ik wil er enkel uw aandacht op vestigen dat wij vorig jaar, naar aanleiding van de interpellatie over het 142e boek, er reeds hebben op gewezen dat het noodzakelijk was de verantwoordelijkheid van de beheersorganen en van de ambtenaren van deze parastatale instellingen te vergroten. Het gaat toch niet op dat rekeningen van de jaren 1981, 1982, 1983 en 1984 nog steeds niet bij het Parlement zijn ingediend. De heer de Wasseige heeft gelijk wanneer hij zegt dat de minister die bevoegd is over die parastatale instellingen, de nodige maatregelen moet treffen.

Men kan nu opwerpen dat het allemaal veel ingewikkelder en moeilijker is geworden en dat men over niet voldoende ambtenaren beschikt. Ik wil dan echter verwijzen naar het tijdschrift van de OESO waaruit blijkt dat België onder meer inzake algemene diensten en andere uitgaven

het gemiddelde van andere landen in ruime mate overtreft. De jongste jaren werd het personeelsbestand trouwens gevoelig uitgebreid hoewel in mindere mate in 1985 en 1986. In ieder geval kan gebrek aan personeel geen reden zijn om de achterstand en de fouten te vergoelijken. Zeker is dat al deze fouten en onvolkomenheden aan de Staat en aan de belastingbetaler jaarlijks verschillende miljarden kosten.

Onze enige vraag is dezelfde als vorig jaar. Wat zal de regering doen en wat heeft ze gedaan in het verleden naar aanleiding van de opmerkingen in het 142e en nu in het 143e boek van het Rekenhof? De aantijgingen die hierin voorkomen zouden immers elke normale regering moeten kwetsen in haar eergevoel met betrekking tot een goed staatsbeleid. (*Applaus op de banken van de Volksunie en op sommige socialistische banken.*)

M. le Président. — La parole est au Premier ministre.

M. Martens, Premier ministre. — Monsieur le Président, avec une érudition bien digne de votre Haute Assemblée et non sans une dose d'humour bienveillant à l'égard d'une de nos plus vénérables institutions, la Cour des comptes, qui a trouvé en lui un lecteur enthousiaste de son 143e Cahier d'observations, M. Henrion m'interpelle à propos d'un problème extrêmement grave, qu'il qualifie, après la Cour des comptes, de «carence normative» du pouvoir exécutif, et qu'il définit comme «l'abstention des gouvernements à élaborer et à publier les arrêtés d'exécution des lois».

MM. de Wasseige et André Geens sont intervenus, quant à eux, à propos d'autres aspects des observations de la Cour des comptes, aspects sur lesquels je reviendrai plus tard.

Avant de se prononcer sur les solutions susceptibles de résoudre ce problème, il convient de s'accorder sur ses causes, et d'abord sur sa nature même.

Quelle est celle-ci?

Bien loin de sous-estimer le problème qui préoccupe — à juste titre — l'honorable interpellateur, j'entends ici contribuer à lui donner sa véritable dimension. Pour ce faire j'en rappellerai les aspects juridiques.

Il y a quinze ans déjà, par arrêt du 23 avril 1971, en cause Jozef Goffin contre l'Etat belge, ministère des Communications, Postes, Télégraphes et Téléphones, la Cour de cassation a jugé que: «Même dans le cas où aucun délai n'est prescrit au pouvoir exécutif par une disposition légale pour prendre un règlement, l'abstention de prendre celui-ci peut, en application des articles 1382 et 1383 du Code civil, donner lieu à réparation, si un dommage en est résulté.»

Plus récemment, dans le fil de cet enseignement jurisprudentiel, mais à l'autre extrême de la pyramide judiciaire, le juge de paix du 6e canton d'Anvers, Mme Magda Claesen, en cause Versompel contre l'Etat belge, ministère de la Justice, a condamné l'Etat belge, le 23 août 1983, en se fondant, entre autres, sur ces considérations: «Sauf lorsque l'exécution de la loi est facultative et laissée à l'appréciation de l'autorité publique, l'Etat a l'obligation de prendre les mesures d'exécution. (...) L'arrêt d'exécution doit être pris dans un délai raisonnable dont la durée est appréciée dans chaque cas individuellement. Lorsque ce délai est dépassé, la non-intervention de l'autorité réglementaire constitue une négligence coupable.»

Et l'on pourrait encore citer, comme participant de ce courant jurisprudentiel, le jugement du tribunal civil de Bruxelles rendu, le 16 juin 1976, en cause l'ULB contre l'Etat belge, ministres de l'Education nationale et de la Culture.

Bien plus, à côté de ce contentieux judiciaire de la responsabilité de l'Etat pour «carence normative» du pouvoir exécutif, s'est récemment ouverte la voie d'une sanction de pareille carence au contentieux administratif de l'excès de pouvoir. Dans son arrêt n° 25814 du 6 novembre 1985, en cause Boitquin contre l'Etat belge, ministère de l'Education nationale, le Conseil d'Etat a, en effet, jugé, pour la première fois, que «le Roi commet un excès de pouvoir en omettant d'exécuter la loi, même alors que celle-ci ne fixe aucun délai pour son exécution» et que «l'article 14, alinéa 2, des lois coordonnées sur le Conseil d'Etat, qui organise le recours contre les décisions implicites de rejet nées du silence d'une autorité administrative qui s'abstient (...) de statuer alors qu'elle est tenue de le faire (...), peut s'appliquer au cas où l'autorité reste en

défaut d'adopter des mesures d'ordre général ou réglementaires nécessaires à l'exécution d'une disposition légale ou réglementaire ».

Ces insignes développements jurisprudentiels ont, bien sûr, nourri d'éclairants commentaires doctrinaux. Et c'est à un commentaire singulièrement pertinent de l'arrêt de la Cour de cassation du 23 avril 1971 — dont l'auteur, il me plaît de le relever, est aujourd'hui membre éminent de mon gouvernement — que j'emprunte la mise en évidence que « l'obligation d'édicter un règlement d'exécution ne se limite pas à l'exécution de la loi, mais doit être entendue de la façon la plus générale », incluant l'exécution nécessaire d'arrêtés royaux par d'autres arrêtés royaux ou ministériels, et que cette obligation « n'a pas pour fondement véritable la hiérarchie des organes, mais bien plutôt le principe lié à l'Etat de droit, selon lequel une compétence n'implique pas seulement des droits mais aussi des devoirs puisqu'elle est conférée pour remplir une fonction jugée indispensable au bien public, en l'espèce celle d'assurer 'la pleine application' de la règle de droit ». L'auteur de ce commentaire est M. Philippe Maystadt.

A cette optique plus large me semblent d'ailleurs se rattacher les observations de la Cour des comptes auxquelles se réfère M. Henrion.

Quelles sont les causes du problème ainsi défini ?

M. Henrion relève deux causes de la « carence normative » du pouvoir exécutif : la négligence et l'abstention volontaire de membres du gouvernement, voire de gouvernements collectivement, à la faveur d'une inertie complice du Parlement.

L'exécution de la loi, qu'elle requière ou non la formulation de normes nouvelles d'application, est rarement chose aisée.

Puis-je, au demeurant, rappeler ce passage du 143e Cahier d'observation où, évoquant ce qu'elle qualifie d'« inflation législative et réglementaire », la Cour des comptes se livre à ce constat : « A la suite de cette inflation législative et réglementaire, surtout en matière de sécurité sociale, de pensions et d'enseignement, les administrations publiques ont été confrontées à un ensemble de textes dont l'interprétation et l'application requièrent une étude et un recyclage continus. En matière de sécurité sociale, par exemple, il existe à l'heure actuelle un dédale de près de trois mille lois, arrêtés et règlements. Les administrations concernées se révèlent incapables de maîtriser cet ensemble complexe, élaboré au gré des circonstances. »

Et la Cour des comptes écrit plus loin : « On pourrait à bon droit, en visant l'élaboration des normes elles-mêmes, s'interroger au sujet des garanties de « faisabilité », qu'elles présentent. »

Pour éclairer ce point, j'emprunterai un exemple précis à une matière bien connue de M. Henrion, celle du contrôle administratif et budgétaire. La loi-programme du 2 juillet 1981 a inséré dans la loi du 28 juin 1963 modifiant et complétant les lois sur la comptabilité de l'Etat, un article 32bis, dont l'alinéa 3 donne au Roi la faculté — et heureusement ne lui fait pas obligation — de fixer, par arrêté délibéré en Conseil des ministres, « les cas dans lesquels les actes pris en violation des règles du contrôle administratif et budgétaire sont nuls de plein droit ». La « faisabilité » d'une pareille norme est à ce point problématique, que mon collègue le Vice-Premier ministre et ministre du Budget fut récemment contraint de conclure la réponse qu'il donna à ce propos à la question écrite d'un membre du Sénat, en constatant — plus de cinq ans après le vote de cet article de loi — que « les problèmes relatifs à la constatation de la nullité des actes et à l'organisation y afférente ne sont pas encore résolus ». Et les travaux parlementaires n'ont été en l'espèce que de peu d'aide pour résoudre ces problèmes.

Plus souvent, l'apparente « carence normative » du pouvoir exécutif a des causes externes, associées en particulier à des évolutions imprévues de la situation économique ou budgétaire, ou des circonstances internationales.

J'en reviendrai, dans un troisième volet, aux causes qui sont reprochées à juste titre aux gouvernements ou aux ministres individuellement.

Ces évolutions peuvent justifier la non-exécution provisoire de normes édictées, notamment de lois votées, dans un contexte social, économique, ou même politique, différent. Il est d'usage que le Parlement en soit averti, de façon à tout le moins implicite mais certaine, lorsque l'occasion lui est donnée de se prononcer sur les nouvelles priorités proposées par le gouvernement en considération desdites évolutions.

Par ailleurs, je constate que peut survenir, pendant l'écoulement du « délai raisonnable » pour assurer l'exécution d'une loi, une circonstance de fait ou de droit nouvelle, qui rend l'exécution de la loi impossible — par exemple, suite au transfert de compétences aux Communautés et aux Régions — ou inadéquate, par exemple, lorsque l'exécution de la

loi risque d'entrer en contradiction avec une autre norme adoptée entre-temps.

Quelles sont les possibles solutions du problème ?

Si de nombreux cas de « carence normative » peuvent ainsi s'analyser comme la manifestation d'une abstention volontaire justifiée d'exercer la fonction normative, il reste, ainsi que l'établissent les quelques décisions juridictionnelles précitées, des cas où semblable carence résulte de l'oubli de la négligence ou même de l'incapacité de certains services à « maîtriser un ensemble complexe de lois, arrêtés et règlements, élaboré au gré des circonstances », selon les mots de la Cour des comptes. Je n'ai, par contre, recensé à ce jour aucun exemple d'abstention volontaire injustifiée, de la part de membres du gouvernement.

Au nom du gouvernement, je puis vous assurer, monsieur le Président, que tout sera fait pour corriger ces inacceptables lacunes.

Dans ce but, j'ai d'ores et déjà demandé à chaque membre du gouvernement de m'indiquer les dispositions légales dont la mise en œuvre relève de ses attributions et qui ne peuvent encore être appliquées faute d'arrêtés d'exécution. A la lumière de cet inventaire, le gouvernement se prononcera à bref délai sur les mesures à prendre pour garantir un meilleur exercice de la fonction exécutive, entendu dans son sens le plus large. Les suggestions de M. Henrion, qui ne manquent certes pas d'intérêt, feront à cette occasion l'objet d'un examen attentif.

A titre personnel, je puis aujourd'hui dire que me paraît excellente l'idée de désigner, auprès de chaque membre du gouvernement, un contrôleur de la production des normes d'exécution requises, au moins pour la mise en œuvre des lois, dans la sphère d'attributions de ce membre du gouvernement. Les pouvoirs de surveillance et d'investigation dont devrait être doté ce contrôleur, l'autorité, l'expérience, la connaissance approfondie des structures administratives qui lui seraient indispensables pour assurer sa charge, les règles arrêtées par le Roi en matière d'attributions des cabinets ministériels et de rapports de ceux-ci avec les services départementaux, entre autres, m'incitent toutefois à penser que cette mission de longue haleine serait plus adéquatement confiée à un fonctionnaire général, n'ayant pas qualité de chef d'administration, désigné par chaque membre du gouvernement parmi les agents de l'Etat placés sous son autorité. Accomplissant cette mission en concertation régulière avec les membres compétents du cabinet du membre du gouvernement dont il dépend, avec le bureau de coordination du Conseil d'Etat, ainsi qu'il est suggéré, voire avec les agents concernés des bureaux de la Cour des comptes, ce fonctionnaire général contrôleur pourrait annuellement préparer, pour son département ministériel, la « liste des lois non exécutées ». Soumises, selon les règles usuelles, au Conseil des ministres, les diverses listes établies pourraient donner lieu à un rapport annuel du gouvernement aux Chambres sur l'état d'exécution des lois, sinon des règlements généraux. Mais, je le répète, ce ne sont là que de premières appréciations que je vous livre à titre personnel après avoir soumis, à tous les membres du gouvernement, l'argumentation et les suggestions de M. Henrion. Elles doivent faire l'objet d'une délibération du Conseil des ministres.

Il me faut, enfin, rappeler qu'à l'initiative de mon collègue, le Vice-Premier ministre et ministre de la Justice, a été préparé un projet de loi relatif à la responsabilité civile et pénale des ministres. Examiné par le Conseil des ministres le 30 novembre 1984, ce projet a été transmis pour avis à la section de législation du Conseil d'Etat par le ministre proposant. Le gouvernement attend cet avis afin de pouvoir proposer au Roi le dépôt du projet, éventuellement adapté, au Parlement.

Telle est, monsieur le Président, mesdames et messieurs, la réponse que je puis donner, à l'heure présente, à l'interpellation qui m'a été adressée. Conscient de la gravité du problème soulevé, le gouvernement prendra, à bref délai, les mesures qui s'imposent et en tiendra le Parlement dûment informé.

M. de Wasseige. — « A bref délai » vaut mieux que « dans un délai raisonnable ».

De heer Martens. Eerste minister. — Aan de heren de Wasseige en André Geens, die het woord hebben gevoerd over een aantal opmerkingen en situaties die werden aangeklaagd en die tot de bevoegdheid behoren van ieder minister, wil ik zeggen dat ik een nota gedateerd van 18 november 1986 aan de Ministerraad heb overgezonden betreffende de interpellatie gericht tot de Eerste minister door de heer Robert Henrion, senator, minister van Staat, omtrent het in gebreke blijven op het normatieve vlak van de nationale uitvoerende macht.

Ik heb daarin in een eerste punt de argumentatie van de heer Henrion geciteerd.

In een tweede punt heb ik gezegd: «Om dit tekort te verhelpen, stelt de auteur van de interpellatie, bij wijze van voorbeeld, bepaalde maatregelen voor, die reeds het voorwerp uitmaakten van wetsvoorstellen die bij de Senaat werden ingediend», waarna ik de suggesties van de heer Henrion hernam.

Ik heb er in een derde punt op gewezen dat het probleem dat het onderwerp is van deze interpellatie bijzonder ernstig is. Vijftien jaar geleden reeds oordeelde het Hof van cassatie in een dergelijke aangelegenheid. Vervolgens heb ik verschillende gerechtelijke uitspraken geciteerd.

In een vierde punt heb ik gezegd: «De Ministerraad wordt verzocht zich uit te spreken omtrent de voorstellen die door senator Robert Henrion, minister van Staat, worden geformuleerd, en, meer algemeen, omtrent het gestelde probleem en de oplossingen die desbetreffend kunnen gevonden worden.»

Ik heb op 21 november jongstleden in een circulaire aan alle leden van de regering, dus niet alleen aan de ministers, met als onderwerp de interpellatie van de heer Henrion, het volgende gezegd: «Hierbij gaat een nota die de essentie bevat van de interpellatie die de heer Robert Henrion, senator en minister van Staat, tot mij zal richten op 26 november 1986 te 14 uur, alsook een uiteenzetting van de gerechtelijke aspecten van de gestelde problemen. Ik vraag aan elk regeringslid om mij dringend de elementen van het antwoord mede te delen die het dienstig acht met betrekking tot deze interpellatie en, in ieder geval, mij de wettelijke bepalingen aan te duiden waarvan de uitvoering tot zijn bevoegdheid kan gerekend worden en die tot op heden niet kunnen toegepast worden wegens het ontbreken van uitvoeringsbesluiten. Ik voeg hieraan toe dat in verband met de eerste door de interpellant voorgestelde maatregel, (punt 2, A, van de nota), deze laatste de suggestie formuleert dat elk regeringslid een kabinetslid zou belasten met het toezicht op de uitvoering van de wetten in zijn bevoegdheidssfeer.»

U hebt gehoord dat ik een ander, maar in wezen niet verschillend, voorstel heb gedaan. Ik meen dat op die manier, mijnheer de Voorzitter, wat de nationale regering betreft, het proces werd ingezet, nog voor de interpellatie werd gehouden — nochtans dank ik de heer Henrion voor zijn initiatief —, dat moet leiden tot het oplossen van deze onduidelbare tekortkoming van de uitvoerende macht. (*Applaus op de banken van de meerderheid.*)

De Voorzitter. — De woorden die de Eerste minister in zijn laatste zin heeft uitgesproken, namelijk «deze onduidelbare tekortkoming» wijzen op de ernst van het probleem dat de heer Henrion in zijn interpellatie heeft behandeld.

Ik dank de Eerste minister voor zijn aandacht voor dit nijpend probleem in verband met de relatie tussen de wetgevende en de uitvoerende macht.

Ik dank ook de heer Henrion voor wat hij heeft gezegd.

Het incident is gesloten.

L'incident est clos.

INTERPELLATION DE M. DEHOUSSE AU PREMIER MINISTRE SUR «LA DISCRIMINATION PRATIQUEE PAR LE GOUVERNEMENT DANS L'EXECUTION DES ARRETS DU CONSEIL D'ETAT»

INTERPELLATIE VAN DE HEER DEHOUSSE TOT DE EERSTE MINISTER OVER «DE DISCRIMINATIE WAARMEE DE REGERING OPTREEDT BIJ DE TENUITVOERLEGGING VAN DE ARRESTEN VAN DE RAAD VAN STATE»

M. le Président. — L'ordre du jour appelle l'interpellation de M. Dehousse au Premier ministre sur «la discrimination pratiquée par le gouvernement dans l'exécution des arrêts du Conseil d'Etat».

La parole est à l'interpellateur.

M. Dehousse. — Monsieur le Président, à n'en pas douter, comme beaucoup d'entre nous, le Premier ministre se souvient des arrêts rendus le 30 septembre dernier par la quatrième chambre flamande du Conseil d'Etat en ce qui concerne les connaissances linguistiques susceptibles

d'être ou de ne pas être exigées des membres des conseils communaux ou des collèges des bourgmestre et échevins.

Le Sénat a dû rester consacré la séance qu'il a tenue le 24 octobre dernier à la teneur et à la portée de ces arrêts, ainsi qu'à l'attitude du gouvernement à leur égard.

On sait, en effet, que le gouvernement a décidé d'exécuter l'arrêt annulant la nomination de M. José Happart en tant que bourgmestre de Fourons.

A cette occasion, plusieurs membres du gouvernement, y compris le Premier ministre lui-même, ont répété à satiété que les arrêts du Conseil d'Etat «étaient exécutoires de plein droit», l'expression étant utilisée, souvent jointe à celle d'«Etat de droit», dans le but évident d'accréditer la thèse selon laquelle le gouvernement n'avait pas d'autre choix que d'appliquer les arrêts en question.

En d'autres termes, le gouvernement a tenté de faire croire que, dans tous les gouvernements, et en tout cas au sein du gouvernement actuel, tous les ministres appliquaient tous les arrêts émanant du Conseil d'Etat.

J'ai déjà démontré, le 24 octobre, que cette assertion était fausse.

Dès le 1er octobre, soit le lendemain même des arrêts rendus par la chambre flamande du Conseil d'Etat, j'avais adressé une question parlementaire au ministre de l'Intérieur en lui demandant s'il était exact, comme l'affirmaient plusieurs sources de presse, que certains arrêts du Conseil d'Etat n'avaient jamais été exécutés; j'ai également demandé à savoir, si tel était bien le cas, de quels arrêts il s'agissait, quelle en était la portée et, pour chaque cas, les raisons pour lesquelles ces arrêts n'avaient pas été exécutés.

A ce moment-là, je n'avais pas encore reçu de réponse à ma question.

Depuis lors, le ministre de l'Intérieur m'a répondu et, sa réponse m'étant parvenue vendredi dernier, je crois devoir en faire état pour la clarté du débat.

En voici la teneur:

«Conformément à l'article 28, alinéa 2, des lois sur le Conseil d'Etat, coordonnées le 12 janvier 1973, l'article 36 de l'arrêté du Régent du 23 août 1948 déterminant la procédure devant la section administrative prévoit que les arrêts sont notifiés aux parties ainsi qu'au ministre compétent par les soins du greffier. Cette notification est donc systématique.

Les arrêts du Conseil d'Etat sont exécutoires de plein droit, ainsi que le rappelle l'article 37 du règlement de procédure. Il ajoute que le Roi en assure l'exécution, conformément à l'article 80, alinéa 2, de la Constitution.

Toujours suivant l'article 37, le greffier appose sur les expéditions, à la suite du dispositif, une formule exécutoire, selon laquelle — le ministre de l'Intérieur cite à son tour — «les ministres et les autorités administratives, en ce qui les concerne, sont tenus de pourvoir à l'exécution du présent arrêt. Les huissiers à ce requis ont à y concourir en ce qui concerne les voies de droit commun». Les mesures d'exécution d'un arrêt relèvent, en principe, de la compétence de l'autorité dont la décision a été annulée. L'autorité de la chose jugée qui s'attache aux arrêts du Conseil d'Etat s'impose à l'administration et les mesures d'exécution qui violeraient la chose jugée s'exposeraient à un nouveau recours en annulation.» C'est ce que considèrent *Les Nouvelles* et c'est ainsi que se termine la première partie de la réponse du ministre de l'Intérieur.

Deuxième partie de la réponse. «Mon département...» — j'imagine que c'est celui de l'Intérieur et nous verrons par la suite s'il s'agit aussi de celui de la Fonction publique — «... n'est pas resté en défaut d'exécuter les arrêts le concernant.» J'en prends acte.

Quant aux autres départements, le ministre de l'Intérieur m'invite à interroger ses collègues membres du gouvernement central. La chose est faite.

Mais indépendamment du fait que j'attends les réponses avec grand intérêt, j'avais exposé au Sénat, dès le 24 octobre, les éléments de réponse à ma question que je possédais déjà. A cette occasion, j'ai souligné que deux membres du gouvernement actuel, flamands bien entendu, refusaient depuis quarante mois — et aujourd'hui quarante et un — d'exécuter des décisions judiciaires répétées, ainsi qu'un arrêt du Conseil d'Etat sur le même objet.

J'ai fourni en séance plénière toutes les références de cette affaire. Cela n'a pas suffi pour que le Premier ministre me donne une réponse. Il a cependant eu l'occasion de prendre maintenant connaissance, dans le *Compte rendu analytique* de la séance du 24 octobre, des faits que j'avais mis en lumière.

Je les rappelle.

Deux décisions judiciaires et un arrêt du Conseil d'Etat — et non un avis — ont condamné le gouvernement ou l'un de ses membres dans l'affaire dite des éleveurs fouronnais, affaire qui met en cause l'ASBL « Association des éleveurs et détenteurs de bétail bovin de la province de Liège ».

Pour mémoire, cette association remplit à l'égard de nombreux agriculteurs établis, soit dans la province de Liège, soit dans la province du Luxembourg, soit dans les Fourons, les missions prévues par l'arrêté royal du 23 septembre 1971 dans le but assurément louable d'encourager l'amélioration de l'espèce bovine.

En 1981, dans le cadre d'un effort permanent de flamandisation forcée, que tout le monde connaît mais dont personne n'ose dans cette enceinte parler, le ministre de l'Agriculture a déclaré la guerre à l'appartenance des agriculteurs des Fourons à l'association précitée, et a enjoint à ces agriculteurs de trouver un accord avec l'association provinciale du Limbourg. L'ASBL liégeoise s'est opposée à cette injonction, ses membres ayant souhaité le maintien du statu quo, dans le cadre du libre choix d'association garanti par l'article 20 de la Constitution.

Aucune démarche politique n'a abouti au règlement du conflit. C'est alors que celui-ci est entré dans une phase judiciaire.

Dans un premier temps, six éleveurs fouronnais ont assigné l'ASBL en référé et l'ASBL a, bien entendu, appelé l'Etat belge en intervention. Une première ordonnance de référé, prise en date du 20 juin 1983 par le président du tribunal de première instance de Liège, a décidé que « jusqu'à décision contraire de la juridiction de fond, les demandeurs, membres effectifs de l'association défenderesse, ne peuvent être exclus de celle-ci que conformément aux dispositions des statuts et de l'article 12 de la loi du 27 juin 1921 ». La même ordonnance confirme que les éleveurs fouronnais « ont droit, en leur qualité — de membres effectifs — de recevoir les services prévus ».

On notera parmi les motivations — surtout quand on s'intéresse à l'Etat de droit — un paragraphe particulièrement révélateur: celui qui confirme que « le pouvoir exécutif ne peut, sans violer l'article 12 de la loi du 27 juin 1921 et les articles 8 et 9 des statuts de l'ASBL, défenderesse, contraindre celle-ci à exclure, sans formalité, certains de ses membres effectifs ». Le même attendu relève que « tout organe du pouvoir exécutif est soumis à la loi à laquelle il s'est engagé, par serment, à obéir ». Et l'ordonnance souligne que « plus que tout autre tiers, le ministre de l'Agriculture est tenu au respect des règles, légales et statutaires, qui régissent les ASBL qu'il a agréées. Son pouvoir d'injonction cesse là où la loi commande ». Ah, que le droit est beau dans les décisions judiciaires, quelquefois!...

Bien entendu, le Premier ministre n'ignore pas que l'ordonnance de référé est exécutoire par provision; ce n'est d'ailleurs pas pour lui que je le dis, mais pour la clarté du débat. Son appel n'est pas suspensif. Depuis l'ordonnance en question, quarante et un mois se sont écoulés: l'ordonnance n'est toujours pas exécutée.

Ce n'est pas tout. Par la suite, quarante-cinq autres éleveurs assignent à leur tour l'ASBL en référé. De nouveau, l'ASBL appelle l'Etat belge en intervention.

Sur cette base, une deuxième ordonnance de référé est rendue le 4 octobre 1983. Elle confirme la première, donc condamne à nouveau l'Etat belge, établit même une astreinte — ceci devrait être un incitant en ces temps d'économies — se montant en l'occurrence à 100 francs belges par jour.

Trente-sept mois plus tard, la deuxième ordonnance n'est pas plus exécutée que la première.

Au contraire, dix-sept jours après la deuxième ordonnance, le secrétaire d'Etat à l'Agriculture prend une circulaire administrative allant exactement à l'encontre du droit tel que précisé par l'autorité judiciaire; cette circulaire, publiée au *Moniteur* le 26 octobre 1983, prétend modifier la compétence territoriale de l'ASBL.

Par requête du 20 décembre 1983, l'ASBL se pourvoit devant le Conseil d'Etat et demande l'annulation de la circulaire du 21 octobre 1983.

Sur avis conforme de l'auditeur, la troisième chambre du Conseil d'Etat — qui n'a pas la chance d'être flamande mais personne n'est parfait! — annule la circulaire par arrêt du Conseil d'Etat. Cet arrêt date du 4 juillet 1985; je tiens sa référence à la disposition du Premier ministre, mais j'imagine qu'il n'en a pas besoin.

Cet arrêt du Conseil d'Etat constate notamment que « la décision attaquée ajoute à l'arrêté royal du 23 septembre 1971 une règle qui n'y

figure pas et que le ministre n'a pas reçu compétence pour arrêter ». Elle renvoie les autres arguments comme étant, non pas non fondés, mais inutiles à la décision, l'argument en question étant suffisant.

Cet arrêt est publié par extrait au *Moniteur belge* du 5 octobre 1985. Il n'est pas plus exécuté que les deux décisions judiciaires qui l'ont précédé. Bien au contraire! Après avoir échoué dans la tentative de limiter la compétence territoriale de l'ASBL par une circulaire ministérielle annulée par le Conseil d'Etat, le secrétaire d'Etat, appuyé par le ministre des Relations extérieures, fait contresigner, dès le 16 septembre 1985 — nous sommes dans la période post-Heysel et préélectorale, c'est-à-dire en période d'affaires courantes —, un arrêté royal « modifiant l'arrêté royal du 23 septembre 1971 relatif à l'amélioration de l'espèce bovine ».

Cet arrêté royal, publié au *Moniteur belge* du 4 octobre 1985, s'inscrit exactement à l'encontre des décisions judiciaires et de l'arrêt précité — c'est ce point qui retient particulièrement mon attention cet après-midi — en réintroduisant la règle de territorialité prévue dans la circulaire annulée, et ce malgré les constatations faites tant par les tribunaux que par le Conseil d'Etat sur l'inexistence de tout fondement légal — je le répète — à cette disposition et malgré la garantie constitutionnelle du libre choix d'association.

J'ai précisé tout cela le 24 octobre avec peut-être un peu moins de détails, mais, monsieur le Premier ministre, votre esprit allait sans doute à d'autres préoccupations, car vous ne m'avez pas répondu.

Or, il est évident que la situation ainsi créée doit inspirer des réflexions juridiques. Celles-ci ne dispensent pas des réflexions politiques, au premier rang desquelles il faut placer — avec regret, satisfaction ou amertume, selon la position qu'on occupe — la constatation qu'il se trouve des ministres francophones mous pour appliquer des arrêts du Conseil d'Etat, même inconstitutionnels, qui lésent les intérêts wallons et francophones, alors que des ministres flamands peuvent, eux, refuser d'appliquer les décisions judiciaires et les arrêts qui leur paraissent incompatibles avec l'idée qu'ils se font de l'intérêt de la Flandre.

On retrouve donc la vieille idée des deux poids, deux mesures, politique que les Wallons ont pris l'habitude de connaître et de reconnaître. Vous savez, monsieur le Premier ministre, toute l'importance que M. Geens accorde à l'expression « deux vitesses » et maintenant, grâce à votre gouvernement et à vous-même, monsieur le Premier ministre, nous pouvons parler de « deux justices ».

De plus, la situation que je rapporte constitue une discrimination, et une discrimination grave, à l'encontre de la Wallonie.

Je souhaite dès lors, monsieur le Premier ministre, que vous nous expliquiez pourquoi, pendant quarante et un mois, vous avez consenti à cette discrimination. Puisque les faits établissent que certains arrêts du Conseil d'Etat sont exécutés — on en parle assez — alors que d'autres ne le sont pas — nous en parlons aujourd'hui —, pouvez-vous nous dire sur la base de quels critères le gouvernement décide d'appliquer certains arrêts du Conseil d'Etat et de ne pas appliquer certains autres?

Enfin, monsieur le Premier ministre, vous ayant entendu battre tambour dans les étranges lucarnes de la télévision sur le thème de la notion de « loyauté fédérale », et d'« Etat de droit », j'aimerais savoir comment vous conciliez votre discours qui se veut rassurant et protecteur avec votre conduite inquiétante et injuste. (*Applaudissements sur les bancs socialistes.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Van In.

De heer Van In. — Mijnheer de Voorzitter, de interpellatie van collega Dehousse geeft ons de gelegenheid even stil te staan bij de tenuitvoerlegging van bepaalde gerechtelijke beslissingen, *in casu* de arresten van de Raad van State.

Deze gelegenheid bekommert ons reeds langer dan zij de heer Dehousse bekommert, omdat, ten aanzien van de meerderheid in dit land, de gevoeligheid op bepaalde terreinen wellicht al langer bestaat dan ze nu wordt gemanifesteerd in verband met de bescherming van bepaalde veerassen. Het is niets nieuws voor de Senaat dat, naar aanleiding van de discussie over de verandering van de namen en voornamen, aan de betrokken minister uitleg is verstrekt in verband met het ten uitvoer leggen van arresten van bijvoorbeeld de Raad van State.

Ik breng u, het zal ook de Eerste minister interesseren, de gegevens van het zopas goedgekeurde verslag in herinnering.

« In artikel 14 van de gecoördineerde wetten wordt aan de Raad van State de bevoegdheid tot nietigverklaring verleend. Dit betekent niet dat

deze in de plaats kan treden van het bestuur en er bevelen aan kan geven. Het bestuur kan echter in de motivering van de nietigverklaring, naast de verklaring van de begane onregelmatigheid, ook vinden wat er gedaan moet worden om de regels na te leven die van toepassing zijn in deze zaak, ten einde recht te zetten wat verkeerd werd uitgevoerd. De motivering van de Raad van State om de handeling nietig te verklaren zal dus een belangrijke rol spelen. Er moet een onderscheid worden gemaakt tussen toetsing van de vorm van de handeling en toetsing van de inhoudelijke legaliteit. In het eerste geval, bij vernietiging wegens vormgebreken, kan de minister dezelfde handeling opnieuw verrichten met verbetering van het vormgebrek, maar met behoud van dezelfde strekking. In het tweede geval, bij een vernietiging met betrekking tot de gegrondheid of de deugdelijkheid van de motieven van de omstreden handeling heeft de minister minder bewegingsvrijheid en zal hij in bepaalde gevallen zelfs een andere inhoud aan zijn handeling moeten geven. Doet hij dat niet, dat zou hij het gezag van het gerechtelijk gewijsde schenden» enzovoort.

Mijnheer de Voorzitter, ik kan daar nog een derde zeer belangrijke beschouwing aan toevoegen ten aanzien waarvan de leden van de meerderheid, maar ook de oppositie, tot nu toe een bepaalde houding hebben aangenomen, namelijk met betrekking tot de gevallen waarin de rechtbank, de hoven en de Raad van State oordeelden over grondrechten, rechten die verband houden met de grondwettelijke bepalingen of de algemene bepalingen die uit een grondwettelijke bepaling worden afgeleid. Wij hebben tot nu toe de mening vooropgesteld dat het Arbitragehof een bepaald karakter moet hebben, maar dat het geen opdracht heeft in verband met de beoordeling van deze grondwettelijke rechten of grondrechten. De vergelijking tussen appels en citroenen die de heer Dehousse vandaag maakt, laat ik voor zijn rekening. Wij dulden echter niet dat de activiteit van een bepaalde vereniging die aan veeteelt doet, vergeleken wordt met de grondrechten van bestuurders van gemeenten en de kwalitatieve vereisten die aan bestuurders van bepaalde gemeenten worden opgelegd. Wij dulden evenmin dat een bepaalde rechtsinstantie, namelijk een bepaalde kamer van de Raad van State gedenigreerd wordt met het adjectief «flamande». Het gaat om een nederlandssprekende kamer die op hetzelfde niveau en met dezelfde autoriteit recht spreekt als de andere kamers — over een geval dat door de regering slecht wordt behartigd, naar wij menen — en die geoordeeld heeft over grondrechten waaraan niet mag worden getornd. De vergelijking van de heer Dehousse laat ik voor zijn rekening, maar veerassen verwarrend met grondrechten, getuigt hij van een denigrerende mentaliteit ten opzichte van de bevolking die hij vertegenwoordigt! (*Applaus op de banken van de Volksunie.*)

M. le Président. — La parole est à M. Martens, Premier ministre.

M. Martens, Premier ministre. — Monsieur le Président, chers collègues, M. Dehousse a posé des questions concernant la portée du principe selon lequel les arrêts du Conseil d'Etat «sont exécutoires de plein droit».

Je commencerai par rappeler, une nouvelle fois, les règles juridiques en vigueur en la matière.

Conformément à l'article 28, alinéa 2, des lois coordonnées sur le Conseil d'Etat, l'article 36 de l'arrêté du Régent du 23 août 1948, déterminant la procédure devant la section d'administration du Conseil d'Etat, prévoit que les arrêts sont notifiés aux parties ainsi qu'au ministre compétent par les soins du greffier. Cette notification est donc systématique.

Les arrêts du Conseil d'Etat sont exécutoires de plein droit, ainsi que le rappelle l'article 37, alinéa 1er, du règlement de procédure; il ajoute que le Roi en assure l'exécution, ce qui est conforme à l'article 30, alinéa 2, de la Constitution.

Toujours suivant l'article 37, alinéa 1er, du règlement de procédure, le greffier appose sur les expéditions, à la suite du dispositif, une formule exécutoire, selon laquelle «les ministres et les autorités administratives, en ce qui les concerne, sont tenus de pourvoir à l'exécution du présent arrêt. Les huissiers à ce requis ont à y concourir en ce qui concerne les voies de droit commun».

Les mesures d'exécution d'un arrêt relèvent, en principe, de la compétence de l'autorité dont la décision a été annulée. L'autorité de la chose jugée qui s'attache aux arrêts du Conseil d'Etat s'impose à l'administration, et les mesures d'exécution qui violeraient la chose jugée, s'exposeraient à un nouveau recours en annulation, selon *Les Nouvelles*, Droit administratif, tome VI, Le Conseil d'Etat, n° 2199.

M. Dehousse se réfère à une question parlementaire qu'il a posée le 1er octobre dernier au ministre de l'Intérieur, concernant le bien-fondé de certains articles de presse selon lesquels plusieurs arrêts du Conseil

d'Etat n'auraient jamais été exécutés. Il se plaint de n'avoir pas encore obtenu de réponse, mais il a apporté une rectification à la note préparatoire à son interpellation, qu'il m'a communiquée.

En effet, la réponse du ministre de l'Intérieur a été transmise le 18 octobre dernier, mais n'a pas encore été publiée dans le bulletin des *Questions et réponses*.

J'informe l'honorable interpellateur que j'ai personnellement posé clairement la question au ministre de l'Intérieur; celui-ci dément formellement toute négligence de la part de son département en matière d'exécution d'arrêts du Conseil d'Etat le concernant.

M. Dehousse fait aussi référence, dans sa note, à son exposé du 24 octobre 1986, reprenant l'exemple d'un arrêt du Conseil d'Etat qui n'aurait pas été exécuté.

Il a, par ailleurs, fait état, au cours de son interpellation, de deux décisions judiciaires et d'un arrêt du Conseil d'Etat.

Je puis déduire de son exposé que le département de l'Agriculture serait, en l'occurrence, concerné.

Voici ma réponse.

J'ai rappelé, il y a un instant, le principe général selon lequel les mesures visant à exécuter un arrêt relèvent, en principe, de la compétence de l'autorité dont la décision a été annulée.

Il est donc clair que c'est le membre concerné du gouvernement qui a la responsabilité de faire exécuter dans sa sphère d'attributions les décisions juridictionnelles qui ont force de chose jugée.

S'il y a carence, ce sont les ministres et les secrétaires d'Etat concernés du gouvernement qui sont individuellement responsables de la non-exécution.

M. le Président. — La parole est à M. Dehousse.

M. Dehousse. — Monsieur le Président, je distingue deux parties dans la réponse du Premier ministre. La première, sur laquelle je suis entièrement d'accord, est celle où il fait les mêmes citations que moi et où nous nous rejoignons de manière encourageante.

Un détail, toutefois: je ne vous fais pas de procès d'intention, monsieur le Premier ministre, et je ne me suis pas plaint de ne pas avoir eu de réponse. La question, qui a été posée le 1er octobre et qui vous a été transmise le 6, demandait réflexion. J'ai simplement signalé, le 24, que je ne pouvais pas faire état d'une réponse. Je pouvais le faire aujourd'hui et je l'ai fait.

Je me réjouis de ce que le nouveau ministre de l'Intérieur ait eu l'amabilité de me répondre. Je mentirais en disant que je regrette beaucoup que son prédécesseur ne l'ait pas fait. Peut-être aurait-il pu lire cette question avant de prendre certaines dispositions, mais ceci est une autre histoire.

Pour le reste, monsieur le Premier ministre, votre réponse est un peu courte. Sans doute est-ce la raison pour laquelle vous n'avez pas quitté la tribune sous les applaudissements délirants de votre majorité.

Voilà deux mois qu'on parle d'Etat de droit, qu'on proclame que les arrêts du Conseil d'Etat sont exécutoires de plein droit. Or, le 26 novembre, c'est-à-dire un mois et deux jours après que les faits ont été portés à votre connaissance, tout ce que vous trouvez à dire, c'est: «Voyez M. De Keersmaeker» et même — de façon implicite, il est vrai — «Voyez M. Tindemans puisqu'il a couvert M. De Keersmaeker.» C'est peu pour une pareille carence, dans un pareil domaine et à un pareil moment!

Je n'ai pas le souci d'entreprendre une longue controverse avec M. Van In, mais je tiens cependant à revenir sur un point. Mon collègue me reproche d'avoir déclaré que la quatrième chambre du Conseil d'Etat était une chambre flamande. Je n'ai pas révélé un secret d'Etat, tout le monde le sait et elle l'a montré, non seulement par sa composition, non seulement par sa jurisprudence, mais aussi par sa conception même du droit. En effet — les membres de la Volksunie ne l'ignorent certainement pas, pas plus que le Premier ministre —, elle avait le devoir de poser une question préjudicielle à la Cour d'arbitrage et elle ne l'a pas fait. Si elle l'avait fait, peut-être pourrait-on, à cette tribune comme en d'autres lieux, dire qu'elle a la même autorité, mais comme elle ne l'a pas fait, elle n'a pas la même autorité. Du reste, les événements sont en train de le prouver. Ainsi que je l'ai déclaré dans une autre occasion, les faits sont comme une baïonnette; on peut tout faire avec, sauf s'asseoir dessus!

Croyez, monsieur le Premier ministre, que je persévérerai et dans mes recherches — vous n'en doutez pas, je présume —, ne fût-ce que pour l'intérêt scientifique de la chose, et dans la démarche qui est la mienne.

Puisque vous me dites d'aller voir M. De Keersmaecker, j'irai. Auparavant, j'aimerais vous faire part de la remarque suivante. L'évolution de l'Etat, ou du royaume pour être plus précis — je sais que ce problème ne vous laisse pas indifférent —, comprend quatre notions complémentaires.

Il s'y opère tout d'abord un mouvement profond de séparation, mouvement qu'on pourrait comparer à celui des plaques continentales ou tectoniques, pour utiliser le langage des spécialistes.

S'ajoutent ensuite les secousses répétées que certains, de part et d'autre, impriment à la vie politique, économique et juridique. Nous venons d'en avoir une démonstration à l'occasion des problèmes budgétaires qui ont requis votre attention au cours du week-end dernier.

En troisième lieu viennent les aides, ponctuelles mais importantes et durables — et c'est un domaine jusqu'ici largement inexploré —, que des unitaires convaincus apportent, par différents moyens, à l'organisation de la séparation dans l'Etat.

Je citerai enfin, monsieur le Premier ministre, cette façon particulière, qui est la vôtre mais dont vous n'avez pas le monopole, de se prétendre un « fédérateur » tout en ayant recours à une pratique de disjonction, dissimulée derrière un discours qui se veut parfois compréhensif, quelquefois moelleux et — pour emprunter un mot cher à mon collègue M. Van der Biest, chef de groupe socialiste de la Chambre — un tantinet « méliflu ».

Je voudrais, monsieur le Premier ministre, attirer votre attention sur ce qui suit. J'ai, comme tout le monde, pris connaissance des résolutions du récent congrès de votre parti. Nous savons qu'il y a été question de dissoudre l'Etat. Cette idée ne m'épouvante pas particulièrement, mais il y a une très grande différence entre dissoudre un Etat et dissoudre un droit, une règle ou un principe de droit, bref la justice.

Au cas où M. Van In ne l'aurait pas compris, je souhaite que l'un des membres de son parti lui fasse part de mon message : les Wallons, malgré le sujet de mon interpellation, ne sont pas des bœufs. (*Applaudissements sur les bancs socialistes.*)

M. le Président. — En conclusion de cette interpellation, j'ai reçu deux motions.

La première émane de MM. Collignon et Péciaux et est ainsi rédigée :

« Le Sénat,

Ayant entendu l'interpellation de M. Dehousse sur « la discrimination pratiquée par le gouvernement dans l'exécution des arrêts du Conseil d'Etat » et la réponse du Premier ministre,

Déclare cette discrimination inacceptable et incompatible avec la notion d'Etat de droit,

Souligne la caractère injuste d'une telle attitude à l'égard de la Wallonie,

Exige que le gouvernement y mette fin dans les plus brefs délais. »

La seconde, déposée par M. Didden et Mme Godinache, est rédigée comme suit :

« Le Sénat,

Ayant entendu l'interpellation de M. Dehousse et la réponse du Premier ministre,

Passe à l'ordre du jour. »

« De Senaat,

Gehoord de interpellatie van de heer Dehousse en het antwoord van de Eerste minister,

Gaat over tot de orde van de dag. »

Nous procéderons ultérieurement au vote sur la motion pure et simple, qui bénéficie de la priorité.

Wij stemmen later over de eenvoudige motie, die de voorrang heeft.

L'incident est clos.

Het incident is gesloten.

INTERPELLATIE VAN DE HEER VANDEKERCKHOVE TOT DE VICE-EERSTE MINISTER EN MINISTER VAN BEGROTING, WETENSCHAPSBELEID EN HET PLAN, OVER « DE MAATREGELEN IN VERBAND MET HET WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK »

INTERPELLATION DE M. VANDEKERCKHOVE AU VICE-PREMIER MINISTRE ET MINISTRE DU BUDGET, DE LA POLITIQUE SCIENTIFIQUE ET DU PLAN, SUR « LES MESURES RELATIVES A LA RECHERCHE SCIENTIFIQUE »

De Voorzitter. — Aan de orde is de interpellatie van de heer Vandekerckhove tot de Vice-Eerste minister en minister van Begroting, Wetenschapsbeleid en het Plan, over « de maatregelen in verband met het wetenschappelijk onderzoek »

Het woord is aan de interpellant.

De heer Vandekerckhove. — Mijnheer de Voorzitter, de opsplitsing van mijn interpellatie heeft mij de gelegenheid gegeven om in ieder geval wat meer uitvoerig in te gaan op de weerslag van de besparingsmaatregelen op het wetenschappelijk onderzoek.

Ik wil mijn interpellatie onderverdelen in drie vragen en één opmerking.

De eerste vraag luidt: in hoever wordt er al dan niet bespaard op wetenschapsbeleid? Dit is immers niet zo duidelijk.

De tweede vraag: is het wel zinvol en verantwoord te besparen op wetenschapskredieten?

De derde vraag: kan de vermindering van de overheidssteun wel worden opgevangen door het stimuleren van privé-financiering, onder andere door fiscale stimuli, of juist gezegd, kan het wetenschapsonderzoek worden vergroot en versterkt? Dat is toch de bedoeling.

De eerste vraag is dus in hoever er al dan niet wordt bespaard op wetenschapsbeleid.

De ministers van Wetenschapsbeleid wijzen in hun inleiding in tijden van voorspoed graag op het grotere stijgingstempo van hun begroting ten opzichte van de andere begrotingen en in slechtere tijden wijzen zij erop dat de besparingen vrijwel niet, of althans in veel mindere mate, gebeuren op wetenschapsbeleid. Dat is zowat de klassieke inleiding op iedere begroting.

Nu heet het dat wetenschapsbeleid een prioritaire behandeling krijgt omwille van het grote belang van het wetenschappelijk onderzoek in ons land, waarvan de grijze hersenstof de enige grondstof is, om een veel geciteerd beeld te gebruiken.

Mijnheer de Vice-Eerste minister, nu hebt u het wat moeilijker omdat u naast uw petje van minister van Wetenschapsbeleid ook nog het petje draagt van minister van Begroting. Wij zien dan ook wel enig verschil naar gelang u spreekt als minister van Begroting of als minister van Wetenschapsbeleid.

Als minister van Begroting ziet u een vermindering met 9,9 pct. van de kredieten voor wetenschappelijk onderzoek, en als minister van Wetenschapsbeleid een stijging met 2,1 pct. Dat gaat natuurlijk moeilijk samen. U draagt niet alleen twee petjes, maar u spreekt ook als het ware uit twee monden.

Als men de cijfers nader ontleedt, komt men er ook nog niet goed uit. Er zijn twee mogelijkheden. Ofwel is er een lichte stijging van 1,2 miljard of 2,1 pct. ten opzichte van 1985. Dat is alleszins nog lager dan de stijging van de Rijksbegroting in het algemeen, namelijk 3 pct., zodat van een prioritaire behandeling moeilijk sprake kan zijn, al zal de stijging van de Rijksbegroting, wellicht en vooral, mede worden bepaald door de grotere relatieve stijging van de staatsschuld in het geheel van de uitgaven. Dat kan dan een halve uitleg en een half excuus zijn.

Een andere moeilijkheid is dat het vergelijkingspunt tussen die twee begrotingen ook niet helemaal je dat is omdat de universitaire werkingskredieten in 1985 slechts op 11 maanden zijn berekend ingevolge de nieuwe regeling voor het betalen van de lonen op het einde van de maand. Wanneer wij deze correctie aanbrengen, zien wij, zoals blijkt in een nummer van *Universiteit en Beleid*, een daling van 1,7 pct. Dit is toch wel iets anders dan een stijging van 2,1 pct. Indien het hier werkelijk om een daling gaat, blijft er niet veel over van de mooie passages uit het regeerakkoord. Het klinkt zelfs een beetje cynisch: « De regering zal het onderzoek met nationaal belang bevorderen, de deelname aan Europese

onderzoeksprogramma's versterken en het onderzoek ter ondersteuning van nationale openbare investeringsprogramma's uitbreiden» en verder «... de uitbreiding van het wetenschappelijk en technisch potentieel van ons land zal worden verwezenlijkt».

De regering «zal» en «zal» maar de werkelijkheid is blijkbaar toch wel anders. Terloops gezegd, denk ik dat het nuttig zou zijn indien na elke regering een parlementaire commissie naging welke beloften van het regeringsprogramma werden ingelost. Dit zou wellicht interessant onderzoekswerk zijn dat ongetwijfeld heel wat kortere regeringsverklaringen met zich zou brengen. Deze beschouwing laat ik echter ter zijde.

Het geheel van de besparingen op onderwijs en de vermindering van de wetenschapskredieten moet worden gezien tegen de achtergrond van een steeds inkrimpend pakket van middelen besteed aan onderwijs en onderzoek. De middelen zijn de jongste tijd inderdaad globaal niet toegenomen maar uit de relatieve samenstelling van de socioculturele enveloppes blijkt een nadelige evolutie ten aanzien van het onderwijs. Dit geldt niet alleen voor ons land maar ook voor de meeste kernlanden van het Westen. Volgens de OESO-statistiek is het onderwijsaandeel in die landen van 29,5 pct. in 1960 gedaald tot 20,5 pct. in 1981. De vergrijzing van de bevolking en de werkloosheidsuitgaven zijn hiervan mede de belangrijke oorzaken. In België evolueerde het aandeel van onderwijs, wetenschap en cultuur in het overheidsbudget van 18,2 pct. in 1960 tot 23,3 pct. in 1975 om dan te dalen tot 16,8 pct. in 1984.

Tegenover dit inkrimpend budget staat de reële toename van de kostprijs van het onderzoek die sneller gebeurt dan de inflatie, enerzijds, wegens de toenemende kostprijs van het instrumentarium, anderzijds, omdat de vroeger goedkope takken van de wetenschap steeds meer nood hebben aan dure hard- en software. Dit betekent dat een verhoging van 3 pct. boven de inflatie vereist is opdat hetzelfde niveau kan worden gehandhaafd.

Met de cijfers kunnen we nagaan waar en wat wordt bespaard. Er is allereerst de blokkering van de forfaitaire kostprijs per student op het niveau 1985. Men noemt dit de nulgroei. Met dit woord heb ik altijd problemen omdat ik niet inziet hoe een nul kan groeien. Het woord is een paradox en een eufemisme.

De werkingstoelagen zijn — of liever gezegd waren — niet alleen bestemd voor de werkelijke werkingskosten van de universitaire inrichtingen maar ook voor de bevordering van het brede wetenschappelijk onderzoek aan de universiteit. Vroeger werd hieraan 20 tot 30 pct. besteed. Men vindt deze cijfers terug in alle berekeningen van het globaal aantal wetenschapskredieten van het hele land waardoor er reeds een verwringing is.

De geleidelijke vermindering van de universitaire werkingstoelagen ten opzichte van de inflatie — een stijging van de kredieten van 66 pct. van 1976 tot 1985 en een muntontwaarding van 85 pct. in dezelfde periode — en een stijging met 26 pct. van het studentenaantal wijzen op een reeds vroeger ingezette periode van besparing en inlevering van de universiteiten.

Wanneer we in de sector onderwijs nagaan hoeveel middelen aan universitair onderwijs worden besteed, merken we dat het procentueel aandeel schommelt tussen 6,7 pct. in 1960, 11,2 pct. in 1970 en 9,3 pct. in 1984. Ook hier is er dus opnieuw een daling.

Wanneer we de kostprijs per student omrekenen in constante prijzen, merken we dat die prijs van 241 122 frank in 1980 vermindert tot 194 861 frank in 1984.

De werkingskosten van de universiteiten zijn de jongste jaren reeds in aanzienlijke mate beknot. Dit brengt mede dat de werkingstoelagen meer en meer de werkingskosten benaderen zodat de overblijvende marge voor universitair onderzoek steeds kleiner wordt en, zoals nu, waarschijnlijk helemaal verdwijnt waardoor de leefbaarheid van het wetenschappelijk onderzoek aan universiteiten in het gedrang kan komen.

Bij de oprichting van het Speciaal Fonds voor onderzoek is een clause ingewerkt waardoor wordt bepaald dat de universitaire inrichtingen er slechts gebruik van kunnen maken mits ze zelf 10 of 20 pct. eigen middelen inbrengen. Dit illustreert wat ik net heb gezegd, namelijk dat het voor de universiteiten steeds moeilijker wordt, met eigen middelen wetenschappelijk onderzoek te doen.

De besparing wordt geschat op 327,5 miljoen voor de Nederlandstalige universiteiten. Hierbij wordt rekening gehouden met een niet-ingeloste belofte van 2 pct. verhoging voor personeelskosten en 4 pct. verhoging voor werkmiddelen. Voor de Franstalige universiteiten zal ze ongeveer dezelfde zijn zodat de middelen globaal met 600 à 700 miljoen verminderen.

Een tweede reeks maatregelen betreft de vermindering van het aantal financierbare studenten: ik denk aan bissers in de geneeskunde en de tandheelkunde — 80 pct. gesubsidieerd dit jaar; volgend academiejaar niet meer gesubsidieerd —, trissers die al een uitzondering waren, en 10 pct. voor de uitkeringen van fictieve studenten.

In 1986 is de besparing eerder gering; in 1987 is ze aanzienlijker en bedraagt ze bijna 93 miljoen. Door de vermindering van het aantal studenten ingevolge de demografische evolutie is er echter een automatische besparing.

De heer Henrion, ondervoorzitter, treedt als voorzitter op

Ik wil dit nu niet ontleden: het zou ons te ver leiden. Toch vestig ik de aandacht van de minister op het volgende. Het samengaan van verschillende besparingsmaatregelen, waarin begrepen de sociale toelagen, en de demografische evolutie, vooral aan kleinere instellingen met een beperkt aanbod — waarvan sommige richtingen zoals geneeskunde minder goed in de markt liggen —, heeft een veel grotere impact dan bij de grote universiteiten. Ik denk bijvoorbeeld aan het Limburgs Universitair Centrum dat hierdoor in 1987 75 pct. van zijn inkomsten ziet verdwijnen. Wanneer men op korte termijn een vijfde van zijn inkomsten ziet verdwijnen, brengt dit uiteraard problemen met zich, vooral voor een beperkte instelling.

Voorts zijn er nog maatregelen die het moeilijkst van allemaal liggen omdat ze het fundamenteel onderzoek zelf treffen. Er is de gevoelige vermindering van de onderzoeksmiddelen voor de onderlinge overlegacties, de zogenoemde geconcentreerde acties, door de blokkering van de kredieten op het peil van 1984. Dit brengt voor de jaren 1986 en 1987 samen een verlies mee van 182 miljoen ten opzichte van de oorspronkelijke planning van vóór 1984. Ik haal deze cijfers uit de redevoering van rector Adams van de UIA.

Ik zie dat u het hoofd schudt, mijnheer de minister, maar ik moet u erop wijzen dat het voor ons niet zo gemakkelijk is. De begroting voor 1986 is immers nog niet zo uitvoerig besproken. Ik vraag u een analyse te maken van de cijfers die daarop voortkomen, mijnheer de minister, want er is niets over de geconcentreerde acties te vinden.

De tweede maatregel betreft het geleidelijk verminderen van de zogenoemde Prest-mandaten. Aan Nederlandstalige kant betekent zulks al 148 miljoen minder middelen. Men kan zich afvragen of het wel nodig was juist dit Prest-programma in te krimpen. Het programma was een inhaalbeweging voor personeelsformaties en hield mogelijkheden in voor het wetenschappelijk onderzoek. Het was pas gestart en het wordt nu, nog voor het renderend is, beperkt. Het is een programma waarbij jonge afgestudeerden via gerichte onderzoeksprojecten werden opgeleid voor functies in de sectoren van de kennisindustrie, een programma dat volgens verschillende professoren bijzonder geschikt was voor de interactie universiteit-industrie.

Het antwoord op de vraag in hoeverre er wordt bespaard op wetenschapsbeleid is vrij duidelijk. De maatregelen van het Sint-Annaplan betekenen een vrij forse besparing op de wetenschapskredieten. Ze komt des te erger aan wegens de meer geruisloze erosie van de werkingsmiddelen sinds enkele jaren. Vooral het wetenschappelijk onderzoek aan de universiteiten dreigt hiervan het grote slachtoffer te worden.

Een tweede vraag die hiermee samenhangt is, of het wel zinvol is en verantwoord, op wetenschapskredieten te besparen.

Ik kan hier verwijzen naar de beleidsnota van 4 mei 1986 waarin de minister schrijft: «Met de huidige economische crisis zijn investeringen in onderzoek en ontwikkeling zo mogelijk nog belangrijker geworden. Onderzoek en ontwikkeling zijn levensnoodzakelijk voor onze verdere groei. Een volutaristische actie is onontbeerlijk.» Dat klinkt mooi, maar eigenlijk is de laatste zin slecht vertaald uit het Frans. Erger is dat ook hier de realiteit enigszins anders is.

Wanneer de totale Belgische overheidsuitgaven voor R & D worden uitgezet in constante prijzen en 1979 daarbij gelijk wordt gesteld aan 100, dan vinden we de volgende indexcijfers: voor 1980: 95,3, 1981: 92,2, 1982: 93,5, 1983: 100,3, 1984: 101,4, 1985: 99,3; dat alles volgens de berekeningen van de Rug. In 1979 heeft zich een daling ingezet die in de loop van 1983 en van 1984 even heeft opgehouden, maar die wij nu opnieuw meemaken.

Al zijn de vergelijkingen qua O en O-bestedingen tussen de verschillende landen niet gemakkelijk, bij internationale vergelijking blijkt toch volgens uw beleidsnota dat ons land een allesbehalve schitterende plaats inneemt. In België zijn de O en O-bestedingen volgens de cijfers van de

Kredietbank merklijk lager dan bijvoorbeeld in Nederland, en zij zijn relatief geringer dan in Noorwegen en Finland. België zakt stilaan af naar een weinig benijdenswaardig niveau want tussen de Europese landen is ons land teruggevallen in de staartgroep na, in opklimmende orde, Italië, Nederland, Duitsland, Engeland en Frankrijk. Alleen Denemarken, Ierland en Griekenland halen nog lagere cijfers. In vergelijking met landen als bijvoorbeeld Nederland en Zweden liggen bij ons vooral de overheidskredieten veel lager. De relatieve bedrijfsbestedingen voor O en O liggen op hetzelfde niveau als in Nederland en zijn slechts even lager dan in Frankrijk. Samen met Japan en Zwitserland financieren de Belgische bedrijven zelf het grootste deel van hun O en O-bestedingen, zoals blijkt uit de studie van de Kredietbank. Deze cijfers tonen vooral aan dat de rol van de overheid in de wetenschapsfinanciering onvoldoende is en zelfs nog vermindert ondanks onze weinig benijdenswaardige plaats.

Wij moeten nagaan wie of wat daar het slachtoffer van is.

Zelfs de grootste ondernemingen in het kapitalistisch best georganiseerde land, in de Verenigde Staten, schuiven de financiering van het fundamenteel onderzoek meer en meer naar de overheid toe. Op zichzelf was het al uitzonderlijk dat in België in een groot bedrijf fundamenteel onderzoek werd verricht. Dit gebeurde wel in de Verenigde Staten, maar de evolutie leert dat men duidelijk op de terugweg is en dat de grote ondernemingen momenteel eerder kiezen voor associatie met belangrijke universiteiten op welbepaalde en beloftevolle onderzoeksgebieden.

Daarom is het jammer en tegen de trend van de evolutie in dat de minister een groot deel van zijn besparingen precies op het fundamenteel onderzoek richt. Hij zal misschien wijzen op de verhoging van 25 miljoen elk, voor het Nationaal Fonds voor het wetenschappelijk onderzoek, FKFO en FGWO, maar die 75 miljoen wegen niet op tegen de 300 miljoen besparingen. Wel ga ik akkoord en vind ik het fijn dat hij dit geld gaat halen bij het FKFO-ministerieel initiatief. Ik vind dit een goede maatregel. Destijds hebben wij nagegaan wat onder de koepel zit van dit fonds, met name onderzoeken zogenaamd ter voorlichting van de minister. Sommige van deze onderzoeken lopen al 25 à 30 jaar, maar het aantal ministers dat zo lang meegaat in dit land kan waarschijnlijk op de vingers van één hand worden geteld.

De heer Seeuws. — Er is er maar één.

De heer Vandekerckhove. — Mocht de Vice-Eerste minister de speurtocht willen voortzetten, kan ik hem garanderen dat hij nog heel wat mooie dingen zal vinden, cursussen of onderzoekskredieten toevallig aansluitend bij een cursus die door een hoge ambtenaar wordt gegeven en dergelijke meer. Ik wil er niet in detail op ingaan, maar het zal een boeiende ontdekkingsstocht worden.

Het fundamenteel onderzoek is in ons land steeds een van de meest vooruitstrevende onderzoeksgebieden geweest, ook de jongste jaren. Onze universiteiten hebben een grotere internationale uitstraling dan wij, afgaande op de cijfers, veronderstellen. De rectoren van de meeste universiteiten hebben in vrij scherpe bewoordingen gewaarschuwd. Rector Adams van de Universitaire Instelling Antwerpen gebruikte een raak beeld van de Engelse Nobelprijswinnaar Sir George Porter, die het voeden van het toegepast onderzoek door het uithongeren van het fundamenteel onderzoek vergeleek met het besparen op de fundamentele om een verdieping meer te kunnen bouwen. In een minimum van tijd stort dan het hele bouwwerk in.

Deze wijze van besparen is trouwens in tegenspraak met de dubbele strategie van de beleidsnota van de Vice-Eerste minister, waarin als eerste punt wordt vermeld: «De steun aan het fundamenteel onderzoek zal worden opgedreven.»

De rectoren hebben ervoor gewaarschuwd dat het bijzonder gemakkelijk is het universitaire en wetenschappelijke apparaat te beschadigen, maar dat het wederopbouwen ervan veel tijd vergt: vier jaar om een onderzoeker op te leiden, tien jaar om een onderzoeksgroep op kruissnelheid te brengen.

Gezien in het Europese perspectief en rekening houdend met de behoorlijke inspanning van de bedrijven, zou het overheidsaandeel in de onderzoekskredieten feitelijk moeten stijgen om gelijke tred te kunnen houden met de ons omgevende Europese landen. De vermindering van de overheidsrol en van de overheidskredieten zal vooral het fundamenteel onderzoek treffen, wat toch moeilijk te verantwoorden is.

Een derde en laatste vraag is, of de vermindering kan worden opgevangen door het stimuleren van de privé-financiering, onder andere door

fiscale stimuli. U stelt voor te gaan naar 2 pct. van het bruto binnenlands produkt waar wij nu aan 1,36 pct. zijn.

Zal dit wel kunnen? De toekomst zal het uitwijzen, maar ik heb daar, zeer eerlijk gezegd, mijn twijfels over. Aangenomen dat het zou kunnen, dan zal u, mijnheer de minister, rekening moeten houden met de neveneffecten. Ik heb reeds op een neveneffect gewezen, namelijk dat de rol van de overheid vooral het fundamenteel onderzoek betreft en dat, wanneer u het ene gedeelte versterkt en het andere gedeelte vermindert, het fundamenteel onderzoek daardoor moeilijkheden zal ondervinden.

Het brengt ook mee dat bepaalde structurele veranderingen in het wetenschappelijk onderzoek optreden, structurele veranderingen die eigenlijk reeds geruisloos plaatsvinden. De cijfers van de Rijksuniversiteit Gent tonen aan dat er een belangrijke daling wordt vastgesteld voor het onderzoek dat in de universiteiten en de openbare onderzoekcentra wordt gefinancierd uit hun eigen middelen. Dat komt omdat die middelen geringer worden, maar ook omdat ander onderzoek door de overheid meer gesubsidieerd wordt. In percentages uitgedrukt bedroeg die subsidiëring in 1979 nog 51,1 pct. In 1985 is die gedaald tot 42,2 pct. Dat is een vrij grote vermindering. Dat betekent, afgezien van het financiële aspect voor het onderzoek, dat de keuze en de afbakening van de terreinen van onderzoek buiten de universiteit worden gelegd. Dat moet, het kan niet anders, op termijn zijn weerslag hebben op het universitaire onderwijs, gezien de bestaande interactie tussen beide.

Het is de overheid die deze onderzoeksterreinen afbakt. Het door de overheid rechtstreeks gesteunde onderzoek steeg van 4 pct. in 1979 tot 15 pct. in 1985. Die trend wordt nog versterkt door de toekenning van de Europese kredieten die op een gelijkaardige manier het onderzoek ondersteunen.

Een belangrijke vraag daarbij is of de overheid wel het meest geschikt is om te bepalen in welke gebieden nu juist wetenschappelijk onderzoek moet gebeuren. Ik heb de indruk dat de criteria die de overheid hanteert bij het vastleggen van de prioriteiten niet altijd berusten op zuiver wetenschappelijke gronden en dat de wetenschappelijke criteria hier niet primeren met als gevolg dat de resultaten er op den duur zullen onder lijden.

Wat de fiscale stimuli zelf betreft, ligt het grote gevaar van een dergelijke wetenschapspolitiek met vermindering van de overheidssteun in een te grote verwachting. Wij zijn niet het eerste land dat in deze richting maatregelen heeft getroffen. Ik wil hier wijzen op de *National Science Foundation* in de Verenigde Staten die dit probleem heeft onderzocht. De besluiten van dit onderzoek zijn dat de invloed van deze fiscale stimuli aanzienlijk minder is dan men oorspronkelijk had verwacht, dat de toename aan R & D-uitgaven, dank zij deze fiscale stimuli, aanzienlijk minder is dan het inkomensverlies van de Staat, dat voor elke honderd dollar die de Staat verliest aan fiscale stimuli slechts 30 dollar wordt geïnvesteerd in bijkomende R & D. Tenslotte wijst de studie erop dat fiscale stimuli qua innovatie geen betekenisvolle weerslag hebben.

Fiscale stimuli en rechtstreekse steun zijn twee verschillende middelen om het onderzoek te bevorderen, met evenwel andere aangrijpingspunten en gevolgen en deze zijn onderling niet zomaar omwisselbaar.

De verwachting om wetenschappelijk onderzoek zo snel mogelijk productief te maken en tot snelle rendementen te komen mag niet leiden — ik heb er reeds herhaaldelijk op gedrukt — tot een onderwaarding van het fundamenteel onderzoek. Die brede basis van niet-gericht onderzoek moet mijn inziens noodzakelijk blijven en moet voldoende worden ondersteund.

De heer Leemans treedt opnieuw als voorzitter op

Tot slot — en u zult het van mij niet anders verwachten — wil ik uw aandacht vestigen op de nog blijvende achterstand van Vlaanderen in het geheel van de wetenschapskredieten. Vorig jaar heb ik mij de moeite getroost om de kredieten op te splitsen op grond van hun verdeling over de gewesten en de gemeenschappen. Dat is een niet zo gemakkelijke benadering omdat er 19 miljard kredieten zijn die niet opsplitsbaar zijn. Ik denk aan financiële overdrachten, Europese kredieten, nationale instellingen enzovoort. Toch kunnen de wetenschapskredieten voor de gemeenschappen en gewesten op drie wijzen worden uitgesplitst. Ten eerste, volgens een vooraf vastgestelde verdeelsleutel, of beter gezegd volgens een hele reeks van verdeelsleutels. Ik zal ze niet opsommen. Ze zouden een hele bladzijde in beslag nemen. Van deze 23 pct. van de eigenlijke wetenschapskredieten van de begroting 1985 gaan 55,4 pct. naar de Nederlandstaligen en 44,6 pct. naar de Franstaligen. Ik wil er

terloops op wijzen dat het bijna twintig jaar heeft geduurd vooraleer het zo ver kwam.

Dan is er een tweede reeks van kredieten die vooral betrekking heeft op de financieringswetten van de universiteiten en universitaire instellingen, die volgens normen en procedures in nationale wetten vastgelegd a posteriori in hun verdeling kunnen worden nagegaan. De oorspronkelijke bedoeling van de wet-Lefèvre was dat er door de groei van het studentenaantal uiteindelijk een evenwicht zou ontstaan. Wij hebben moeten vaststellen dat dit evenwicht niet is ontstaan door allerlei mechanismen, te veel om in het lang en in het breed uit te leggen. Hoewel het studentenaantal Nederlands globaal 54,4 pct. bedraagt en het aantal Belgische afgestudeerden van de tweede cyclus 56,7 pct. uitmaakt, bereiken we door die mechanismen slechts 49,8 pct. van de 28 miljard kredieten. Dat is fundamenteel verkeerd en moet worden rechtgetrokken.

Een derde wijze van verdelen gebeurt — zoals dat in het jargon heet — in functie van behoeften en op grond van objectieve criteria en selectieprocedures, wat dit ook moge zijn. We hebben de jongste jaren gezien dat deze laatste groep in belangrijke mate is toegenomen, onder andere ook door de rechtstreekse steun van de overheid aan het onderzoek. Een tweede vaststelling is de vrij grote ondoorzichtigheid. Voor een berekenbare massa van 3,2 miljard is het percentage voor Vlaanderen 44 pct., wat naar mijn oordeel niet aanvaardbaar is. Dat is nog ruim 8 pct. minder dan de gewestelijke dotatiesleutel, om maar de slechtste sleutel te noemen.

Vorig jaar heb ik minister Maystadt aangetoond, met cijfers die hij niet uitdrukkelijk heeft betwist, dat het vooral de nieuwe programma's zijn die hier een belangrijke scheefte trekking hebben veroorzaakt.

Tenslotte zijn er de Europese kredieten. U zult mij hiervoor misschien naar Europa verwijzen, maar dat is ook niet helemaal waar, omdat het filteren van de Europese kredieten en de voorbereiding voor deze Europese kredieten nationaal gebeurden. Ook de bekendmaking is soms wel moeilijk. De percentages voor de Europese kredieten zijn absoluut niet aanvaardbaar. De Europese kredieten aan de sector universitair wetenschappelijk onderzoek bedragen voor 1979 tot 1985 volgens de DPWB, 1 miljard 84 miljoen waarvan slechts 41,7 pct. naar de Nederlandstalige instellingen gaat. Volgens de cijfers van Europese parlements lid Jaak Vandemeulebroucke ging voor de sector demonstratieprojecten slechts 32,2 pct. naar Vlaanderen en voor het Europees landbouwkundig onderzoek slechts 23 pct.

Mijnheer de Vice-Eerste minister, ik behoor niet tot degenen die expliciet nationaal denken, maar wanneer u zich Belgisch nationaal opstelt — ik heb eerbied voor deze overtuiging —, moet u zich toch ook realiseren dat dergelijke cijfers dermate onaanvaardbaar zijn dat zij de fundamenten van deze Staat ondergraven.

Dat is werkelijk een voorbeeld van slechte Belgische oneindigheid, waar we er nog eens vijftien à twintig jaar voor kunnen vechten om de cijfers gelijk te maken, om dan vast te stellen dat dit spelletje op een ander terrein werd herhaald.

Ik meen dat het de hoogste tijd is dat ook in uw departement van Wetenschapsbeleid, een nationaal departement, erop wordt gewezen dat dit ook op nationaal gebied eigenlijk niet kan. (*Applaus op de banken van de Volksunie.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Seeuws.

De heer Seeuws. — Mijnheer de Voorzitter, ik sluit aan bij de interpellatie van collega Vandekerckhove over de maatregelen van de regering in verband met het universitair onderwijs en vooral in verband met het wetenschappelijk onderzoek.

Ingaand op het laatste deel van zijn uiteenzetting bevestig ik dat de Vlaamse socialisten de jaarlijkse analyses van de Vlior over de achterstelling van Vlaanderen inzake universitair onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, onderschrijven en dat wij ook graag de maatregelen steunen die deze achterstelling moeten verhelpen. Dit hebben wij ook vorig jaar bevestigd, tijdens de discussie over de begroting.

Mijnheer de Vice-Eerste minister, deze globale achterstelling is en blijft een pijnlijke vaststelling, vooral in een tijd waarin de Vlaamse Gemeenschap de middelen op een verantwoorde wijze voor haar toekomst zou kunnen mobiliseren.

Wij stellen vast dat het inhaalplan-Maystadt, vorig jaar het enige groeibudget van de regering, wordt opgedoekt. Het voorzag over een periode van 5 jaar in een toename met 50 pct. van het budget voor wetenschappelijk onderzoek en was bedoeld om de Belgische achterstand inzake onderzoek en ontwikkeling in te halen. Dit werd uitstekend, zoals steeds, door collega Vandekerckhove ontwikkeld en bewezen.

Het aanwenden van een gedeelte van deze middelen voor het inhalen van deze achterstelling had een oplossing kunnen brengen.

Als minister van Begroting en van Wetenschapsbeleid wil u blijkbaar wel de achterstand van België inhalen, maar dan de meer-inspanningen vooral door de privé-sector laten dragen.

Fiscale steun komt hierbij in de plaats van directe en beleidgerichte *research and development*-steun. De kans op een juiste verdeling van de middelen tussen de gemeenschappen gaat hierbij de mist in.

De Vice-Eerste minister is dus in de eerste plaats een minister van Begroting en slechts bijkomend van Wetenschapsbeleid, die geen meer-uitgaven toelaat, maar wel de inkomsten van de Staat voor de volgende jaren vermindert, zonder daarvan ook maar enigszins het effect op de begroting te ramen. Net als uw andere voorstellen op het vlak van het wetenschappelijk onderzoek getuigt het van improvisatie, streeft het slechts één doel na: de afbraak van potentiële beleidsinstrumenten op dit domein.

Wat is het resultaat, voor zover wij dat kunnen voorspellen?

Met fiscale vrijstelling laat men het initiatief over aan de bedrijven. Men laat de bedrijven de politieke keuzen maken. Er bestaat geen fiscale-uitgavenbegroting zodat parlementaire controle, die reeds zeer moeilijk was, nu onmogelijk wordt. U weet wellicht dat wij ter zake een voorstel hebben ingediend ten einde het Parlement een beter en meer rechtstreeks toezicht te geven op de uitgaven voor wetenschapsbeleid. Nu wordt dit toezicht als het ware helemaal uitgeschakeld. Geld dat aan de ene kant wordt gespaard, wordt aan de andere kant, via fiscale uitgaven, uitgegeven.

Wij stellen dus vast dat geen enkel concreet voorstel wordt geformuleerd voor een betere *research*, valorisatie en coördinatie en dat de programma's voor selectieve groei worden geschrapt. Bovendien wordt geen aandacht besteed aan het sociale-behoeftenonderzoek of, met andere woorden, aan de sociale gevolgen van de invoering van bepaalde nieuwe technologische toepassingen, een belangrijk probleem dat steeds heeft bestaan, maar dat in toenemende mate onze aandacht moet gaande houden. We stellen ook vast dat de middelen voor fundamenteel onderzoek afnemen en dat de universiteiten, naast andere financiële beperkingen, ook worden getroffen door het feit dat minder middelen worden ter beschikking gesteld voor hun onderzoeksraden, vooral ten behoeve van de jonge vorsers, wat enorme problemen zal scheppen in de toekomst. Verder wordt niet, of zeer minimaal, gebruik gemaakt van de Europese onderzoeksprogramma's. Ook het wetenschappelijk onderzoek wordt, om het met een boutade te zeggen — het wijst echter op een gewoonte in de politiek van deze en vorige regeringen —, op deze manier als het ware geprivatiseerd op kosten van de gemeenschap. Het ware ons inziens beter maatregelen te nemen die de Staat toelaten het resultaat van het door hem gefinancierd onderzoek zelf te valoriseren.

Een voorlaatste punt waarop ik uw aandacht wil vestigen is de weerslag van deze maatregelen op de tewerkstelling in deze sector. De middelen van het IWONL en van het Fonds voor prototypes worden vermindert, wat de tewerkstelling van het wetenschappelijk personeel in het gedrang brengt. Er is ook een indirecte daling van de tewerkstelling, onder meer omdat onderzoek in privé-bedrijven niet meer zal worden gesubsidieerd, en sommige subsidies worden vervangen door fiscale stimuli die echter moeilijk kunnen worden geschat. Deze maatregelen mag men uiteraard niet beoordelen, los van de andere maatregelen die inzake universitair onderwijs worden genomen. Wij kunnen dat niet controleren, u misschien wel, maar men bevestigt ons dat deze maatregelen een verlies van ongeveer 4 000 arbeidsplaatsen kunnen teweegbrengen. Vooral de pas afgestudeerde universitaires zullen daarvan het slachtoffer zijn.

Mijnheer de minister, ik verwacht dat u zal pogen een antwoord te geven. Ik hoop dat het geruststellend zal zijn, want, wat hier werd gezegd, is niet uit de lucht gegrepen. Het werd ingegeven door de grote bekommerning die ter zake in de universitaire en onderzoekswereld heerst en door de evaluatie van de gevolgen van de maatregelen die de regering heeft genomen.

Wij blijven van oordeel dat, zoals collega Vandekerckhove het ook terecht heeft onderstreept, de Gemeenschappen een stimulerende rol moeten kunnen spelen, ook en vooral, in het fundamenteel onderzoek opdat wij de toekomst van ons land zelf zouden kunnen in handen nemen en de beschikbare middelen beter zouden kunnen verdelen over de economische, de ecologische en de sociale aspecten van het wetenschappelijk onderzoek. (*Applaus op de socialistische banken.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Didden.

De heer Didden. — Mijnheer de Voorzitter, de interpellant en de heer Seeuws hebben het mij vrij gemakkelijk gemaakt zodat ik mij zonder meer zou kunnen aansluiten bij wat zij hebben gezegd. Ik zal echter pogen niet te veel in herhaling te vervallen, wat wellicht moeilijk is, en mijn tekst enigszins aanpassen.

Allereerst heb ik een opmerking bestemd zowel voor de minister als voor de heren Vandekerckhove en Seeuws.

Bij de beoordeling van het wetenschapsbeleid hoeft niet zozeer te worden gevraagd of er mag worden bespaard, maar wel of er een adequaat beleid wordt gevoerd. Daarvoor werden reeds een aantal elementen aangebracht, zoals de situatie van België, en vooral van Vlaanderen, in het geheel van het wetenschapsbeleid.

Er werd verwezen naar een van de OESO-rapporten in de studie van de Kredietbank van vóór enkele jaren. In het OESO-rapport van augustus 1986 worden de structuur van ons produktieapparaat, het niveau en de aard van de *research and development*-uitgaven bepaald. Wij leren eruit dat wij, wanneer wij de R & D-uitgaven in de produktiestructuur ontleden en opdelen in drie categorieën — hoog, middelmatig en laag technologisch —, in de hoogtechnologische categorie op een zeer laag niveau staan, dat wij zelfs niet eens de helft halen van de ons omringende landen die ook behoren tot de OESO en nauwelijks een derde bereiken van het Verenigd Koninkrijk dat het meest vooruitstrevend is op dit gebied. Voegen wij er de tweede categorie aan toe, dan stellen wij vast dat ons land een vrij goede middelmaat haalt. Wanneer wij beide categorieën samentellen, zitten wij in het peloton van Nederland en Zweden, ook een van de meest vooruitstrevende landen.

Als wij het OESO-rapport goed interpreteren, huppelen wij inzake spijttechnologie achteraan maar halen wij een behoorlijk peil voor de technologische ontwikkelingen van de industrie in het algemeen.

Een andere recente norm om het ontwikkelingsbeleid inzake R & D te analyseren, is het Sint-Annaplan. Het omvat een norm die belangrijk is omdat het erop duidt dat de regering niet van plan is haar R & D-doelobjecten «achteruit te stellen». De regering wil de 2 pct. R & D-doelstelling handhaven. Hoe, wanneer en met welke middelen zal ze dat realiseren? In dit verband heb ik dezelfde vragen als de vorige sprekers.

Het Sint-Annaplan bepaalt dat er zal worden bespaard in R & D en dat het vierde luik van het FIV zal worden vervangen door fiscale stimuli. De regering wenst de nationale onderzoeksprogramma's, waaronder onder meer het plan-Maystadt, te heroriënteren. Er is ook een afremming van de onderzoeks- en ontwikkelingsfasen van de openbare investeringsprojecten, waarover ook collega Vandekerckhove concrete cijfers heeft aangehaald.

In totaal zal men aldus ongeveer 4 miljard besparen. Wanneer wij dit analyseren ten opzichte van het nagestreefde doel en er de begroting 1987 tegenover stellen — wat collega Vandekerckhove niet heeft gedaan —, dan stellen wij vast dat wij, wanneer het aandeel R & D in het BNP op 2 pct. wordt bepaald, aan ongeveer 100 miljard uitgaven zouden komen. Wanneer wij daarvan het normale aandeel van de privé-sector, namelijk 40 pct., aftrekken, dan zouden wij ongeveer 60 miljard moeten spenderen aan R & D. In de begroting 1987 staat zwart op wit 57 miljard R & D-uitgaven. Wij hebben in elk geval een achterstand in te halen van ongeveer 4 miljard.

De heer Vandekerckhove. — U moet rekening houden met de werkingstoelagen, die niet rechtstreeks vallen onder R & D-uitgaven.

De heer Didden. — Akkoord, dus de minimale achterstand bedraagt vandaag ongeveer 4 miljard. Als we de werkingstoelagen erbij rekenen, zal hij uiteraard nog veel groter zijn.

Uit de door u geciteerde OESO-rapporten blijkt, mijnheer Vandekerckhove, dat wij ongeveer 1,36 pct. bereikten in 1976. Het rapport dat u citeert is van 1979 en maakt een vergelijking binnen de Uno met cijfers die veelal op de andere landen betrekking hebben. Wanneer wij ons

situëren ten opzichte van de norm die de regering hanteert in het Sint-Annaplan en in het regeerakkoord en wanneer wij de OESO-rapporten analyseren van 1983 en ook het meest recente van 1986, dan blijkt dat wij in elk geval nog een lange weg hebben af te leggen wat betreft de aanwending van R & D-kredieten in ons land. Graag kreeg ik van de minister wat meer uitleg over het regeringsbeleid in dit verband, vooral wat de fiscale stimuli betreft. Ik sta daar niet negatief tegenover. Er werden, meen ik, zeer recent in de Kamer wetsvoorstellen dienaangaande ingediend. Ik heb nog weinig wetsontwerpen gezien vanwege de regering. Mijn vraag is zeer concreet: wat is de inhoud daarvan? Betreft het fiscale stimuli, zoals ze nu bestaan, namelijk via een investeringsaftrek en via forfaitaire aftrek voor onderzoek, of zijn er andere middelen gevonden? Het zou mij benieuwen, want zo kunnen wij het beleid beoordelen, ook op de onmiddellijke kans op succes. Wij vragen u ook zeer concreet, mijnheer de Vice-Eerste minister, wanneer het Parlement kennis zal krijgen van de wetsontwerpen inzake de fiscale stimuli, evenals van de erop betrekking hebbende koninklijke besluiten.

De Voorzitter. — Mijnheer Didden, u hebt nog twee minuten.

De heer Didden. — Mijnheer de Voorzitter, ik zal inkorten.

Het tweede luik betreft de regionale verdeling die in het inhaalplan-Maystadt werd opgenomen. Dit inhaalplan zou ondertussen opgeschort maar toch gedeeltelijk uitvoerbaar zijn. Mijn kritiek hierop is, dat degenen die in ons land reeds veel hebben, steeds meer krijgen. Met andere woorden, er ontstaat op dat stuk een soort Mattheus-effect. Zal u, voor wat nog overblijft, ingaan op het voorstel van wet dat ik samen met een aantal collega's heb ingediend en dat betrekking heeft op de verdeling van de kredieten over die instellingen die geen tweede en derde cyclus inrichten. U hebt mij op 30 juli jongstleden schriftelijk bevestigd dat u dit zou aanpassen — het betreft de kredieten voor UFSAL en Luc — naar aanleiding van de uitgavenbegroting voor 1986. Tenzij ik slecht geïnformeerd ben, is deze nog niet ter beschikking. Mocht dit wel het geval zijn, dan zullen wij ze consulteren. Ik ben benieuwd of u via een wijziging van het bestaande koninklijk besluit van mei of april 1985 zal ingaan op het verzoek dat wij bij wetsvoorstel hebben gedaan.

Over mijn laatste punt kan ik kort gaan omdat ik mij ten volle aansluit bij de vorige sprekers met betrekking tot de verdeling van de EG-kredieten. Ook daar geldt het Mattheus-effect.

Kan u mij zeggen, mijnheer de Vice-Eerste minister, of u via de dienst voor de programmatie van het wetenschapsbeleid de verdeling van de EG-kredieten zal aanpassen aan de bepalingen, onder meer, van het koninklijk besluit waarmee de kredietverdeling — de verhouding 55/45 — van het plan-Maystadt wordt geregeld? Zoals de heer Vandekerckhove heeft gesteld, komt de huidige verdeling erop neer dat Vlaanderen 27 pct. krijgt en Wallonië meer dan 60 pct. Dit is onbillijk en aan deze toestand moet een einde worden gemaakt, wat mogelijk moet zijn via de Dienst voor de programmatie van het wetenschapsbeleid. Ik hoop dat u aan deze dienst opdracht zal geven een gelijkaardige verdeelsleutel na te streven als in de andere verdelingen voor het wetenschapsbeleid.

M. le Président. — La parole est à M. Dehousse.

M. Dehousse. — Monsieur le Président, je dirai tout d'abord que, mise à part la toute dernière partie de l'exposé de M. Vandekerckhove, j'aurais voulu l'applaudir avec beaucoup de chaleur car il y a bien longtemps qu'un exposé d'une telle qualité, à propos des problèmes de la recherche scientifique, n'a plus été entendu dans cette enceinte. Evidemment, et c'est normal, les exemples fournis par M. Vandekerckhove concernaient des organes choisis dans la partie flamande du royaume. Malheureusement, en la circonstance, les mêmes causes générales donnent les mêmes effets et l'on peut fournir à l'appui des thèses de M. Vandekerckhove un certain nombre d'exemples en les puisant au sud de la frontière linguistique.

Dans un premier temps, j'appuierai un des axes fondamentaux de l'intervention de M. Vandekerckhove, à savoir le non-respect, dans le cadre de la politique que vous menez, monsieur le ministre, des recommandations et des constatations qui sont faites au niveau européen et international, quant à l'importance des efforts qui doivent être consentis pour préserver l'avenir et même, à certains égards, pour le créer, dans le domaine de la politique scientifique.

Du reste, les membres de l'opposition ne sont pas les seuls à se poser des questions à cet égard, puisque, ce matin même, nous avions la chance de découvrir dans un journal de la capitale, l'interview donnée par votre prédécesseur immédiat à la politique scientifique et votre actuel collègue

des Affaires économiques, M. Maystadt, qui confirmait ce que nous n'avons cessé de dire en commission. Nous consacrons à la recherche, disait-il, nettement moins que des pays d'une taille comparable à la nôtre. Il citait la Suisse, la Suède et les Pays-Bas. Or, poursuivait votre collègue, nous serons inexorablement battus par les pays de la nouvelle industrialisation. La seule chance pour l'Europe est de faire comme les Américains ou les Japonais : être toujours en avance.

Bien entendu, les journalistes ont interrogé M. Maystadt sur le changement de cap gouvernemental dans le domaine de la politique scientifique.

M. Vandekerckhove a dit des choses excellentes et je ne vois pas pourquoi je les répèterais, sauf pour rappeler que sur les bancs socialistes, nous partageons ses idées à ce sujet.

M. Maystadt dit encore : « Officiellement — et quand on connaît le ministre et son sens des nuances, on constate que l'adverbe est admirablement bien placé —, officiellement donc, le gouvernement actuel s'en tient à l'objectif retenu dans la loi : en arriver, en quatre ans, au même niveau que les Pays-Bas aujourd'hui. »

En effet, M. Vandekerckhove a mis en évidence le décalage instauré dans ce domaine, dont il résulte que la Belgique a perdu la place qui était la sienne dans les années 50 et même au début des années 60 et qu'elle a considérablement régressé par rapport à ses partenaires de la Communauté économique européenne, avec les conséquences prévisibles dans le domaine économique.

Si M. Maystadt dit qu'« officiellement » — avec tout ce que cela signifie — le gouvernement actuel s'en tient à l'objectif retenu dans la loi, il précise, ce que nous savons bien tous, que vous avez choisi de remplacer les subsides par des incitants fiscaux.

En d'autres termes, et pour parler peut-être plus brutalement, officiellement le même objectif a été maintenu mais on a, non moins officiellement, choisi les moyens de ne pas l'atteindre. Il est patent que le secteur privé, que vous lui accordiez des avantages fiscaux importants ou autres, ne parviendra pas à remplacer dans ce domaine le rôle des pouvoirs publics. Il n'y parviendra pas, non pas qu'il en soit congénitalement incapable mais parce qu'il n'y a pas intérêt, et que c'est l'intérêt qui gouverne sa démarche, et ensuite parce qu'il n'y arrive nulle part ailleurs. Ce n'est pas le cas pour les exemples cités par M. Maystadt. Ce n'est pas le cas pour la Suède et la Suisse, ni surtout pour les Etats-Unis. Contrairement à une légende soigneusement entretenue, ce n'est pas non plus le cas pour le Japon, où un grand nombre de programmes scientifiques, particulièrement en matière de recherche appliquée, n'existeraient pas sans la main extrêmement visible des organes de l'Etat. Quand on a été appelé à discuter un tant soit peu avec les entreprises japonaises, on sait que la façon dont elles se placent sous la tutelle du Miti et du Getto est une démonstration aveuglante de la coordination très poussée organisée dans ce pays qui, qu'on le veuille ou non, a pris — et même repris, à certains égards, ce qu'on oublie souvent en Europe — une place prépondérante, une place de pointe dans la recherche appliquée.

Monsieur le Vice-Premier ministre, permettez-moi un rappel historique. Quand la flotte impériale japonaise quitte pour la dernière fois la baie de Tokyo — nous en avons souvent entendu parler quant à son aboutissement, c'est-à-dire l'attaque sur Pearl Harbour —, elle est la troisième flotte au monde — en 1940 et en 1941 déjà — avec tout ce que cela implique de perfectionnement dans la recherche. Elle possède le navire le plus important, le Yamato. Elle peut mettre en service une aéronavale qui va faire ses preuves. Tout cela ne vient pas de la gestion spontanée, mais au contraire d'un effort concerté, c'est le moins qu'on puisse dire. Nous oublions quelquefois, quand nous voyons le Japon moderne, que pour une bonne part il a repris une place qu'il avait acquise dans le courant des années 30, quand d'autres que vous défendaient les mêmes idées avec aussi peu de succès à long terme.

Voilà les inquiétudes que nous voulons exprimer en ce qui concerne l'efficacité possible du système des encouragements fiscaux.

Votre collègue, M. Maystadt, soulève un autre problème et formule une suggestion sur laquelle je souhaite vous interroger. M. Maystadt dit : « Ce qui me préoccupe aujourd'hui, c'est la transition. Les incitants fiscaux ne sont pas encore en place. On va prévoir des déductions fiscales et favoriser le mécénat scientifique, fort bien » — c'est ce qu'il dit parce qu'il est votre collègue; moi je dis « fort mal » — « mais que fera-t-on avant que la nouvelle loi soit votée et draine vers la recherche des montants équivalents à ceux qu'on a supprimés dans les budgets ? Il faut beaucoup de temps pour constituer une équipe de valeur, alors que cela va très vite pour la démolir. » Sur tous les bancs, on peut souscrire à

cette affirmation. Effectivement, monsieur le Vice-Premier ministre, *quid* pour la période transitoire ?

A partir du moment où vous envisagez — et Dieu sait que c'est votre responsabilité ! — de recourir à la politique des incitants fiscaux, pourriez-vous au moins avoir l'obligeance de conseiller, ou de recommander au minimum, aux inspecteurs des Finances d'accepter que dans la prise en compte du montant des investissements des entreprises, on puisse inclure un certain nombre de ces investissements que, dans le jargon, on appelle « investissements immatériels ». En effet, ces derniers sont souvent la base même des efforts de recherche appliquée. On refuse aux autorités, en l'occurrence souvent régionales pour certains secteurs, de prendre ce type d'investissements en compte pour l'aide à l'investissement. Il existe là un paradoxe. J'imagine que le problème ne se pose pas uniquement dans la Région wallonne.

Globalement parlant, M. Maystadt a suggéré ce matin qu'il est temps de faire le point aussi avec la communauté de la recherche. Il a établi une comparaison avec la concertation organisée avec la communauté éducative. Il est plus optimiste à cet égard que je ne le suis sur les résultats de cette première concertation. Mais il a au moins le mérite de suggérer une deuxième concertation. Le ministre dit qu'il est temps de mesurer l'impact des mesures de Val-Duchesse dans ce domaine et, à partir de là, d'apprécier la situation dans le cadre d'une concertation avec la communauté de la recherche. Que pensez-vous de cette suggestion toute fraîche, monsieur le Vice-Premier ministre ?

Par ailleurs, il serait paradoxal que nous discutons aujourd'hui — j'ai dit tout le bien-fondé des remarques de M. Vandekerckhove — des problèmes de la recherche scientifique, sans faire allusion aux événements les plus récents, c'est-à-dire à l'accord intervenu dans le domaine budgétaire en ce qui concerne le financement des Régions et des Communautés. Nous savons très bien qu'un chapitre au moins de cet accord — d'après ce que nous avons pu comprendre des déclarations faites à la radio, à la télévision et dans la presse — porte précisément sur le domaine de la recherche : dans une large mesure sur la recherche appliquée et indirectement aussi sur les problèmes de la recherche fondamentale.

Or, les journaux de ce matin ne sont pas particulièrement tendres à cet égard. Je vous citais tout à l'heure *La Libre Belgique*; je vous citerai à présent le journal *Le Soir* où l'on trouve une série de réflexions groupées sous un titre qui a le mérite d'être extrêmement parlant : « Ils sont fous rue de la Loi ». Je n'irai pas jusqu'à souscrire à cette affirmation brutale qui montre bien que les décisions annoncées, outre qu'elles ne brillent pas par leur clarté, soulèvent un certain nombre de problèmes.

Le journaliste de ce quotidien pose quelques questions précises et notamment celle qui concerne la régionalisation du Centre d'étude nucléaire à Mol. Depuis des années, dit ce journaliste, les francophones disent avec raison qu'il n'est pas normal que le secteur national paie ce Centre installé en Flandre. Mais il faut savoir que près de 60 p.c. de ses activités concernent l'énergie nucléaire. C'est, du reste, ce qui a été dit à la commission du Sénat, lors de sa visite au Centre de Mol où, il y a quelques semaines à peine, nous avons eu droit à un discours qui réchauffait le cœur des Belges convaincus, quitte à inquiéter les autres. Les propos tenus mettaient en exergue l'appartenance inexorablement nationale du Centre en question.

A présent, les choses changent. Quant au principe, je n'y vois nul obstacle, mais les principes sont une chose et les réalisations en sont une autre. Ainsi, qui va payer maintenant les recherches nucléaires dans la mesure où la régionalisation est décidée ? Comment va-t-on instaurer un circuit de travail avec l'Ondraf, d'une part, et, d'autre part, les compagnies d'électricité, grandes bénéficiaires de la plupart des recherches, d'autant que celles-ci ne leur coûtent rien ? Quelle est la portée, en matière de recherche, des décisions annoncées à l'extérieur ?

Si ma mémoire est bonne, le Centre de Mol occupe de 120 à 200 cadres et techniciens francophones. Que deviendront-ils si le centre est régionalisé ? La même question se pose en ce qui concerne les membres flamands — on n'emploie pas encore le terme « ressortissants flamands », mais cela viendra — qui travaillent au centre de l'Ire ou à l'Iniex.

Je voudrais, monsieur le Vice-Premier ministre, que vous nous éclairiez sur la portée, dans la recherche appliquée, des décisions importantes qui ont été prises. C'est ma seconde question.

Enfin, les faits qui m'ont conduit à ne pas manifester, de façon physique, l'appui moral que j'accordais à la plus grande partie de l'exposé de M. Vandekerckhove résident dans les considérations communautaires qu'il a émises en terminant son interpellation.

En effet, j'appartiens à cette génération de chercheurs — j'ai été moi-même chercheur, à défaut d'avoir été ce que le général de Gaulle souhaitait, c'est-à-dire « un trouveur » — et j'ai suivi de près les grandes décisions prises à l'époque par le gouvernement qui garantissait aux chercheurs, aux centres de recherche et aux universités francophones la non-diminution de l'importance des crédits budgétaires en matière de recherche, le rattrapage cher à M. Lefèvre — M. Vandekerckhove a bien voulu en parler tout à l'heure — ne devant signifier en rien une diminution des moyens. Nous sommes bien placés pour constater ce qu'il est advenu de ces promesses.

Le jour où l'on songera à ériger dans cette enceinte un monument au rapporteur inconnu, il faudra graver sur le socle une phrase que je vous invite à méditer et que j'ai appris à connaître en discutant, dans une assemblée proche de la nôtre, le problème de la fusion des communes. Commentant ce qui avait été promis un jour par un ministre, un rapporteur a écrit dans un rapport officiel cette affirmation aujourd'hui évidente aux yeux de tous : « La parole d'un ministre ne représente jamais que la parole d'un ministre. » Comme cela est vrai quand on se souvient des représentations qui ont été faites au moment où ces décisions inconsidérées étaient prises !

Dois-je rappeler, monsieur le ministre, que dans le domaine qui retient aujourd'hui notre attention, des efforts de rationalisation souhaités par tout le monde concernant le Hainaut, et plus particulièrement les établissements universitaires de Mons, ont été bloqués par des revendications de nature communautaire ? Ceci montre combien il est difficile d'ouvrir un dossier, quelque scientifique qu'il soit, sans que le problème communautaire qu'on a cru évacuer par la porte rentre par une autre voie. (*Applaudissements sur les bancs socialistes.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan Vice-Eerste minister Verhofstadt.

De heer Verhofstadt, Vice-Eerste minister en minister van Economische Zaken. — Mijnheer de Voorzitter, ik zal in een viertal punten antwoorden op de interpellatie van de heer Vandekerckhove en op de opmerkingen van de andere sprekers.

Sta mij toe, mijnheer Vandekerckhove, allereerst op te merken dat ik in zekere mate een dubbel gevoel heb ten opzichte van uw interpellatie. Aan de ene kant ben ik u dankbaar omdat ik hierdoor de gelegenheid krijg om even dieper in te gaan op het wetenschapsbeleid zoals het de jongste jaren en decennia in ons land is gevoerd en zoals wij het in de toekomst zouden kunnen voeren. Aan de andere kant heb ik de indruk dat u hier een aantal klachten, die geuit werden onder meer naar aanleiding van de opening van de academiejaren aan de universiteiten, hebt vertolkt. U hebt er voornamelijk enkele negatieve punten uitgepikt. Het zou mij verheugd hebben indien u ook enkele uitspraken met heel wat positiever klank zou hebben aangehaald. Ik denk bijvoorbeeld aan de toezeggingen van de rectoren Locufier en De Meyer, met betrekking tot het te voeren beleid. Er was geen onverdeeld applaus, maar er waren een aantal openingen in die toezeggingen waarop ik straks zal terugkomen. Het te voeren wetenschapsbeleid in ons land zou aldus kansen krijgen op succes en betere resultaten leveren dan in het verleden het geval was.

Ik verzoek u, mijnheer de Voorzitter, mij voor deze inleiding te verontschuldigen. Wetenschapsbeleid is niet alleen een kwestie van cijfers of budgettaire massa's. Het is ook een kwestie van selectiviteit. In het verleden hebben de keuzen misschien te veel op de achtergrond gestaan omdat men zich te veel bezighield met het creëren van budgettaire massa's, zonder na te gaan wat er met dat geld gebeurde en hoe het geld werd besteed.

Mijnheer de Voorzitter, ik wil nu terugkomen op de concrete inhoud van de interpellatie van de heer Vandekerckhove. Mijn antwoord zal vijf punten omvatten. Allereerst wil ik de cijfers die de heer Vandekerckhove heeft aangehaald in een juist perspectief plaatsen door een antwoord te geven op de vraag wat er wordt bespaard in het wetenschapsbeleid in 1986 en 1987. Een tweede deel van mijn antwoord zal betrekking hebben op een internationale vergelijking om te weten waar wij met ons wetenschapsbeleid staan, en dat is nog altijd een kwestie van cijfers. In een derde punt wil ik het hebben over de fiscale stimuli, in een vierde punt over de Europese inspanning die tot stand wordt gebracht en in een laatste punt over de regionale aspecten die vandaag ook onmiskenbaar verbonden zijn met het wetenschappelijk onderzoek zoals dat in ons land gebeurt.

Waarop wordt bespaard in het wetenschapsbeleid ? De heer Vandekerckhove heeft gezegd dat ik met mijn twee bevoegdheden — die van Begroting en die van Wetenschapsbeleid — in een nogal rare positie verkeer, een bijna schizofrene positie. Aan de ene kant moet ik een beleid

voeren gericht op besparing, op het tot een minimum beperken van de uitgaven van de Staat, en aan de andere kant moet ik een uitgaven-departement beheren, hoewel wetenschapsbeleid, jammer genoeg misschien, geen uitgaven-departement is. Dat is trouwens één van de problemen waarmee het wetenschappelijk onderzoek in ons land wordt geconfronteerd. Het gaat immers om een functionele begroting die een opsomming is van de verschillende uitgavenposten die men terugvindt op verschillende departementen. De heer Vandekerckhove heeft met zijn interpellatie willen aantonen dat ik naargelang van het petje — dat van Begroting of dat van Wetenschapsbeleid — verschillende cijfers zou gebruiken. Ik wil ontkennen dat ik verschillende cijfers gebruik. Ik gebruik alleen de cijfers die terug te vinden zijn in de begrotingen van 1985, 1986 en 1987. In 1985 besteedde mijn departement 57 miljard aan wetenschapsbeleid, maar in die 57 miljard zitten ook een aantal onderwijsuitgaven. Ik kom daar straks op terug. Bij het beoordelen van het cijfer voor 1985 moet er echter rekening mee worden gehouden dat in 1985 slechts elf twaalfde aan de universiteiten werden uitbetaald. De reële uitgave voor 1985 bedroeg bijna 58 miljard.

Voor 1986 zal de begroting voor Wetenschapsbeleid 57,9 miljard bedragen. En ik zeg dit zowel met mijn pet van minister van Begroting als met die van Wetenschapsbeleid. Voor 1987 zal dit bedrag eveneens worden aangehouden en mag het geraamd worden op 57,5 miljard. Zoals er een rectificatie moet worden aangebracht in de cijfers van 1985 ingevolge de toekenning van elf twaalfde aan de universiteiten, zo moet er ook een rectificatie worden aangebracht in de cijfers voor 1986 en 1987 om de heel eenvoudige reden dat voor het Fonds voor prototypes dat wij terugvinden in het departement van Economische Zaken, ermee rekening moet worden gehouden dat in 1986 en 1987 voornamelijk zal worden geput uit de reserves die in het Fonds de jongste jaren werden aangelegd zonder dat er evenwel gebruik van werd gemaakt. Als minister van Begroting heb ik wel gevraagd dat allereerst een gebruik zou worden gemaakt van de reserves aanwezig in het Fonds voor prototypes alvorens nieuwe budgettaire inschrijvingen worden gedaan. Wanneer wij dus rekening houden met de rectificatie van de begroting 1986-1987 zal er in 1986 en 1987, 59 miljard worden besteed aan wetenschapsbeleid maar dan in de ruime betekenis van het woord vermits daarin ook onderwijsuitgaven zitten. Het gerectificeerde cijfer voor 1985 bedroeg 58 miljard.

Deze cijfers moeten worden bekeken ten opzichte van de totale inspanningen die werden geleverd met betrekking tot de openbare financiën. De sector van het wetenschapsbeleid kende in tegenstelling tot alle andere sectoren, op enkele uitzonderingen na, geen nominale daling van zijn uitgaven. Wanneer men kijkt naar de sector van de sociale zekerheid, van de economische uitgaven, van de openbare investeringen en naar alle andere departementen, twee of drie uitgezonderd, merkt men dat daar tengevolge van de maatregelen die de regering heeft getroffen een reële daling van de uitgaven heeft plaatsgehad. De sector van het wetenschapsbeleid is, wanneer men de juiste cijfers neemt en ze rectificeert, zowel in 1985, in 1986 en in 1987, in het kader van de reële draagkracht, niet onderworpen aan dezelfde inspanningen die alle andere departementen moeten leveren. Er is daar zelfs een lichte reële stijging van de middelen voor 1986 en 1987 ten opzichte van het begrotingsjaar 1985.

Er is wel een mindere uitgave dan die welke gepland was door de administratie. Het is wellicht vooral hierop dat de heer Vandekerckhove heeft gedomd. De administratie had een voorstel ingediend van ongeveer 63,3 miljard frank geplande uitgaven voor 1986. Dit cijfer werd niet in aanmerking genomen. In het Sint-Annaplan zijn er op pagina 5 in verband met het wetenschapsbeleid min 5 miljard ingeschreven. Dat is het verschil met wat door de administratie was gevraagd.

Mochten wij uitgaan van het basiscijfer dat de administratie vraagt, zou België momenteel geen 2 000 miljard uitgaven kennen maar wel 2 700 tot misschien zelfs 3 000 miljard. Wij zouden dan wellicht geen overheidstekort hebben van 567,5 miljard maar van meer dan 1 000 miljard, zijnde meer dan 20 pct. van het bruto nationaal product.

Ik denk niet dat ik met een dubbele of een gespleten tong spreek naargelang ik het over de begroting of over het wetenschapsbeleid heb. De cijfers zijn zeer duidelijk : 58 miljard gerectificeerd in 1985, 59 miljard gerectificeerd in 1986 en in 1987. Ik herhaal dat dit uiteraard een lager cijfer is dan hetgeen oorspronkelijk in 1986 door de administratie was gevraagd maar het is in tegenstelling tot alle andere departementen een hoger cijfer dan in 1985.

Mijnheer Vandekerckhove, er is toch iets dat ik betreurt. U hebt namelijk terecht een aantal voorbeelden aangehaald van kredieten die werden verminderd. Wat u echter niet hebt geciteerd is de hele lijst van kredieten voor wetenschappelijk onderzoek die worden opgetrokken

tenzij één voorbeeld waarvan u de beperkte omvang hebt aangetoond: het Nationaal Fonds voor wetenschappelijk onderzoek en de geassocieerde fondsen.

Maar alvorens tot die concrete inhoud te komen wil ik even spreken over het tweede punt van uw interpellatie, namelijk de internationale vergelijking.

De regering heeft er reeds meermaals op gewezen dat wij in internationale context een aantal achterstanden hebben in te lopen.

Wij moeten ons land niet vergelijken met landen zoals de Verenigde Staten van Amerika of Japan. Het heeft geen zin een land met onze omvang met die landen te vergelijken, evenmin als met Duitsland, Frankrijk enzovoort. Wanneer wij een vergelijking maken, moeten wij dat doen, zoals ook de heer Vandekerckhove heeft gedaan, met landen waar de situatie vergelijkbaar is, zoals Nederland, Zweden en Zwitserland.

Wij constateren dat België 1,5 pct. tot 1,6 pct. van het BNP besteedt aan *research and development*, aan wetenschappelijk onderzoek. In Nederland en in Zweden bedragen die inspanningen ongeveer 1,9 pct. tot 2 pct. van het BNP. Er is dus zeker een achterstand in verband met wetenschappelijk onderzoek.

De regering heeft de bedoeling, ook met de begrotingen voor 1986 en 1987, een eerste, weliswaar bescheiden, stap te doen in de richting van het wegwerken van deze achterstand.

Nu kom ik tot het derde deel van mijn uiteenzetting.

Bij het bekijken van de inhoud van het wetenschappelijk onderzoek en de wijzigingen die wij er tijdens de jongste maanden hebben in aangebracht, blijkt dat er stappen zijn gedaan in de richting van het weggeven van die achterstand, vooral inzake fundamenteel onderzoek.

Het is de filosofie van de regering, en mijn persoonlijke filosofie, dat de inspanningen van de overheid allereerst gericht moeten zijn op het fundamenteel wetenschappelijk onderzoek, en in mindere mate op het toegepast wetenschappelijk onderzoek, waarvoor de bedrijven, de ondernemingen, zelf een grotere inspanning moeten doen. De bijkomende overheidsmiddelen die zullen vrijgemaakt worden om de 2 pct.-norm in de komende jaren te halen, moeten ter beschikking worden gesteld voor het fundamenteel onderzoek, en minder voor het toegepast onderzoek. Om het toegepast wetenschappelijk onderzoek te bevorderen kunnen fiscale stimuli worden gegeven, vooral gericht op de ondernemingen, opdat zijzelf meer inspanningen inzake toegepast wetenschappelijk onderzoek doen.

In tegenstelling tot wat de interpellant heeft gezegd, is het niet juist dat de inspanningen voor fundamenteel onderzoek in 1986 en 1987 worden vermindert.

Eerst is er een algemene maatregel in verband met de werkingstoelagen voor de universiteiten, die onmiskenbaar een invloed heeft op het wetenschappelijk onderzoek, al was het maar omdat een deel van de kredieten van de universiteiten ook wordt besteed aan onderzoeksinspanningen.

Inzake alle andere instrumenten die de overheid kan gebruiken om fundamenteel wetenschappelijk onderzoek te stimuleren, beweer ik dat er nieuwe middelen werden vrijgemaakt. Ik som het lijstje op.

Allereerst zijn er de speciale fondsen voor onderzoek in de universitaire instellingen, een nieuw initiatief, in 1985 gestart, waarbij voor 300 miljoen nieuwe middelen ter beschikking werden gesteld aan de universiteiten.

Er zal worden opgemerkt dat deze maatregel dateert van 1985. Dat is juist, maar hij is voor het eerst effectief in de praktijk uitgevoerd in het begin van het jaar 1986. Er is meer: ik zal ervoor zorgen dat vóór het einde van het jaar de fondsen van 1985 en 1986 aan de universitaire instellingen worden uitgekeerd.

Dit is een eerste belangrijke aanmoediging van het fundamenteel onderzoek die niet bestond vóór 1985. Zij wordt voor het eerst in praktijk gebracht dit jaar en zal uiteraard de komende jaren worden aangehouden.

Een tweede maatregel die ik zou willen vermelden en waarnaar ook de interpellant heeft verwezen, is de uitbreiding van de middelen van het Nationaal Fonds voor wetenschappelijk onderzoek en van de geassocieerde fondsen. Deze uitbreiding is inderdaad voor elk fonds beperkt tot 25 miljoen in 1986. Er komt echter een supplementaire verhoging van eveneens 25 miljoen per fonds in 1987 zodat de middelen van deze fondsen in twee jaar met 50 miljoen zullen toenemen. Een gedeelte van de middelen worden inderdaad geput uit het Fonds voor collectief fundamenteel onderzoek op ministerieel initiatief. Zij worden vervolgens ter beschikking gesteld van het Fonds voor het collectief fundamenteel onderzoek, op initiatief van de navorsers zelf. Dit om in de lijn te blijven

van een andere Nobelprijswinnaar dan die welke de interpellant heeft geciteerd, namelijk James Buchanan, de jongste Nobelprijswinnaar voor economie. Deze is verantwoordelijk voor de ontwikkeling en het tot stand brengen van de zogenoemde *public choice*-theorie. Buchanan is van oordeel dat het beter is de mensen op het terrein de mogelijkheden en de ruimte te geven om te bepalen welke onderzoeksinitiatieven moeten starten dan politici een aantal concrete keuzen te laten maken. Het is in de lijn van deze theorie dat wij beslist hebben, eerder dan de middelen voor fundamenteel onderzoek op ministerieel initiatief uit te breiden, uit dit fonds te putten om meer middelen ter beschikking te stellen van de fondsen voor fundamenteel onderzoek op initiatief van de navorsers zelf.

Een derde punt dat bewijst dat een supplementaire inspanning wordt gedaan op het vlak van het fundamenteel onderzoek, is het feit — en dit is een nieuwigheid ten opzichte van de vroegere politiek — dat wij de verschillende nationale onderzoeks- en ontwikkelingsprogramma's gaan omvormen tot impulsprogramma's voor fundamenteel onderzoek. Bovendien wordt vanaf 1986 en vooral in 1987 gestart met twee nieuwe impulsprogramma's, respectievelijk gericht naar de artificiële intelligentie en de biowetenschappen. Tot nu toe kennen wij een aantal nationale ontwikkelingsprogramma's waarvoor de overheid het initiatief neemt en waarbij niet alleen aan de universiteiten maar ook aan andere instellingen en de industrie wordt gevraagd interessante onderzoeksprojecten in te dienen.

Tot nu toe is gebleken dat de meeste nationale onderzoeks- en ontwikkelingsprogramma's grotendeels gericht zijn op toegepast wetenschappelijk onderzoek en dus in mindere mate op fundamenteel wetenschappelijk onderzoek, daar waar de oorspronkelijke filosofie was, het universitair onderzoek aan te zwengelen en een band te leggen met het bedrijfsleven en tegelijk gedeeltelijk het fundamenteel onderzoek te steunen voor de universiteit. Dit is de essentiële karakteristiek van de omschakeling naar impulsprogramma's.

Vanaf 1986 worden deze nationale onderzoeks- en ontwikkelingsprogramma's specifiek gericht op het fundamenteel onderzoek. De middelen zullen niet worden verspreid over universiteiten, industrieën en bedrijven, maar zullen specifiek worden besteed voor de universiteiten. Daarom is er de omschakeling naar impulsprogramma's. Wij hebben niet de middelen om bijvoorbeeld voor artificiële intelligentie miljarden overheidsgeld te investeren. De overheid heeft echter de mogelijkheid om te onderkennen dat op dat vlak, of inzake biowetenschappen, of inzake teledetectie in het fundamenteel onderzoek nog leemten bestaan die ze wil opvullen. Ik herhaal dat het geld voor 100 pct. zal worden gebruikt voor fundamenteel onderzoek, hoewel tot hertoe veel van deze middelen bijna hoofdzakelijk werden besteed aan toegepast wetenschappelijk onderzoek. Met deze twee nieuwe impulsprogramma's is in 1987 een bijkomend bedrag van ongeveer 400 miljoen gemoeid.

Een vierde punt toont aan dat wij effectief meer middelen stoppen in het fundamenteel onderzoek dan vroeger. Wij maken in 1986 en 1987 nieuwe middelen vrij voor het steunen van Belgische navorsingsploegen in de Europese en de internationale onderzoeksprogramma's. Ik zou vele cijfers kunnen citeren.

Allereerst zijn er de nieuwe middelen voor het Eureka-programma dat grotendeels toegepast wetenschappelijk onderzoek is maar waarin ook specifieke kredieten worden gereserveerd voor fundamenteel onderzoek van universiteiten. Er zijn de verschillende klassieke Europese programma's waarvan de omvang met de jaren groeit. Er zijn vervolgens internationale programma's zoals ESA, het Europees ruimtevaartprogramma, dat ook voor een groot gedeelte aan fundamenteel onderzoek doet.

In de begrotingen 1986 en 1987 worden dus voor fundamenteel onderzoek in Europese dimensie nieuwe instrumenten en middelen vrijgemaakt.

Ten vijfde, er is de bijkomende bijzondere inspanning waarop ik even dieper wil ingaan omdat ze een fundamenteel punt is van het wetenschapsbeleid dat ik de volgende jaren wil voeren: de USAF's, de universitaire spits technologische aantrekkingspolen die wij aan de universiteiten willen creëren.

Mijnheer de Voorzitter, er is een enorm probleem bij het wetenschapsbeleid in ons land. In een klein land als België zijn er vele universitaire instellingen met als gevolg een zeer grote verspreiding en opsplitsing van projecten. Het gebeurt niet zelden dat er aan verschillende universiteiten onderzoeksprojecten lopen voor een zelfde materie en met een zelfde doelstelling. Voor de resultaten is dit dramatisch, bijna dodelijk. Wanneer men bij wetenschappelijk onderzoek niet voldoende kritische massa kan bijeenbrengen, is het onmogelijk interessante onderzoeksresultaten te bekomen. Daaraan trachten wij iets te doen met deze interuniversitaire

spitstechnologische aantrekkingspolen. Vanaf 1986, maar vooral vanaf 1 januari 1987, zullen aan onze universitaire instellingen, in samenwerking uiteraard met de universitaire overheden, tien leidinggevende onderzoekcentra worden uitgekozen die aanvullende kredieten ter beschikking krijgen om aan interuniversitaire samenwerking te doen. Hiervan zal een deel kunnen worden gebruikt voor het versterken van het wetenschappelijk potentieel van die onderzoekcentra en er zal een ander deel moeten worden aangewend voor onderzoekssamenwerkingscontracten tussen een leidinggevend onderzoekcentrum en de laboratoria van andere universiteiten of faculteiten.

Wij willen op tien terreinen met tien leidinggevende onderzoekcentra een voldoende kritische massa organiseren om betere resultaten op het vlak van het wetenschappelijk onderzoek te bereiken.

Vier van deze centra zijn reeds gekend, ze werden trouwens opgenomen in de begroting: het centrum van Professor Prigogine, het centrum van Professor de Duve en twee onderzoekcentra, respectievelijk van de Kul en de Rug. Voor de zes andere centra moeten voorstellen worden geformuleerd door de universitaire overheden van de zes grote universiteiten. Deze tien leidinggevende centra zullen vanaf 1987 200 miljoen extra middelen ter beschikking krijgen, waarvan ongeveer twee derde zal worden besteed aan het versterken van het wetenschappelijk potentieel van dit onderzoekcentrum en één derde zal moeten worden besteed aan het financieren van samenwerkingscontracten tussen het leidinggevend centrum en een aantal andere laboratoria of faculteiten die in hetzelfde veld werkzaam zijn. Op die manier willen wij voor het eerst in ons land de interuniversitaire samenwerking vrij sterk aanmoedigen. Tot nu toe werden aan te veel universiteiten tegelijk dezelfde onderzoeksprojecten opgezet, met als gevolg een versnippering van de middelen, een versnippering van energie en onvoldoende resultaten.

Er is tenslotte nog een zesde initiatief dat zeer specifiek vanaf 1987 wordt genomen, namelijk dit van de *brokers*. Er worden ongeveer 50 miljoen vrijgemaakt voor de universitaire instellingen, voor wat wij noemen een *broker*-programma. Er is een groot probleem om de onderzoeksresultaten die worden bereikt aan onze universiteiten, te vertalen in de realiteit. Immers, de laboratoria of de professoren concentreren zich terecht verder op het fundamenteel onderzoek en hebben daarom weinig oog voor de realisatie van de projecten in de realiteit. Zij zijn daarvoor ook niet uitgerust, ze hebben niet de tijd en de middelen. Wij hebben dus nood aan een sterkere doorstroming van de onderzoeksresultaten naar het dag-dagelijkse leven. Wij willen daarom de interfaces, die vandaag reeds bestaan tussen de universiteit en de industrie, aanmoedigen. Wij willen de zogenaamde *broker*-functie, de overbruggingsfunctie, tussen de universiteit en de industrie tot stand brengen. Daarom willen wij reeds in 1986, maar vooral vanaf 1987, bijzondere middelen aan onze universiteiten ter beschikking stellen.

Deze zes initiatieven hebben alle tot doel het fundamenteel onderzoek aan onze universiteiten en wetenschappelijke instellingen te versterken.

De interpellant, de heer Vandekerckhove, haalde een aantal projecten aan die wij afschaffen, bijvoorbeeld het Prest-programma. Naar onze overtuiging behoort dit programma meer tot het terrein van het toegepast wetenschappelijk onderzoek dan tot dat van het fundamenteel wetenschappelijk onderzoek omdat dit programma valabele onderzoekselementen, eigenlijk op kosten van de gemeenschap, niet in de universiteiten plaatste maar in de onderzoekskernen van bedrijven en industriële ondernemingen. Ik geef toe dat dit een ontlasting van de begroting van de universiteiten betekende, maar het was tegelijkertijd het inschakelen van vorsers, die in de eerste plaats aan fundamenteel onderzoek deden, in de sfeer van het dagelijks pre-industrieel onderzoek. Wij hebben bepaalde wijzigingen aangebracht aan het wetenschapsbeleid en aan de politiek inzake R & D door middelen weg te halen van het toegepast wetenschappelijk onderzoek om ze te besteden aan het fundamenteel en het basisonderzoek. Wanneer men hier vandaag beweert dat de regering de middelen voor het fundamenteel onderzoek in 1986 en 1987 vermindert, klopt dit niet met de gegevens die in de begroting 1986 en 1987 zijn opgenomen. Integendeel, de realiteit is dat wij in 1986 en 1987 honderden miljoenen meer vrijmaken voor het fundamenteel en het basisonderzoek.

Dit brengt mij tot het derde deel van mijn uiteenzetting, met name de problematiek van de fiscale stimuli. Niet voor het fundamenteel onderzoek, maar voor het toegepast wetenschappelijk onderzoek bestaat de strekking om meer fiscale stimuli in te voeren omdat het onze overtuiging is dat dit veeleer de taak is van de bedrijven, van de economische agenten zelf, dan van de overheid, ook al weten wij dat wij ook in de toekomst in subsidies zullen moeten voorzien. Wij menen echter dat fiscale stimuli het toegepast wetenschappelijk onderzoek beter zullen voorhelpen.

De maatregel die wij genomen hebben is vrij eenvoudig: de middelen van het Fonds voor industriële vernieuwing, de zogenoemde vierde functie, gaan wij afschaffen — dit is de belangrijkste maatregel van vermindering van de uitgaven voor het toegepast wetenschappelijk onderzoek — en aanwenden voor de financiering van fiscale stimuli.

Ik ga niet te veel woorden weven rond de projecten die in het verleden door het Fonds voor industriële vernieuwing — vierde functie — werden gefinancierd. De realiteit is dat in het verleden het Fonds voor industriële vernieuwing — vierde functie — een aantal projecten heeft gefinancierd die niet altijd het label van toegepast wetenschappelijk onderzoek verdienden maar die eerder subsidiëringen waren in de reeks van het zoveelste loket dat wij in dit land kennen in verband met economische transfers naar de ondernemingen. De middelen die naar slechts enkele bedrijven gingen, maken wij nu vrij om fiscale stimuli te creëren voor alle ondernemingen, ook de kleine en de middelgrote, die in het verleden niet altijd de mogelijkheid kregen om aanspraak te maken op de hulp van het Fonds voor industriële vernieuwing, vierde functie.

De heer Didden heeft gevraagd wanneer wij met een aantal concrete projecten ter zake naar het Parlement zullen komen. Welnu, mijnheer de Voorzitter, wij zullen twee fiscale stimuli invoeren die een onderdeel vormen van het ontwerp van wet dat wij over enkele weken bij het Parlement indienen. Het is een fiscale wet rond thema's zoals *venture capital funds* en de innovatiemaatschappijen, zaken die vaak te maken hebben met het toegepast wetenschappelijk onderzoek. In het wetsontwerp echter zitten twee bepalingen die specifiek te maken hebben met het wetenschappelijk onderzoek.

De eerste maatregel is het verruimen van de fiscale-aftrekmogelijkheid voor giften gedaan aan wetenschappelijke instellingen of voor projecten inzake wetenschappelijk onderzoek. Tot nu toe kon een privé-persoon 5 pct. van zijn belastbaar inkomen met een maximum van 10 miljoen besteden aan aftrekbare giften. Dit zal in de toekomst 10 pct. zijn, maar met een maximum van 5 miljoen. De 5 pct. wordt dus verhoogd tot 10 pct. maar het maximumplafond van 10 miljoen wordt verlaagd naar 5 miljoen. Op die manier menen wij heel wat meer personen ertoe aan te zetten, gebruik te maken van deze aftrekmogelijkheid van giften voor wetenschappelijk onderzoek.

Ook voor de ondernemingen was er een plafond voor de giften voor wetenschappelijk onderzoek tot 10 miljoen. In de toekomst zal dit plafond wegvallen. Bedrijven en ondernemingen zullen dus ongelimiteerd giften kunnen doen voor projecten voor wetenschappelijk onderzoek.

Deze maatregel heeft eigenlijk tot doel, ik herhaal het, de aftrekbaarheid van giften voor wetenschappelijk onderzoek te verruimen.

De tweede belangrijke maatregel die in de fiscale wet zal worden ingeschreven, is de wijziging van de investeringsaftrekken die er momenteel in België bestaan.

De investeringsaftrek voor wetenschappelijk onderzoek bedraagt 20 pct. In het ontwerp van fiscale wet dat wij bij het Parlement zullen indienen wordt die investeringsaftrek opgetrokken van 20 pct. naar 25 pct. In plaats van een aftrek van 20 pct. te spreiden over minimum drie jaar, zal deze aftrek nu 25 pct. bedragen. Het is een heel belangrijke wijziging. Deze investeringsaftrek van 25 pct. zal echter niet alleen gelden voor materiële investeringen in wetenschappelijk onderzoek dat wordt verricht door bedrijven en ondernemingen in hun eigen bedrijf of onderneming. Hij zal ook gelden voor onderzoekscontracten die bijvoorbeeld door een bedrijf of onderneming worden afgesloten met een universiteit, een industriële hogeschool of een wetenschappelijke instelling. Het probleem tot nu toe was dat de investeringsaftrek enkel gold voor materiële investeringen in een bedrijf of onderneming, wat vrij normaal is. Dat zette er de ondernemingen vaak toe aan zelf materiële investeringen in wetenschappelijk onderzoek te doen en minder een beroep te doen op rechtstreekse onderzoekscontracten met de universiteiten, de industriële hogescholen en de wetenschappelijke instellingen.

Kleine en middelgrote ondernemingen hebben vaak helemaal niet de mogelijkheid om zelf materiële investeringen te doen in wetenschappelijk onderzoek, maar zijn wegens hun dimensie verplicht een beroep te doen op onderzoekscontracten met labo's, met faculteiten, met industriële hogescholen en zo meer.

Een belangrijke nieuwigheid die gegroeid is uit gesprekken met de rectoren van de universiteiten en met de directeurs van de industriële hogescholen, bestaat erin dat in de toekomst die investeringsaftrek ook als basis zal gelden voor de onderzoekscontracten.

Omdat desbetreffend een opmerking werd gemaakt, neem ik de gelegenheid te baat om erop te wijzen dat de aftrekken van 5 en 15 pct.,

naargelang het bureelmaterieel of andere investeringen betreft, uniform zullen worden gemaakt op 11 pct. Aldus zal in de toekomst het moeilijk te maken onderscheid tussen hardware en software in de vorm van investeringen in bedrijven, verdwijnen.

De fiscale stimuli hebben niet tot doel iets te veranderen aan de inspanningen inzake fundamenteel onderzoek. Zij hebben enkel tot doel het Fonds voor industriële vernieuwing, dat, naar ik meen, weinig aarde aan de dijk heeft gebracht, te vervangen door nieuwe fiscale stimuli inzake wetenschapsbeleid waarvan alle ondernemingen in de toekomst zullen kunnen gebruik maken. Wij hebben een overgangperiode ingebouwd die erin bestaat dat de kredieten voor het IWONL, die nog altijd subsidies zijn voor toegepast wetenschappelijk onderzoek, voor het jaar 1987 hoger zijn dan voor 1986, ten einde de geleidelijke invoering van deze fiscale stimuli mogelijk te maken.

Tenslotte, mijnheer de Voorzitter, zal ik in mijn epiloog nog twee bedenkingen maken in verband met het wetenschappelijk onderzoek. In de eerste plaats is er de Europese dimensie. Zonder overdrijven is ons land één van de motoren binnen de Europese Gemeenschap om het Europese budget inzake wetenschappelijk onderzoek op peil te houden en, waar het mogelijk is, te verruimen. Het is een zeer actuele waarde omdat binnen de Europese Gemeenschap het nieuwe onderzoek-kaderprogramma besproken wordt voor de periode 1987-1990. Landen zoals België, Nederland, Denemarken en Luxemburg vormen een hecht blok om te bekomen van de grote lid-staten, namelijk Frankrijk, Duitsland en Engeland, dat een zeer belangrijk bedrag wordt uitgetrokken op het Europese budget voor onderzoeksuitgaven. De kleine landen trachten de grote mogelijkheden duidelijk te maken dat ook zij er belang bij hebben, een voldoende kritische massa te vormen in Europees verband om onderzoeksprojecten tot stand te brengen. Frankrijk, Duitsland en Engeland hebben heden ten dage de neiging om te verklaren dat zij groot genoeg zijn om bepaalde onderzoeksprojecten tot een goed einde te brengen. Zij vinden het niet nodig subsidies toe te kennen binnen de Europese Gemeenschap of binnen een aantal Europese onderzoeksprojecten.

Een tweede opmerking in deze «epiloog» betreft de verschillende standpunten in verband met de verdeling Vlaanderen-Wallonië. Mijnheer de Voorzitter, het is mijn beleidslijn, daar waar ik onevenwichten vaststel, deze weg te werken. Ik heb in dit verband reeds geantwoord naar aanleiding van verschillende schriftelijke vragen die mij zowel in de Kamer als in de Senaat werden gesteld. Ik heb in deze antwoorden gewezen op de rechte trekkingen die wij realiseren in de budgetten van Wetenschapsbeleid. Dit gebeurt telkens als het noodzakelijk is. Gezien het gevorderde uur zal ik geen opsomming geven van elke onderzoeksuitgave. Ik beschik hier trouwens niet over deze cijfers.

Sinds 29 november 1985, de dag waarop ik de eed heb afgelegd, is het mijn bedoeling, met het oog op een evenwichtige verdeling tussen de gemeenschappen en regio's, telkens als ik een onevenwicht vaststel, de juiste verhouding tot stand te brengen voor de verschillende instrumenten van het wetenschappelijk onderzoek.

Mijnheer de Voorzitter, in tegenstelling tot wat sommige collega's hier op de tribune hebben beweerd, blijven wij ondanks de moeilijke tijden voor de openbare financiën, een bijzondere aanpak en een groei voorhouden voor de uitgaven inzake wetenschappelijk onderzoek, vooral inzake de uitgaven voor fundamenteel onderzoek. Daar zijn de cijfers en de feiten onbetwistbaar. Het is ook juist dat wij een beroep doen op de privé-sector en op de ondernemingen om via fiscale stimuli, ervoor te zorgen dat ook zij in het toegepast wetenschappelijk onderzoek hun bijdrage zouden leveren om de opgelopen achterstand in de komende jaren weg te werken. (*Applaus op de banken van de meerderheid.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Vandekerckhove.

De heer Vandekerckhove. — Mijnheer de Voorzitter, ik dank de Vice-Eerste minister voor zijn zeer uitvoerig en zeer gedetailleerd antwoord, wat natuurlijk het gevaar inhoudt dat er dan nog andere vragen rijzen.

Mijnheer de Vice-Eerste minister, werden er voor de begroting 1985 voor het Fonds voor prototypes reserves meegerekend, die eventueel moeten worden afgetrokken?

De heer Verhofstadt, Vice-Eerste minister en minister van Begroting, Wetenschapsbeleid en het Plan. — Mijnheer Vandekerckhove, het Fonds voor prototypes is een begrotingsfonds op titel IV van onze begroting en wordt niet meegeteld in de kredieten. Als wij spreken over 58 miljard, gerectificeerd cijfer voor 1985, dan waren de reserves van het Fonds voor prototypes voor 1985 daar niet in begrepen. Wij merkten dat er voor

1985, 1986 en 1987 in het Fonds voor prototypes steeds een groeiende stijging is van de mogelijke vastleggingsmachtigingen. Wij hebben dus aan het Fonds voorgesteld, al deze reserves en vastleggingen te gebruiken alvorens nieuwe kredieten in de begroting in te schrijven. Wanneer men de begroting van 1986 en van 1987 beoordeelt, moet men de kredieten van titel IV betreffende het Fonds voor prototypes bij de begrotingsmiddelen tellen.

De heer Vandekerckhove. — Mijnheer de Vice-Eerste minister, ik dank u voor die uitleg. Ik vermoedde ook dat het zo was, maar ik wou dit nogmaals van u horen omdat er in 1978 en 1979 ook zo iets gebeurd is en de vrees voor een herhaling in 1985 gegrond was.

Ik heb nog één opmerking. Ik ben erg geïnteresseerd in wat u een juiste verhouding voor de regionale verdeling noemt. U zal toezien op een verdeling volgens de juiste verhouding. Dat zegt niet veel. Wat bedoelt u daarmee?

De heer Verhofstadt, Vice-Eerste minister en minister van Begroting, Wetenschapsbeleid en het Plan. — Voor mij is dat op zijn minst de sleutel die geldt voor de verhoudingen tussen de Gewesten.

De heer Vandekerckhove. — Dank u voor deze toelichting. Wij zullen het controleren, mijnheer de minister.

De Voorzitter. — Het incident is gesloten.

L'incident est clos.

INTERPELLATIE VAN DE HEER SOMERS TOT DE HEER COENS, MINISTER VAN ONDERWIJS, OVER «DE ONDULDBARE MISBRUIKEN TOT POLITIEKE DOELEINDEN IN HET VRIJ, GESUBSIDIEERD KATHOLIEK ONDERWIJS EN DE MAATREGELEN DIE HIJ NEEMT OM DE LEERKRACHTEN, DE DIRECTIES EN DE INRICHTENDE MACHTEN OP HUN DEONTOLOGISCHE PLICHTEN TE WIJZEN»

INTERPELLATION DE MM. SOMERS A M. COENS, MINISTRE DE L'EDUCATION NATIONALE, SUR «LES ABUS INTOLERABLES, A VISEES POLITIQUES, DANS L'ENSEIGNEMENT LIBRE SUBVENTIONNE CATHOLIQUE ET LES MESURES QU'IL PREND POUR APPELER L'ATTENTION DES ENSEIGNANTS, DES DIRECTIONS ET DES POUVOIRS ORGANISATEURS SUR LEURS OBLIGATIONS DEONTOLOGIQUES»

De Voorzitter. — Aan de orde is de interpellatie van de heer Somers tot de heer Coens, minister van Onderwijs, over «de onduldbare misbruiken tot politieke doeleinden in het vrij, gesubsidieerd katholiek onderwijs en de maatregelen die hij neemt om de leerkrachten, de directies en de inrichtende machten op hun deontologische plichten te wijzen».

Het woord is aan de interpellant.

De heer Somers. — Mijnheer de Voorzitter, we hebben het met deze interpellatie vrij gemakkelijk!

We hebben immers over dezelfde aangelegenheid — «laakbare praktijken in het vrij gesubsidieerd katholiek onderwijs, waarbij sommige inrichtende machten, directies en leerkrachten partijpolitieke propaganda in hun scholen voeren en hun studenten laten misbruiken voor CVP-hersenspoelingen» — reeds geïnterpelleerd en geprotesteerd in 1977.

Vandaag — bijna tien jaar later — moeten we opnieuw vaststellen dat sommige ontspoorden uit het katholiek vrij middelbaar onderwijs zich opnieuw lenen tot dit verzuim van hun deontologische plichten.

De feiten zijn volgens mij erger maar van dezelfde aard. Indertijd werd mijn interpellatie gehouden in de Kamer, nu in de Senaat, en ze is gericht tot een ander minister van Onderwijs.

Zij die na tien jaar opnieuw deontologisch zondigen zijn echter dezelfde leerkrachten en dezelfde inrichtende machten en directies — al is hun aantal merkbaar kleiner geworden — met de medewerking van dezelfde partijpolitieke verantwoordelijken.

We betreuren dan ook dat ze hervallen in hun vergissingen. Het heeft — althans in mijn arrondissement — wel tien jaar geduurd, maar ze hervallen en op een meer open wijze en met minder schroomvalligheid!

De heer Henrion, ondervoorzitter, treedt als voorzitter op

De tussenkomst van de toenmalige minister heeft dus een merkbaar resultaat geboekt en we hopen dat door de bemiddeling en door het gepast optreden door de huidige minister nog een beter resultaat kan worden bekomen, zodat de recivisten nu definitief hun laakbare praktijken laten varen.

Mijnheer de minister, sommige collega's beweren dat ik bij de duivel te biechten kom, maar dat geloof ik niet. Tenslotte wordt niet iedereen minister en mag men verwachten dat voor hem «laakbare praktijken» laakbaar blijven, uit welke partijpolitieke stal hij ook moge komen.

Daarom wil ik u de feiten kort schetsen om aldus te voorkomen dat u eenzijdig zou worden voorgelicht over wat zich te Mechelen heeft voorgedaan, zodat u als behoeder van ons onderwijs en van alle onderwijsnetten de passende initiatieven zou kunnen nemen.

Tien jaar geleden verliep het aldus. Ter gelegenheid van de Europese verkiezingen kwam de eerste kandidaat van de CVP voor de euroverkiezingen, de heer Leo Tindemans, het woord voeren in de vrije gesubsidieerde katholieke onderwijsinstellingen. Studenten van de eindjaren uit het katholieke middelbaar onderwijs werden in 1977 verplicht tijdens en/of aansluitend op de lesuren deze partijpolitieke meetings bij te wonen. Het hoeft niet te worden gezegd dat heel wat van deze studenten stemgerechtigden waren. Dit partijpolitiek gedoe werd dan nog voorgesteld als een uitzonderlijke gelegenheid voor de eindejaarsstudenten om zich staatsburgerlijk te scholen en enig verheven inzicht te verwerven in het Europese gebeuren.

Na 10 juni 1977, na de euroverkiezingen, hebben noch de heer Tindemans, noch zijn partijgenoten, toespraken, rondgangen van deze omvang en organisatie meer gehouden voor de eindejaarsstudenten, voor hun staatsburgerlijke opvoeding, voor hun inzichten in het Europese gebeuren, voor hun algemene vorming, in de scholen van het katholiek gesubsidieerd vrij onderwijs en tijdens de lesuren...

De heer Luyten. — Daarna ging hij de markten doen.

De heer Somers. — De verkiezingen waren voorbij en het is duidelijk dat het hier ging om partijpolitieke propaganda en om laakbare feiten!

Vandaag heeft men het anders aangepakt! De inrichters blijven dezelfde: Ivovo, studiedienst van de CVP, en de plaatselijke CVP-aanhang. Ze organiseren de politieke meetings niet meer in de scholen tijdens de lesuren! De partijpolitieke propaganda blijft schijnbaar buiten de scholen!

Hoe gaat men dan te werk? Bepaalde verantwoordelijken uit het katholiek vrij gesubsidieerd onderwijs plannen samen met Ivovo en CVP-verantwoordelijken schijnbaar zeer onschuldige praatstoelmiddagen waarop men Eerste minister Wilfried Martens en de heer Jef Houthuys van het ACV uitnodigt. Die zullen wel zorgen dat de eindejaarsstudenten in de juiste politieke kanalen worden gemanipuleerd. Tussenin laat men ook de priester Phil Bosmans van de Bond zonder naam komen en Manu Verreth van het Mechels Miniatuurtheater en kardinaal Danneels. De praatstoelmiddagen worden georganiseerd buiten de scholen en het gesprek wordt geleid door een bekend moderator, Etienne Van den Berghe.

De praatstoelmiddagen worden ingeleid door volksvertegenwoordiger Luc Van den Brande, kwestie van eens in het zoeklicht te komen in het gezelschap van prominente personen uit de politieke, de artistieke, de liefdadige, de kerkelijke en de syndicale wereld.

Openlijk, zoals we via folders leren, worden de praatstoelmiddagen georganiseerd door Ivovo en de «Vrienden van kamerlid Luc Van den Brande».

Waar in 1977 de partijpolitieke propaganda openlijk en brutaal door de scholen en de inrichtende machten zelf werd georganiseerd, wat heel wat protest uitlokte bij ouders van studenten, de studenten zelf en de leerkrachten, tracht men nu kritiek te voorkomen en de laakbare feiten te camoufleren en te verdoezelen. Dit bewijst dat men weet dat men te ver gaat! Maar ondanks dit vooropgezet spel blijkt heel vlug dat men te doen heeft met een aanslag op het deontologisch fatsoen en dit met voorbedachten rade en na de waarschuwing van de minister van Onderwijs, zij het dan 10 jaar geleden.

Ondanks de schijn en de camouflagepogingen kwam al vlug de politieke aap uit de mouw. Na protestacties van, onder meer de Vujo, kon de heer Luc Van den Brande niet nalaten zijn praatstoelmiddagen in een persinterview te verdedigen als een onschuldig gedoe, waarbij zijn partij

en hijzelf, de laatstejaarsstudenten uit de vrije Mechelse scholen de kans willen geven eens 'n keertje te praten over alles en nog wat, met iemand die hijzelf boeiend vindt of persoonlijk erg waardeert.

Het is natuurlijk fout te veronderstellen dat hij buiten zijn onbaatzuchtige bedoelingen ook nog partijpolitieke bedoelingen heeft, zoals in de jonge geesten verwarring te brengen inzake eventuele bindingen van de CVP met personen met wie geen bindingen bestaan of zouden mogen bestaan. De CVP wil hier natuurlijk niet de sympathie of waardering die jonge christelijke mensen koesteren voor prominenten uit de kerk, de liefdadigheid, de artistieke wereld, overplanten op een partij of in het Mechels geval op een voorman van de CVP! Wie dat vindt, ziet spoken. Mijnheer de minister, we willen deze zaak met de grootse sereniteit benaderen, omdat u weet dat ik, zeker zoveel als u, bekommerd ben om het katholiek vrij gesubsidieerd onderwijs.

Door familietraditie ben ik sterk met het onderwijsnet verbonden. Ik denk aan grootvader, vader, schoonvader en schoonbroer. Als directeur, schoolhoofd, leerkracht of bewust voorstander hebben zij in de scholen gestaan met volle eerbied voor de ontplooiingskansen en het bestaansrecht van de andere onderwijsnetten in antwoord op de pluriforme filosofische en wijsgerige samenleving die in Vlaanderen en in het Belgisch staatsbestel bestaat.

Welke feiten klagen we dan aan en waar wordt het deontologisch fatsoen door sommige inrichtende machten, schooldirecties en leerkrachten met voeten getreden? We klagen niet aan dat de CVP praatstoelmiddagen organiseert, zelfs niet voor stemgerechtigde eindejaarsstudenten, die op zagezegd vrijwillige basis hieraan deelnemen. We klagen niet aan dat men onbaatzuchtig prominente figuren aan het woord laat voor de katholieke scholen. We klagen zelfs niet aan dat de CVP persoonlijkheden in haar politieke val lokt en ze misbruikt voor partijpolitiek belang, hoewel we het onfatsoenlijk vinden dat de «Vrienden van Luc Van den Brande» kardinaal Danneels en Phil Bosmans in deze aangelegenheid betrekken en politiek compromitteren. We vinden het pijnlijk dat sommige directies en leerkrachten bij de neus worden genomen door de zagezegde onbaatzuchtigheid en nu moeilijk kunnen terugkrabbelen aangezien ze zich hebben geëngageerd voor de praatstoelmiddagen en hun studenten lieten inschrijven: 50 frank voor een drankje en een broodje per middag en vijfmaal een krentenkoek met een kop chocolademelk als beloning. We weten dat men mensen heeft misleid. Dat heeft bij velen de achting voor de inrichters sterk verminderd. De politieke neutraliteit van het katholiek onderwijs werd geschaad.

We klagen echter wel aan dat inrichtende machten, leerkrachten en in sommige gevallen de verantwoordelijke directeur propagandapamfletten voor de partijpolitieke praatstoelmiddagen van de CVP in de klassen tijdens de lesuren ronddelen en een oproep richten tot de eindejaarsstudenten om deel te nemen aan deze politieke meetings. Wij klagen aan dat een CVP-bestuurslid, voorzitter van een oudercomité, dit mag doen tijdens de lesuren. We klagen aan dat onderwijsverantwoordelijken inschrijvingen noteren tijdens de lesuren en in de klaslokalen opdat de studenten kunnen genieten van de onbaatzuchtige gesprekken van Luc Van den Brande. We klagen aan dat leerkrachten hun moreel gezag en hun leeropdracht misbruiken door — in sommige gevallen in klasverband — de studenten onder begeleiding te vergezellen naar deze politieke manifestaties en er bewakingsopdrachten te vervullen opdat alles netjes verloopt en de beïnvloeding via de leeropdracht zo ruim mogelijk is. De studenten komen vrijwillig, zegt dan een woordvoerder van de «Vrienden van Luc Van den Brande».

Dit zijn onduidelijke praktijken, waarbij men onder morele dwang en het misbruik van de leeropdracht de katholieke onderwijsinstellingen misbruikt voor partijpolitieke propaganda, wat indruist tegen de deontologische plichten die de onderwijsinstellingen, directies en leerkrachten dienen te vervullen.

We klagen deze praktijken aan omdat ze de specificiteit van het katholiek onderwijs in het gedrang brengen, omdat ze de erecode inzake de neutrale houding, die elk onderwijsnet dient te huldigen, verbreken en omdat ze een verdere politisering van onze maatschappij in de hand werken. De politieke vrienden van Luc Van den Brande en de ontspoorden uit het katholiek onderwijs maken misbruik van het katholiek onderwijs en men misbruikt de ontvankelijkheid van jonge mensen, wat totaal in tegenspraak is met de filosofische en pedagogische opdracht en de wetenschappelijke objectiviteit, die een schoolinstituut moeten sieren.

Mijn keuze en die van vele leerkrachten en ouders is de keuze van een katholieke school en niet van een CVP-school! De katholieke scholen, die hun poorten openzetten voor partijpolitieke propaganda, krijgen een andere specificiteit dan die welke men ons tracht voor te houden: ze

worden namelijk scholen waar men jonge mensen tracht op te leiden tot kritiekloze-CVP-aanhangers. Het katholiek onderwijs heeft inderdaad andere belangen te verdedigen dan de CVP-partijbelangen.

Wat we de jongste weken te Mechelen mochten meemaken onder impuls van sommige verdwaasde schoolverantwoordelijken, kadert ten volle in wat de wet «laakbare feiten» noemt! Elke politieke propaganda is verboden in de onderwijsinrichtingen ingericht door openbare personen en in de gesubsidieerde vrije inrichtingen voor onderwijs overeenkomstig hoofdstuk IX — verbod van laakbare praktijken —, artikels 41 tot 44 van de wet van 29 mei 1959 tot wijziging van sommige bepalingen van de onderwijswetgeving.

De gevoerde propaganda — hoe fijn verpakt ze in deze aangelegenheid ook moge zijn — druist in tegen de principes inzake de specificiteit van het katholiek onderwijs, zoals dit werd vastgesteld in het statuut en het reglement van het personeel van het katholiek onderwijs. Het is op 12 juli 1977 tot stand gekomen uit de besprekingen tussen de beroepsorganisaties en de vertegenwoordigers van de inrichtende machten van het katholiek onderwijs. Dit statuut wijst onder meer elke partijpolitiek in de school van de hand. Artikel 25 van het algemeen reglement van het personeel van het katholiek onderwijs bepaalt immers dat elke politieke propaganda op school verboden is.

Mijnheer de minister, het is mijn taak en ook de uwe het katholiek onderwijs tegen deze laakbare CVP-praktijken te beschermen. Het klerikaal triomfantisme dat schijnbaar nog rondspookt in de hoofden van sommige verantwoordelijken, die geen onderscheid wensen te maken tussen een christelijke levensopvatting en de tijdelijke belangen van een politieke partij, die zich christelijk noemt en een aftands lekenklerikalisme in het leven wil roepen, is in elk geval onaantvaardbaar en gevaarlijk. In hun verbeelding zien sommigen de katholieke school als een kweekschool voor lagere partijpolitieke belangen, die ze verwarren met «de ziel van het kind». Dat is ziekelijk, maar ook verontrustend, zowel voor de inrichtende machten die het doorzicht hadden zich niet te laten «vangen» door de praatstoelmiddagen te Mechelen, als voor de directies en/of leerkrachten die weigerden de ratten van Mechelen te volgen, als voor de studenten en de ouders die zich bedrogen voelen.

We moeten u dan ook met aandrang vragen tegen deze praktijken op te treden, de onderwijswetgeving toe te passen en deze aangelegenheid voor de bevoegde commissie te brengen om aan dit partijpolitiek misbruik van het katholiek middelbaar onderwijs een einde te maken en zeker een herhaling voor de toekomst te vermijden.

Het kan toch niet dat een voorzitter van een oudercomité, eindejaarsstudenten tijdens de lesuren gaat ronselen om aan deze politieke meetings deel te nemen omdat ze toevallig bestuurslid is van de CVP. Niemand ontzegt een directeur of een leerkracht, het recht op een politieke overtuiging en het recht om die bewust uit te dragen, maar niet in de klaslokalen en tijdens de lesuren.

En dat men niet kome aandragen met de bewering dat de scholen gebrek maakten van een unieke onbaatzuchtige gelegenheid om prominente persoonlijkheden aan het woord te laten voor hun eindejaarsstudenten. Men gaat toch niet beweren dat de katholieke scholen kardinaal Danneels of Phil Bosmans niet aan het woord kunnen laten komen voor hun eindejaarsstudenten zonder daartoe een beroep te moeten doen op een CVP-kamerlid of op zijn vrienden.

We zijn de mening toegedaan dat de katholieke scholen, hun directies en hun leerkrachten wel voldoende creativiteit aan den dag kunnen leggen om zinvolle, vormende initiatieven voor hun studenten uit te dokteren zonder daarbij een beroep te moeten doen op een CVP-voorman, die als tegenprestatie wat publiciteit krijgt bij deze jonge kiesgerechtigden en bindingen laat vermoeden — en ik herhaal het uitdrukkelijk — die er niet zijn of die er niet zouden mogen zijn.

Mijnheer de minister, wij protesteren met klem tegen de vermenging van geloof en politiek en klagen de schoolverantwoordelijken en de leerkrachten aan die partijpolitieke propaganda voeren tijdens de lesuren. We zijn ervan overtuigd dat u het katholiek onderwijs niet langer zal laten misbruiken en dat u deze laakbare praktijken niet zal blijven dulden.

Daarom vragen we u: ten eerste, welke maatregelen heeft u getroffen om verdere misbruiken te voorkomen?

Ten tweede, is u op de hoogte van de plannen, onder meer van de vereniging die u beter kent dan ik, die de aangeklaagde feiten organiseert in het katholiek onderwijs in heel Vlaanderen? Wat zal u doen om deze laakbare praktijken van partijpolitieke propaganda in de scholen tegen te gaan?

Ten derde, voelt u zich niet verplicht sancties te treffen tegen inrichtende machten, directies en/of leerkrachten die ook reeds in het verleden — in 1977 — gelijkaardige laakbare daden hebben verricht en nu — ondanks vroegere terechtwijzingen — opnieuw zondigen tegenover hun deontologische plichten en zelfs bedreigingen van broodroof uiten tegen personen die hun partijpolitieke propaganda in de scholen afkeuren?

De heer Leemans treedt opnieuw als voorzitter op

Wat te Mechelen in sommige katholieke middelbare onderwijsinstellingen gebeurt, is grof en onbetamelijk. Indien u niet gepast — ik aanvaard dat u dit tactvol doet — en niet onmiddellijk optreedt, is u er persoonlijk verantwoordelijk voor dat in heel Vlaanderen op korte tijd dezelfde laakbare praktijken worden georganiseerd en dat het katholieke onderwijs ernstig wordt gecompromitteerd en geschaad. (*Applaus op de banken van de Volksunie.*)

De Voorzitter. — Mijnheer Pataer, wenst u nog het woord te voeren?

De heer Pataer. — Ja, mijnheer de Voorzitter.

De heer Seeuws. — De heer Pataer wenst te vragen of de minister de politieke lat iets meer gelijk wil leggen.

De Voorzitter. — U hebt maximum tien minuten, mijnheer Pataer, en liever had ik dat vijf minuten zouden volstaan.

De heer Pataer. — Voorzitter, ik ben niet van Mechelen, ik lees niet de regionale pagina's van de kranten die in het Mechelse verschijnen. Ik wil de heer Somers enkel geloven. Als de feiten zijn zoals hij ze gescherst heeft, zullen sommige collega's er moeite mee hebben, deze laakbaar te noemen want er klopt iets niet: de opdracht van de scholen inzake opvoeding en onderricht staat frontaal in tegenstelling met de feiten die de heer Somers heeft aangebracht.

De heer De Bondt. — Als de feiten juist zijn ... Het was een hypothetisch betoog.

De heer Luyten. — Ik kan de feiten bevestigen en mij geloof de heer De Bondt beslist.

De heer Pataer. — Ik vind dit een gelegenheid om enkele andere punten aan te stippen die daar ook mee te maken hebben. Allereerst een suggestie voor de heer Somers. Het komt mij voor dat hij, alvorens de minister te interpellieren, er goed aan zou doen de koepel van de organisatie van de inrichtende machten van het katholiek vrij onderwijs over deze zaak aan te spreken, wat jammer genoeg niet in de Senaat kan gebeuren. Ik meen trouwens dat de verantwoordelijken van het vrij onderwijs nog eerder moeten worden aangesproken dan de minister. Ik hoef de minister niet te verdedigen maar ik wil wel enkele suggesties doen. Ik vind namelijk dat de heer Somers op één punt enigszins fout zit, namelijk waar hij zegt dat het katholiek onderwijs neutraal dient te zijn. Katholiek onderwijs is per definitie niet neutraal.

De heer Luyten. — Hij heeft gezegd dat men geen partijpolitiek mag voeren.

De heer Pataer. — Ik heb het zo niet genoteerd. Ik wil de correctie erbij nemen. Ik wil alleen maar zeggen dat het vrij onderwijs niet neutraal is — ik behoor tot degenen die dat betreuren — en ik kan mij best indenken dat men vanuit die niet-neutraliteit gemakkelijk tot dergelijke deviaties komt. Dat is het gevolg van een situatie die dieper ligt dan wij ons hier kunnen voorstellen.

Ten tweede — ik richt mij hier wel tot de minister —, wijst deze problematiek erop dat het dringend noodzakelijk is eindelijk werk te maken van een degelijk statuut voor de leerkrachten in het vrij onderwijs, want dat bestaat nog altijd niet. Dat werd beloofd tegen 1 september

van dit jaar. Ik heb u daarover geïnterpelleerd enkele maanden geleden. Ik meen — ook de heer Somers heeft hier een verband gelegd — dat een niet-ordentelijke regeling van dat soort van incidenten minstens te maken heeft met het nog altijd niet-bestaan van een ernstig statuut voor de leerkrachten in het vrij onderwijs dat hun de nodige garanties moet geven om gerespecteerd te worden in hun politieke opvatting. Dat is enorm belangrijk.

Ten derde, het is evident — het gaat over de grond van de zaak, ik hoop dat het zo wordt begrepen door de verantwoordelijken van het katholiek onderwijs — dat men meer « pedagogische schroom » — dat is een uitspraak van monseigneur Daelemans — zou moeten in acht nemen in dat net van het onderwijs. Het is ook mijn ervaring dat dit té weinig gebeurt. Misschien zijn de feiten in Mechelen daar illustratief voor.

Om deze problematiek enigszins te verruimen wil ik er nog de aandacht op vestigen dat er nog andere zaken gebeuren in het onderwijs, niet alleen in het vrij onderwijs die, vanuit diezelfde nodige « pedagogische schroom », *conferate* monseigneur Daelemans, moeilijk door de beugel kunnen.

Persoonlijk stoort mij vrij sterk de wijze waarop de heer André Leysen, de voorzitter van het Verbond van Belgische ondernemingen — niet onmiddellijk iemand van partijpolitiek katholieke signatuur —, spreekt wanneer hij in een school wordt uitgenodigd voor een lezing, al dan niet in lesverband.

De heer Luyten. — Dat is voor de civieke opvoeding.

De heer Pataer. — Ik heb daarover mijn twijfels. Wanneer ik de samenvatting van de toespraken van de heer Leysen lees, heb ik de indruk dat dit toch allemaal niet zo onschuldig is. Ik stel vast dat hij tijdens zijn ronde van Vlaanderen de onbevungen geesten — leerlingen zijn per definitie onbevungen — graag wil confronteren met zijn opvattingen over de *spirit of the free enterprise*. Ik twijfel er erg aan of dit wel voldoende strookt met de neutraliteit die zou moeten aanwezig zijn in het katholiek onderwijs en die in elk geval zou moeten aanwezig zijn in het officieel onderwijs. Ik dacht dat deze ronde van Vlaanderen van de heer Leysen niet beperkt was tot het vrij onderwijs.

Tenslotte zie ik in dezelfde sfeer het nogal bedenkelijk fenomeen uitbreiding nemen van het oprichten van zogenoemde mini-ondernemingen in de rand van de onderwijsinstellingen, daartoe sterk gestimuleerd door het Instituut van de onderneming, een mantelorganisatie van het VBO. Niet alleen de CVP heeft mantelorganisaties. Onder het patronaat van het patronaat worden in de scholen mini-ondernemingen opgezet die niet zo onschuldig zijn als zij op het eerste gezicht lijken.

Ik heb doelbewust het onderwerp van de interpellatie van de heer Somers willen verruimen omdat ik van oordeel ben dat de zonden waarover collega Somers heeft gesproken zich blijkbaar ook nog op andere momenten, in hoofde van andere personen voordoen in beide onderwijsnetten. (*Applaus op de banken van de Volksunie en van de SP.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan minister Coens.

De heer Coens, minister van Onderwijs. — Mijnheer de Voorzitter, het is evident dat, wanneer een interpellatieverzoek wordt ingediend en ontvankelijk wordt verklaard, de bevoegde minister een antwoord dient te geven op de interpellatie. Het is uiteraard ook passend dat deze interpellatie wordt beluisterd en dat daarop een antwoord wordt gegeven. Dat zal ik ook doen: zakelijk, kort en duidelijk als minister van Onderwijs.

Ik heb kennis van kranteberichten en van wat hier werd aangebracht. Het zijn niet zozeer feiten; het is een intentieproces.

Het gaat om een activiteit in Mechelen, buiten de schooluren en buiten de schoolmuren. Daarop heb ik geen enkele controle en ik heb ook geen bevoegdheid voor deze activiteit. Alleen om praktische redenen lijkt het mij ondenkbaar dat een Eerste minister die toch een zeer zwaar gevulde agenda heeft, regelmatig dit soort voordrachten — dat hem hier in het kader van een intentieproces wordt verweten — zou geven.

De bepalingen van de Schoolpactwetgeving, meer in het bijzonder artikel 44, verbieden elke politieke activiteit, propaganda en handelsactiviteit in elke school, of het nu om een officiële school, of om een gesubsidieerde school gaat. Wanneer bepaalde zaken zich voordoen en er een officiële klacht wordt neergelegd, dan wordt deze onderzocht via de geëigende kanalen, met name de inspectie, en worden eventueel de

nodige sancties getroffen. Omtrent wat hier werd voorgesteld in het kader van een intentieproces is mij geen enkele klacht bekend. (*Applaus op de banken van de CVP.*)

De Voorzitter. — Tot besluit van deze interpellatie heb ik twee moties ontvangen.

De eerste, ingediend door de heren Van Ooteghem en Van In, luidt:

« De Senaat,

Gehoord de interpellatie van de heer Somers en het antwoord van de minister,

Vraagt de minister van Onderwijs een einde te maken aan de laakbare praktijken waarvan sprake in de interpellatie. »

De tweede, ingediend door de heren De Kerpel, Willemsens en Antoine, luidt:

« De Senaat,

Gehoord de interpellatie van de heer Somers en het antwoord van de heer Coens, minister van Onderwijs,

Gaat over tot de orde van de dag. »

« Le Sénat,

Ayant entendu l'interpellation de M. Somers et la réponse de M. Coens, ministre de l'Education nationale,

Passe à l'ordre du jour. »

Nous procéderons ultérieurement au vote sur la motion pure et simple, qui bénéficie de la priorité.

Wij stemmen later over de eenvoudige motie, die de voorrang heeft.

L'incident est clos.

Het incident is gesloten.

INTERPELLATION DE M. PECRIAUX A M. DAMSEAUX, MINISTRE DE L'EDUCATION NATIONALE, SUR « LES MESURES A PRENDRE DES LA FIN DE LA PRESENTE ANNEE POUR PERMETTRE A LA CINEMATHEQUE ROYALE DE BELGIQUE DE RETROUVER DES CONDITIONS NORMALES DE FONCTIONNEMENT »

INTERPELLATIE VAN DE HEER PECRIAUX TOT DE HEER DAMSEAUX, MINISTER VAN ONDERWIJS, OVER « DE MAATREGELEN DIE VOOR HET EINDE VAN DIT JAAR GENOMEN MOETEN WORDEN OM HET KONINKLIJK FILMARCHIEF VAN BELGIE IN STAAT TE STELLEN ZIJN WERKING IN NORMALE OMSTANDIGHEDEN VOORT TE ZETTEN »

M. le Président. — L'ordre du jour appelle l'interpellation de M. Péciaux à M. Damseaux, ministre de l'Education nationale, sur « les mesures à prendre dès la fin de la présente année pour permettre à la Cinémathèque royale de Belgique de retrouver des conditions normales de fonctionnement ».

La parole est à l'interpellateur.

M. Péciaux. — Monsieur le Président, l'occasion m'a été donnée, par le biais d'une question orale, d'interroger M. Damseaux, ministre de l'Education nationale, à propos de la crise à la Cinémathèque royale de Belgique.

Je rappelais à M. le ministre qu'aucune indexation ne lui étant accordée depuis cinq ans, et sa subvention dans le budget pour 1985 ayant été amputée de 44 p.c., la Cinémathèque royale connaît la crise la plus grave de son histoire.

Je rappelais également que le ministre du Budget venait de refuser l'inscription d'un crédit supplémentaire, en précisant qu'il appartenait au ministre de tutelle d'envisager l'introduction de nouvelles propositions, dans le cadre de son budget 1986.

Je demandais à MM. les ministres de l'Education nationale ce qu'ils envisageaient de faire pour permettre à la Cinémathèque de satisfaire à ses besoins.

Dans votre réponse, monsieur le ministre, vous me signaliez que, s'il est vrai que la subvention pour 1985 était ramenée de 30 à 17 millions, il convient cependant de savoir que, fin 1983, il y avait un boni de 21 millions et que, dans le courant de 1985, l'institution avait décidé, sans concertation, d'acheter un immeuble de 20 millions.

Mais revenons au problème.

La réponse que vous avez bien voulu nous communiquer, monsieur le ministre, semble contourner les difficultés. A mon avis le boni dont vous parlez est purement comptable, il a été obtenu en ajoutant d'autorité, au bilan de la Cinémathèque, le montant d'une subvention qui n'avait pas été reçue au 31 décembre 1983.

Vous vous gardez bien, d'ailleurs, de parler du bilan au 31 décembre 1984, le dernier, avant que la décision ait été prise de supprimer près de la moitié de la subvention.

Il est vrai que la Cinémathèque royale a acheté en 1984, et non dans le courant de l'année 1985 comme vous le dites dans votre réponse, le principal dépôt de films qu'elle occupait depuis plusieurs années. Ce dépôt était mis en vente, et les investissements effectués ainsi que le coût de déménagement représentent à peu près le prix d'achat.

La Cinémathèque ne s'est pas concertée avec ses ministres de tutelle à ce propos car ses statuts, d'ailleurs approuvés par le gouvernement, prévoient expressément que « l'achat d'immeubles nécessaires à la réalisation du but de l'institution est du ressort de son conseil d'administration », qui en a valablement délibéré.

Dès lors, la situation doit être redressée. Pour ce faire, il est d'abord urgent que la Cinémathèque retrouve, soit par voie du feuillet d'ajustement, soit par une inscription au titre II, les 13 millions qui lui ont été enlevés injustement l'an dernier, et que vous-même avez tenté de rétablir, comme le montre la lettre adressée au ministre du Budget de l'époque, reconnaissant ainsi le bien-fondé de la position de la Cinémathèque royale.

Il faudrait, par ailleurs, indexer la subvention de la Cinémathèque, restée inchangée depuis six ans, à l'inverse des subventions d'autres organismes biculturels. Cela représente une péréquation de 37 p.c. Compte tenu du prix de la pellicule vierge, qui a triplé depuis 1980, soit une dépense annuelle supplémentaire de 10 millions, c'est de 49 millions dont devrait disposer la Cinémathèque pour retrouver son pouvoir d'achat de 1981, sans adaptation aucune de ses moyens d'action.

Or, depuis cette date, les charges et les responsabilités se sont considérablement accrues : nombre de films conservés multiplié par deux, programmation de la nouvelle salle réservée aux films muets qui reste unique au monde, deux dépôts spécialement conçus et climatisés pour la conservation des films en couleur. Ceci implique le reclassement de toute la collection, c'est-à-dire plus ou moins 400 000 boîtes de films. Enfin, nouvelles et importantes acquisitions de films inflammables, éminemment périssables, à recopier au plus vite sur pellicule de sécurité.

Dans ce contexte, voici un exemple éloquent. Cette année même, le service cinématographique du département a demandé d'entreposer, de toute urgence, ce qu'il restait des films inflammables produits par le ministère de l'Education nationale depuis le début de son activité cinématographique. Ces films, pour la plupart belges et parfois en exemplaire unique, ont séjourné, pendant plus de trente ans, dans des dépôts construits à grands frais par le ministère des Travaux publics et dont la climatisation n'a jamais fonctionné convenablement.

La Cinémathèque royale a accepté, sans hésitation, d'abriter ces films en voie de désintégration dans des locaux dont l'humidité est quotidiennement contrôlée, mais, pour l'instant, il est impossible pour elle d'aller au-delà, alors que près de deux mille films, sur support inflammable des collections de la Cinémathèque, attendent, faute d'argent et de personnel, leur report sur pellicule de sécurité.

D'autres cas pourraient être cités. Ainsi, en 1984, la Cinémathèque a découvert à Petit-Rechain un trésor de films muets. Ces films, dont certains sont en copie unique au monde, attendent également d'être sauvés, comme attendent les films du Musée d'Afrique centrale de Tervueren ou ce qui reste des films des archives de la Ville de Bruxelles.

Ce qui précède illustre l'étendue et la complexité des problèmes liés à la conservation des films. En Belgique, seule la Cinémathèque royale possède l'expérience en la matière. Ses moyens d'action sont cependant dérisoires comparés à ceux dont jouissent les cinémathèques des pays voisins, dont les collections ne sont pas plus riches que les nôtres.

En 1988, la Cinémathèque fêtera son cinquantième anniversaire. Pendant ce demi-siècle, elle a rassemblé une collection de films, enviable et

convoitée dans le monde entier, sans jamais se départir d'une politique de rigueur qui anticipait beaucoup sur celle prônée à Val-Duchesse.

On ne peut croire que le gouvernement n'ait pas la volonté de donner à la Cinémathèque royale les moyens nécessaires au maintien de son patrimoine et de sa réputation à l'étranger.

Monsieur le ministre, le temps n'est-il pas venu de reconnaître, en Belgique aussi, l'importance de la Cinémathèque royale de Belgique ? Dès lors, j'aimerais que M. le ministre de l'Education nationale veuille bien nous dire ce qu'il entend réaliser, dans le cadre de son budget 1986 et de son budget 1987.

M. le Président. — La parole est à M. Damseaux, ministre.

M. Damseaux, ministre de l'Education nationale. — Monsieur le Président, la Cinémathèque royale de Belgique a été constituée en établissement d'utilité publique en 1965, après liquidation d'une ASBL qui portait le même nom, et reconnue par le ministre de la Justice le 2 décembre 1965, ce qui ne lui ôte en aucune façon son caractère d'entreprise privée.

Depuis 1981, l'Etat belge lui attribue chaque année une subvention de 30 millions, sauf en 1985, année au cours de laquelle la subvention a été exceptionnellement réduite à 17 millions. Le montant de 30 millions sera rétabli en 1986. La réduction de 13 millions résultait de l'examen des comptes de l'institution laissant apparaître un boni comptable cumulé de 19 millions en 1982 et de 21,2 millions en 1983. Je n'ai pas cité l'année 1984 pour la simple raison que le chiffre de cette année-là ne figure pas dans la note qui m'a été remise.

La réduction était nécessaire afin de résoudre les problèmes que connaissent à l'époque le Centre belge de documentation musicale ainsi que la Chapelle musicale Reine Elisabeth.

Accessoirement, il y a lieu d'observer que les subventions de l'Etat sont destinées à couvrir des frais réels de fonctionnement — et c'est peut-être à ce niveau que se situera la discussion — et non à constituer des réserves capitalisables suite aux bonis des exercices précédents.

En 1984-1985, la Cinémathèque a décidé d'acquérir un immeuble devant servir d'entrepôt : cet achat devait permettre d'économiser en frais de fonctionnement le loyer annuel de 1,7 million. Il a été réalisé sans aucune demande d'accord ni de subvention quelconque auprès des ministres de l'Education nationale.

Il apparaît clairement que la Cinémathèque bénéficiait de réserves importantes et que les subventions de 30 millions allouées depuis 1981 étaient largement supérieures aux besoins.

Les souhaits actuels des responsables de cette institution sont d'obtenir une indexation pure et simple du montant accordé en 1981, indexation qui, selon eux, conduirait à une somme approximative de 49 millions.

L'examen des comptes de 1985 de la Cinémathèque fait apparaître que cette institution doit encore payer des montants importants d'environ 11 millions 594 000 francs, dont 8 millions à l'administration de la TVA. Je n'interviens pas dans ce différend qui oppose le ministère des Finances à la Cinémathèque. Le ministère prétend, en effet, que la Cinémathèque récupérerait la TVA alors qu'elle ne facture rien !

Indépendamment de l'achat de l'immeuble, la Cinémathèque a encore fait d'autres investissements, de près de 1,85 million, pour l'aménagement d'un dépôt « couleur » et d'environ 1,5 million pour l'achat de livres et de matériel de documentation.

Sans contester l'autonomie du conseil d'administration, les ministres de l'Education nationale ne peuvent admettre que des subventions de fonctionnement, en titre I, aient été transformées en quelque sorte en subventions-capital, en titre II, sans que l'accord des ministres de l'Education nationale ait été requis. Modifier les allocations de fonctionnement en allocations de capital n'est pas une opération courante qui ressortit à l'autonomie d'un conseil d'administration !

En outre, la Cinémathèque développe ses activités, ce qui est certes très louable — je suis moi-même suffisamment amateur de cinéma pour souhaiter qu'il en soit ainsi — mais ces développements se font sans avoir l'assurance que les ressources seront suffisantes pour couvrir ces nouvelles activités.

Constatant ensuite ses difficultés de gestion, l'institution demande à l'Etat de couvrir ses insuffisances de recettes.

Dans les conditions budgétaires actuelles de mon département et devant la nécessité d'assainir les finances publiques, il n'est malheureusement pas possible d'accroître, pour 1986, la subvention au-delà des 30 millions prévus et, à fortiori, d'y inscrire les 19 millions enlevés en 1985.

Il est donc impérieux que la Cinémathèque, dans son intérêt et pour sauvegarder son indépendance, diversifie ses sources de financement.

Elle peut s'adresser à différentes sources. Ainsi, elle s'est déjà tournée vers la Communauté française et aurait obtenu, pour 1986, la promesse d'un subside.

Elle peut faire appel aussi au *sponsoring*, tant public que privé. En matière de *sponsoring* public, je pense que la Loterie nationale pourrait lui octroyer un crédit égal à 10 p.c. des subventions qui lui sont accordées par les pouvoirs publics.

Quant au *sponsoring* privé, je songe aux fournisseurs de pellicules. Ainsi, une firme, qui travaille également avec des pays voisins, accorde à une consœur allemande de la Cinémathèque une sorte de subvention sous forme de livraison d'un premier lot gratuit de pellicules, ce que l'institution belge n'a jamais obtenu de cette même firme et qu'elle pourrait peut-être réclamer de ce fournisseur, dont elle est un client important.

Elle pourrait aussi faire un effort en ce qui concerne les tarifs réclamés au public qui fréquente le Musée du Cinéma.

Il faut observer que des subventions sont également accordées à des institutions très proches de la Cinémathèque. Mon département accorde, en effet, 7,8 millions de francs au Musée du Cinéma et 4 millions pour la Décentralisation des films classiques et contemporains. Pour sa part, je le rappelle, la Cinémathèque recueille 30 millions de francs. Au total, mon département accorde donc des subventions à concurrence de 41,8 millions de francs aux différentes institutions qui s'occupent de cinéma et qui dépendent toujours de l'autorité conjointe des deux ministres de l'Education nationale.

Je puis assurer à l'honorable membre que les ministres de l'Education nationale sont bien conscients du rôle social, culturel, voire historique, de la Cinémathèque. Dès lors, nous souhaitons, en concertation avec le conseil d'administration de la Cinémathèque, trouver une solution à sa situation financière et lui octroyer une plus grande subvention compatible avec les contraintes budgétaires de la nation et, par conséquent, de mon département. Il ne faut toutefois pas perdre de vue que si les subventions de la Cinémathèque devaient être augmentées, ce serait au détriment d'un autre poste — qui reste à définir — du budget 1986. (*Applaudissements sur les bancs de la majorité.*)

M. le Président. — L'incident est clos.

Het incident is gesloten.

Dames en heren, ik stel voor onze werkzaamheden voor vandaag te beëindigen.

Morgen beginnen wij met de mondelinge vragen. Na de stemmingen zullen wij de twee overblijvende interpellaties horen.

ONTWERPEN VAN WET — PROJETS DE LOI

Indiening — Dépôt

De Voorzitter. — De regering heeft ingediend:

1° Een ontwerp van wet betreffende het kijk- en luistergeld;

Le gouvernement a déposé:

1° Un projet de loi relatif aux redevances radio et télévision;

Dit ontwerp van wet zal worden gedrukt en rondgedeeld.

Ce projet de loi sera imprimé et distribué.

Het werd verwezen naar de commissie voor de Infrastructuur.

Il a été renvoyé à la commission de l'Infrastructure.

2° Een ontwerp van wet betreffende de bijdrage van België ten gunste van het « Bijzonder Hulpfonds voor Subsaharaans Afrika ».

2° Un projet de loi relatif à la contribution de la Belgique en faveur du « Fonds spécial d'aide à l'Afrique subsaharienne ».

Dit ontwerp van wet zal worden gedrukt en rondgedeeld.

Ce projet de loi sera imprimé et distribué.

Het wordt verwezen naar de commissie voor de Financien.

Il est renvoyé à la commission des Finances.

PROPOSITIONS DE LOI — VOORSTELLEN VAN WET

Dépôt — Indiening

M. le Président. — Les propositions de loi ci-après ont été déposées:

1° Par MM. Trussart et Gryp, modifiant la loi du 22 juillet 1985 sur la responsabilité civile dans le domaine de l'énergie nucléaire;

De volgende voorstellen van wet werden ingediend:

1° Door de heren Trussart en Gryp, tot wijziging van de wet van 22 juli 1985 betreffende de wettelijke aansprakelijkheid op het gebied van de kernenergie;

2° Par M. Valkeniers:

a) Organisant un cours d'« histoire de la Flandre » dans l'enseignement néerlandophone;

2° Door de heer Valkeniers:

a) Tot inrichting van een vak « geschiedenis van Vlaanderen » in het Nederlandstalig onderwijs;

b) Modifiant l'arrêté ministériel du 1er juillet 1986 fixant le nombre, la circonscription et le siège administratif des cercles d'expertise de l'Institut d'expertise vétérinaire;

b) Tot wijziging van het ministerieel besluit van 1 juli 1986 tot vaststelling van het aantal, de gebiedsomschrijving en de administratieve zetel van de keurkringen van het Instituut voor veterinaire keuring;

3° Par M. Bataille, modifiant l'article 36 de la loi du 13 juillet 1981 portant création d'un Institut d'expertise vétérinaire.

3° Door de heer Bataille, tot wijziging van artikel 36 van de wet van 13 juli 1981 tot oprichting van een Instituut voor veterinaire keuring.

Ces propositions de loi seront traduites, imprimées et distribuées.

Deze voorstellen van wet zullen worden vertaald, gedrukt en rondgedeeld.

Il sera statué ultérieurement sur leur prise en considération.

Er zal later over hun inoverwegingneming worden beslist.

De Senaat vergadert opnieuw morgen, donderdag 27 november 1986, te 15 uur.

Le Sénat se réunira demain, jeudi le 27 novembre 1986, à 15 heures.

De vergadering is gesloten.

La séance est levée.

(De vergadering wordt gesloten te 18 u. 45 m.)

(La séance est levée à 18 h 45 m.)